

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 10

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1995

10

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

Iztok Tomazin	Skrita osemtisočmeterska gora	417
M. R.	Brodolomci	419
Pavle Kozjek	Zlato inkovskih poglavarjev	421
Marjan Raztresen	Aljaževi dnevi pod Triglavom	423
Erna Meško	Pohorju	424
	Čista energija za čiste gore	425
	Gospodar neba in princ duhov	427
Stanko Klinar	"Prisank" in "pačenje jezika"	429
Dušica Kunaver	Zoran Jerin - sedemdesetletnik	432
Franc Ekar	Storžič ni pozabljena gora	433
Iztok Umer	Sanjski vzponi Radovana Skubica	436
Tone Strojín	Etika in odgovornost v gorah	438
	Škrati na Kastelenalpu	441
Marko Podrekar	Na Zadnji Pelc iz Zapotoka	442
Helena Giacomelli	Pot v sožitje z naravo	443
Ciril Velkovrh	Poti okoli Triglava in nanj	444
	Odmevi	446
	Iz planinske literature	451
	Društvene novice	454
Nada Kostanjevic	Planinstvo je sodobna pokora	464 a

Slika na naslovni strani: **Smučanje z vrha Gašerbruma I po Severni steni - Izток Tomazin na višini okrog 8000 m, zadaj od desne proti levi K2, Gašerbrum 2, Broad Peak, Gašerbrum 3 in 4, Mustang; na manjši sliki Čar in Tomazin po smučanju z vrha v taboru 2 (6300 m), v ozadju vstopni del Japonskega ozebnika**

Foto: Marko Čar

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

DESKANJE IN SMUČANJE PO OZEBNIKU Z VRHA GAŠERBRUMA I

SKRITA OSEMTISOČMETRSKA GORA

IZTOK TOMAZIN

2. JULIJ: INSHALLAH!

Ledeni slap med enko in dvojko je bil slikovit kaos zevajočih razpok, trhljih mostov čeznje in prevešajočih se serakov. Sledil sem Markovim stopinjam v globokem snegu. Cepina se mi ni ljubilo izvleči, saj me je le še dvajset metrov strme prečnice ločilo od položnejše vesine, ki je prehajala v prostrano uravnavo pod severno steno.

Z nejevero in čudno počasi, pa čeprav je trajalo le nekaj trenutkov, sem dojemal, da vse okoli mene migota in zlovesče šumi. Odnášalo mi je roke in noge, znašel sem se v strašni borbi za ravnotežje. Šele takrat sem se polno zavedal, da se je v višini mojih prsi utrgal plaz. Vse pobočje je pospešeno drvelo navzdol in kakih sto metrov pod menoj hrumeče izginjalo v temno žrelo kotla med seraki. Hoja po vrvi je enostavnejša od položaja, v katerem sem se bil znašel. Nahrbtnik me je s pripetimi smučmi vred neusmiljeno vlekel vznak, v strmino pa se nisem mogel nagniti, saj sem z glavo zadeval ob previsno napoko. V rokah sem imel le neuporabne smučarske palice. Edina oporna točka so mi bile konice derez, ki so zdrsavale v prhkem snegu in sivem ledu pod njim. Za milimetre je šlo, vsak napačen gib bi me vrgel iz ravnotežja, omahnil bi in poletel v zevajoče žrelo. Vrh vsega se je vame zaganjal močan veter. V mečih so zagospodarili boleči krči, ko sem z drobnimi premiki in konicah derez goljufal centimetre. Hkrati sem tulil, dokler se izza roba ni prikazal Marko, ki se mu ni niti sanjalo, v kakšnih škripcih sem: da bo vsaj videl, kam bom padel, saj pomagati mi ni mogel.

Na meji mi je nekako uspelo. Ko sem stopal proti bližnjemu šotoru drugega tabora, sem se prvič, pa ne zadnjič spraševal, kako je sploh možno, da me meter in pol debela kloža ni odnesla s seboj. In spet, kot že večkrat med plezanjem na goro, sem se spomnil slovesa v Skarduju.

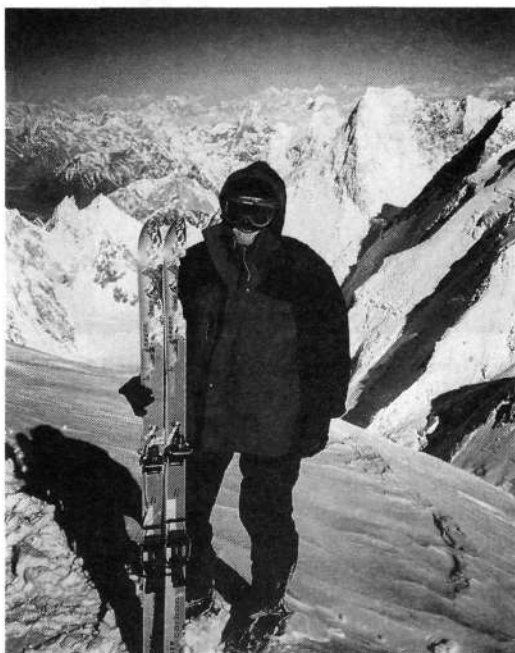
Aga mi je stisnil in stresel roko ter ostrega pogleda z globokim glasom dejal: »Inshallah!« Samo to.

Inshallah! Če bo Alah hotel, boste umrli ali preživeli, uspeli ali bili poraženi. To mnogopomensko besedo Pakistanci uporabljajo ob najrazličnejših priložnostih. Takrat sem nehote pomislil: Kdo bo dosegel vrh, koliko se nas bo vrnilo?

SKRIVNOST

Dražljiva skrivnost, kaj je na oni strani, me je vsega prevzela: kaj je tam zadaj, za ostro mejo med temno modrim nebom in bleščečo belino sedla Gašerbrum La. Da je Kitajska, sem vedel. Da je obzorje neznanih gora, sem čutil. A moral sem videti in doživeti.

Nespametno je bilo zapuščati šotor drugega tabora pod severno steno, v katerem je Marko že užival čas zasluženega počitka. Saj sva vendar namenjena na vrh, za katerega bi moral hraniti vso moč, kar mi jo je še ostalo!

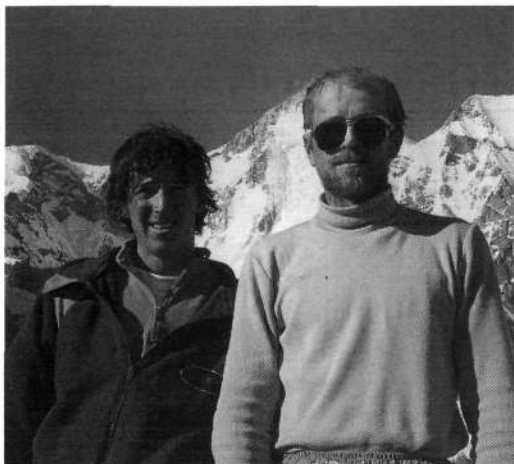

Iztok Tomazin na vrhu Gašerbruma I (8068 m)

Čarobna privlačnost je premagala skrajno razumskost, ki je v teh višinah ključ do uspeha. Poslovil sem se od Marka, si pripel smuč in s počasnimi koraki zarezal v deviško skorjo snežnih planjav. Matiča, ki se je po neuspešnem poskusu v Japonskem ozebniku utrujen opotekal proti šotoru, sem komaj zaznal.

Prvo uro vzpona sem se sedlu navidez komaj kaj približal, le severna stena naše gore se je razpotegnila na moji desni kot črno belo obzidje, prerezano s strmim Ozebnikom. Tam dol nekateri norci mislijo smučati, sem se v stiski norčeval iz smrtno resnih stvari. Simon se je pogosto oglašal po radiu — komaj opazna pika v spodnji tretjini Ozebnika. Seveda, bil je izmučen in prihajal je tisti težki trenutek, ko bo moral odnehati — mnogo prezgodaj in mnogo prenizko. Take odločitve pa je lažje deliti s prijateljem. Novo razočaranje: že dva tedna ni nihče med nami dosegel najvišje točke, do katere sva z Markom priplezala v neurju, ki je na sosednjem Gašerbrumu 4 ugonobilo **Slavca Svetičiča**.

Simon je začel sestopati, še preden sem dosegel sedlo. Kot mrzla senca me je takrat oplazilo vprašanje: »Le kako bova jutri z Markom napredovala z ogromnimi nahrbtniki, če je moral obrniti Simon, ki je izredno močan, morda telesno celo najbolje pripravljen med nami! Imela bova precej težje nahrbtnike — vso opremo za tretji tabor, hrano, obleko in plezalno opremo ter vrh vsega še smuč in snežno desko.

Čar in Tomazin v baznem taboru po vrnitvi z vrha, zadaj Gašerbrum I

Skrivnost sedla je izpuhtela v slepeči belini popoldneva, ko sem po dveurnem vzponu prisopihal do prevoja. Pogled je brezciljno zaplaval po morju kitajskih gora. Morda nikoli ne bom nobene preplezal, a vsaj videl sem jih, sprejel. Nepopisno vzdušje, razgled, občutje. Bil sem potešen in prepričan, da se je že zaradi vsega doslej doživetega izplačalo priti v Karakorum.

Ko sem vstajal iz počepa, sem zgrmel po tleh. Seveda, žgoče sonce, nizek pritisk, dehidracija... Naslednjič sem se dvigal po centimetrih in kakih pet minut je trajalo, da sem se ves vrtoglav poravnal ob v sneg zapičenih smučeh. Pripel sem si jih in odsmučal proti dvojki. Fantastična vožnja — kot bi jadral po gladini oblakov. Nič zavijanja, samo opojno drsenje proti žarečemu zahodnemu obzorju.

3. JULIJ: JAPONSKI OZEBNIK

Ob treh, ko sva se z Markom vzdihujoče prebujala v odvratno mrzlo noč, ki je šotor in spalni vreči oblekla v lesketajočo se ivnato prevleko, je bilo zunaj jasno. Le vihar je ravsajal in neutrudno mlatil po šotoru. O, groza, treba bo navzgor, garat in zmrzovat v negotovost ledenih prepadov osemtisočaka! O, sreča, vreme je bilo zaenkrat še kar naklonjeno hrepenenju!

V mraku sva prigazila do vazonja stene. Skozi prhko odejo splazenega snega sem nenadoma zdrsnil v žrelo skrite razpoke. Le z nahrbtnika nerodno štrleče smuč i in takojšnja reakcija sta mi pomagala, da sem se nekako zagodzil. Z nogami brcajoč v temo sovražne globine sem se s težavo izkopal, kletvice pa so odzvanjale le v mislih; za kaj drugega mi je zmanjkovalo sape.

V naraščajoči strmini se nama je zopno skorjast sneg udiral višje od kolen. Na vrhu spodnje tretjine ozebnika sva si oprtala še opremo, ki sva jo tja pritorila ob prejšnjem poskusu. Nahrbtnik se je spogledoval s tridesetimi kilogrami in je postal omara, prašič je postal smrtni sovražnik, za nameček sva vlekla, pripeto za pac, še vsak svojo kakih sedemdeset metrov dolgo vr.

Za večjo učinkovitost sem Marku predlagal izbiro. Odločil se je, da bo z nekaj lažjim nahrbtnikom gazil naprej, sam pa sem s svojim tovorom plezal za njim, odkopal stare fiksne vrvi in jih dopolnjeval z novimi. Ob veliki nevarnosti plazov so nama bile te vrvi edino, čeprav dokaj dvomljivo varovalo.

Trinajst ur sva brez predaha garala v osupljivo strmim Ozebniku. Teško sem si predstavljal, kako bova smučala v naklonini med petdesetimi in petinpetdesetimi stopinjami, ki ni nikjer popustila. In žleb je bil na najožjem delu ponekod celo ožji od dolžine smuči. Poleg nahrbtnika je bila največje breme negotovost: se bo pokvarilo grozeče vreme, se bo ob obilici novega snega utrgal plaz, kakršen je tod pred leti odnesel v smrt štiri pakistanske himalajce, bo koga od naju napor zlomil in bo zato tudi drugi moral obrniti...

Pozno popoldne je Marko obtičal v do pasu globokem snegu pod skalnimi platmi 6850 metrov visoko. Zdelo se je, da se je najin naskok na vrh bližal koncu, ko sem ga poskušal obplezati po snežišču na levi. Komaj kakih dvajset metrov sem napredoval v eni uri, stare vrvi pa sem moral odkopavati več kot meter globoko.

Pa sva kar nadaljevala, čeprav je bilo očitno, da najine moči pojemajo. V temno rumeni svetlobi zahoda sva iz Ozebnika prigazila v snežno vesino, pod katero je v enem zamahu padal kilometer globoko eden od najstrmejših skalnih delov severnega ostenja Gašerbruma.

Okrog 7000 metrov visoko sva na izpostavljenem pomolu, pravem orlovskem gnezdu, že v mraku postavila šotor in se zavlekla vanj. Tretji tabor navadno postavljajo tristo ali štiristo metrov višje, midva pa sva bila za nadaljevanje preveč zdelana in še noč naju je prehitela. Sumljivo lep sončni zahod za naslednji dan ni obetal nič dobrega.

4. JULIJ: ORLOVSKO GNEZDO

Čudno jutro: prvi občutek je bila svinčena utrujenost, drugi hromeč mraz, nato plahutanje šotorskih sten v viharju in zavest, da naju od vrha loči še skoraj tisoč sto višinskih metrov — ogromno za to nadmorsko višino, še posebno ob dejstvu, da bova morala tovoriti tudi opremo za smučanje in deskanje.

Odločila sva se za smiselno tveganje. Čez dan bo počitek in priprava opreme, predvsem za mraz osemtisočaka docela neprimernih turnosmučarskih čevljev. Zvečer naj bi z enodneвно zamudo odrinila proti vrhu. Predvideval sem, da bi po celonočnem plezanju v ugodnih okoliščinah lahko zjutraj ali dopoldne priplezala na vrh. Inshallah!

V Karakorumu se lahko zgodi karkoli. Nekaj najbolj običajnega je, da se v nekaj urah pokvari vreme in sanje o vrhu se spremenijo v kruto resničnost bega z gore in reševanja življenja. Nista še minila dva tedna, ko se je to zgodilo Slavku Svetičiču le nekaj kilometrov stran v steni Gašerbruma 4. In osemnajst let prej je le dober kilometer proč na zahodnem trebenu naše gore izgubil **Drago Bregar**. Med njunima tragedijama pa je vsaj še ducat znanih in neznanih himalajcev hrepenenje po vrhovih Gašerbrumov plačalo z življenjem.

5. JULIJ: VSO DOLGO NOČ...

Noč je bila mōra izčrpavanja v do kolen in več globokem snegu z zopno težkim nahrbtnikom, na katerem so opletale smuči. Množica angelov varuhov je morala popirati grozeste klozaste vesine, da se ni vse skupaj splazilo in naju odneslo v globino. Tema je skrivala najboljše prehode med skalnimi rebri, strupen veter pa je odnašal toploto, da me je zeblo kot le malokrat doslej. Toda dokler mráz povzroča bolečine, še nekako gre. Trpiš, a hkrati veš, da zmrzujoči deli telesa še niso odmrli.

Dokler nisem pred štirinajstimi leti v živo spoznal najvišjih gorā sveta, si nisem predstavljal, da se lahko nadme zgrne toliko zoprnij in lepote istočasno. To noč je miriada mežikajočih zvezd prebadala temo, nad nama pa se je prek celotnega neba vlekla gosta, nežna meglica — Rimska cesta, morda tudi orjaška zastava iz vršnega grebena odviharjenega snega. Razvalovano množico gorā vsenaokrog sem bolj slutil kot videl. Prijazen lunin krajec nama je nekaj ur blede svetil, žal pa se mu je preveč mudilo za zahodno obzorje. Še pred polnočjo sva ostala neskončno sama v divjih strminah Skrite gore, v popolni temi, ki sva jo rezala z ozkimi snopi čelnih svetilk.

Stopnjujoča se utrujenost je imela tudi svojo dobro stran — otopelost. Vse manj me je bilo strah — zdrsa, plaz, česarkoli. Toda meja med blažilno otopelostjo in stanjem, ki ti usodno upočasni reakcije in zamegli razsodnost, je zelo ozka. V Himalaji jo običajno preideš samo enkrat.

Japonska smer v severni steni Gašerbruma I, po kateri sta se povzpela in smučala oziroma deskala iztok Tomazin in Marko Čar

Čas je bil najbolj lena stvar v vesolju, midva pa sva z do skrajnosti gnanimi telesi hlastala v višine smrtnega pasu, proti jutru, ki je okamenelo za nevidnim obzorjem, proti vrhu, ki je bil tako daleč, da sem se boleče

namesto komentarja

BRODOLOMCI

Konec letošnjega avgusta, ko je bilo še mogoče pričakovati velik jesenski obisk gorā, je načelnik Gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije **Daniilo Škerbinek** sklical tiskovno konferenco, na kateri so novinarji pričakovali senzacionalna poročila o potolčenih letošnjih rekordih mrtvih in poškodovanih v slovenskih gorah. Pa ni bilo nič iz tega; prvi mož slovenske GRS je takoj na začetku dejal, da ni nobenega vzroka, da bi bili plat zvona, ampak bi obiskovalce gorskega sveta želeli samo opozoriti, da so se ob najpogostejših dosedanjih vzrokih nesreč začeli zaradi drugačnih obiskovalcev pojavljati še drugačni vzroki.

Najpogostejši vzroki gorskih nesreč so bili letos spet zdrsi, na drugem mestu pa boleznin in na tretjem pomanjkanje telesne vzdržljivosti. Medtem ko so včasih hodili v gore izključno ljudje, ki jih je to veselilo in ki so se zato na vzpone resno pripravljali, hodijo zdaj po gorah tudi taki, ki gredo »tja gor« zato, ker »pač hodijo vsi in ker gre že vsak na Triglav«. Če pa

gre že vsak, torej takšna pot ni pretežavna — in ljudje se s počitnic v kraju pod gorami z majhnimi otroki odpravijo iz varnih in toplih dolin, kjer se je mogoče ob spremembi vremena vsak trenutek zateči pod varno streho, v visokogorje, ne da bi slutili, kaj jih tam čaka. Ne vedo, kako dolga in naporna je pot, ki so se je lotili, nimajo predstave, da lahko sredi poletja ali v navidez lepem jesenskem dnevu nenadoma ledeno zapiha, se gosto zamegli in začne snežiti — nepripravljen planinski obiskovalec pa je (včasih celo z majhnimi otroki) sredi snežnega neurja v poletni garderobi in si v neznanem okolju ne zna pomagati, pa tudi zbežati ne more iz njega, ker tega preprosto ne zmore.

Dr. France Malesič je na tej tiskovni konferenci poudaril, da je zadnja leta v naših gorah zaradi neprimerno obutve veliko poškodb gležnjev, sicer pa precej srčnih in možganskih kapi in velikih slabosti zaradi splošne nepripravljenosti. Nadvse resno je opozoril tudi na to, komu naj starši na šolskih planinskih izletih zaupajo svoje otroke, saj se niti nekateri učitelji, ki so vodje takih izletov, ne zavedajo nevarnosti, ker gorā ne poznajo dovolj.

Za tistega, ki se mu pripeti nesreča v gorah, je pač kaj slaba tolažba razveseljiv podatek, da se število nesreč v slovenskih gorah glede na število obiskovalcev manjša.

M. R.

Na ledeniku pod zahodno steno Gašerbruma I

Foto: Marko Čar

zavedal pojma neskončnosti. In potem sem začel bruhati. Prvi napad me je presenetil, da sem se v strmini komaj še zasidral s cepinom. Kakih deset minut kasneje se je ponovilo. Vihar je odnašal grgrajoče glasove, solze so sproti zmrzovale, nemočno sem bljuval, čeprav nisem imel česa. Medtem ko sem se davil, me je Marko sopeč prehitel in odgazel v temo. Višinomer je kazal 7600 metrov.

Med vse pogostejšimi počitki sem dremal, razen kadar nisem bruhal. Počival pa sem vsakih petnajst, deset, včasih celo samo pet korakov. Vsake nove sanje so se zavlekle za nekaj sekund v budnost. Nisem smel zaspati, saj bi omahnil v prepad, moral sem nadzirati stanje zmrzujočih prstov, moral sem v temi po spominu in občutku iskati najboljše prehode... V presledkih pa je vse izginjalo, ostali so le krči, ki so se iz želodca širili na vse telo, in strašni glasovi, ki sem jih komaj spoznal za svoje, in grenkosladka slabost, ki je vlekla v globino, v dokončni počitek, v konec te grozne, lepe in neskončne noči.

Da bi končno že izklozlat ta prekleti želodec, sem topo razmišljal, ko je bilo najhuje. Kar pobiralo me je — mraz in bruhanje in zaspanost in izčrpanost.

Kakih 7800 metrov visoko sva se odločila za daljši postanek. Kljub vsem težavam sva napredovala hitreje od predvidevanj, ura je bila šele dve ponoči. V viharju in temi nisva imela kaj iskati na vrhu. V globokem snegu sva izkopala vsak svojo nišo in se skušala vsaj malo zaščititi pred vetrom, ki mi je v trenutku raztrgal bivak vrečo iz folije, da sem se potem s šelestečimi nacefranimi kosi komaj za silo ovil. Ker se nisva več gibala,

naju je mraz napadel s podvojeno močjo. Prstov nisem več čutil, zato sem vso pozornost in energijo usmeril vanje, v miganje do onemoglosti, v zgoščeno kri, ki je morala spet zakrožiti po stisnjenih žilah.

DARILO JUTRA

Ob prvi mavrični sledi na vzhodnem obzorju sva spet zagrizla v vse hujšo strmino. Vesine, ki so naju še ločile od vrha, so nas po smučarski plati zelo skrbele. Iz literature smo vedeli, da so tu v preteklih letih redki uspeli pristopniki na vrh že pri plezanju navzgor imeli precej težav, med sestopom pa še več. Celo fiksne vrvi, o katerih pa ni bilo sledu, so morali uporabljati. Od 7900 metrov pa skoraj do vrha je naklonina petdeset stopinj, za dodatno duševno obremenitev pa se spodaj grezi več kot poltretji kilometer visoka, še nepreplezana severovzhodna stena. Vsak zdrš bi se končal globoko spodaj na kitajskih ledenikih.

Spopadal sem se z novimi težavami — hromečo bolečino v križu, vse težje premagljivo zaspanostjo, globokim skorjastim snegom, vse močnejšim vetrom... Nekaj časa sem celo buden sanjal. Naporne korake navzgor, zaradi katerih sem dihal kot pljučni bolnik v agoniji, sem moral delati za neke neznance, kar me je zelo jezilo, a sem kar vztrajal... in ta znani občutek strašne počasnosti, ko se ti kljub skrajnim naporom zdi, da ne boš nikamor prišel...

Slutnja vrha je počasi odgnala blodnjave sanje, napor pa se je le še stopnjeval. Marko se je kakih deset metrov nad menoj nenadoma ustavljal, me gledal in čakal. Pa ne, da je že...?

Počasi sem ga dohitel, ga nerodno objel in nadaljeval skoraj vodoravno še kakih deset metrov do najvišje točke gore. In potem mahanje, fotografiranje, za spoznanje lažje dihanje, prebujajoči se nepopisni občutki — kljub strašnemu pomanjkanju kisika, ali pa tudi zaradi tega. Letos sva bila prva človeka na vrhu Gašerbruma I, najmanj obiskanega karakorumskega osemtisočaka. Petega julija zjutraj, sedem minut do sedmih. Eno najlepših in najtežjih juter v mojem življenju. Čudovit razgled, od obzorja do obzorja samo bele gore, zadrtje v temno modro jasnino. Na severozahodu kot na dlani Gašerbrumi 2, 3 in 4, za njimi Broad Peak in K2, vsenaokoli pa na tisoče vrhov, od katerih sem le redke poznal.

Fotografirala sva in zmrzovala, potem sva polegla na majhni uravnavi kake tri metre pod vrhom in zmrzovala, po radiu sem poklical bazo, a so najbrž še spali, spet sva fotografirala in počasi z zmrzujočimi rokami pripravljala smuči in snežno desko... potem sem se spet povzpela čisto na vrh in s sledjo strahu pomolil glavo preko ostrega sneženega roba na južno stran, saj sem le čutil, ne pa tudi vedel, da tam ni opasti. Ledeniki in gore nad baznim taborom so bili s te višine komaj prepoznavni, smešno majhni s pridihom neresničnosti.

Če bi ne bilo močnega strupenega vetra, ki naju je hitro ohlajal in hromil, bi še kar ostal, vezal trenutek s trenutkom v polnost doživetja na meji vseh meja, med nebom in zemljo, med takšnim in drugačnim bivanjem... tako pa sva po slabih uri na vrhu oba začutila, da morava navzdol.

Prste rok sem imel že bele in skoraj neobčutljive, zato sem dal radijsko postajo Marku, da bi še zadnjič poskusil dobiti radijsko zvezo z bazo. Zanesljivo jih je že zelo skrbelo, saj se od predvčerajšnjim zvečer nismo slišali. »Baza, baza, javi se, tukaj enka...«

Oglasil se je Urban: »Kakšna enka?... A sta v taboru ena?«

»Ne, tukaj Gašerbrum ena, na vrhu sva!«

Presenečenju je sledilo veliko veselje v našem baznem taboru in nato še v sosednjih.

Z vrhom se je iztekla velika pustolovščina obleganja Skrite gore, kot se tudi imenuje Gašerbrum I. Pričenjala pa se je druga, še bolj negotova in nepoznana — prvo

smučanje in deskanje z vrha po severni steni. Počasi sva zapeljala ob grebenu v prepad in pričela izpolnjevati naslednje sanje. Vrh kot resničnost in kot simbol pa je ostal zgoraj, z vsakim zavojem bolj daleč, pripet na neskončno modro nebo, spet nedosegljiv za dolgo, morda za vedno.

Članek opisuje vzpon **Marka Čara** in **Iztoka Tomazina** po Japonski smeri v severni steni na vrh 8068 metrov visokega Gašerbruma I v Karakorumu. Največji dosežek odprave SKI 8000 pa je bil njun spust s smučmi in snežno desko z vrha gore po isti smeri. O tej pustolovščini, ki velja za doslej najtežji spust s kakega osemtisočaka, pa kdaj drugič.

NOV SLOVENSKI USPEH V STENAH PERUJSKIH ANDOV

ZLATO INKOVSKIH POGLARJEV

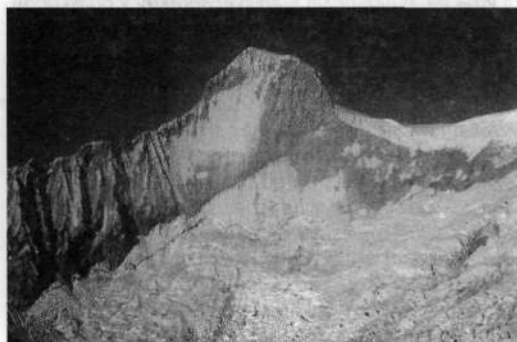
PAVLE KOZJEK

Dogodek je šel komajda opazno celo mimo najboljših poznavalcev alpinističnih dogajanj pri nas, da ne govorimo o pozornosti medijev, od katerih je komajda kateri zabeležil, da je **Pavle Kozjek**, alpinist Alpinističnega odseka Ljubljana Matica, letošnjega 9. avgusta čisto sam preplezal novo izredno zahtevno smer v severovzhodni steni južnega Huandoya (6166 m). Za tisoč metrov visoko kombinirano skalno in ledno smer, ocenjeno kot ekstremno težko, je potreboval pet ur plezanja, naslednje štiri ure in pol pa za sestop po nekoliko lažji francoski smeri v isti steni. Svojo smer je imenoval Oro del Inca, Inkovsko zlato. Vzpon sodi med najboljše slovenske alpinistične dosežke v letošnjem letu, prav tako pa tudi med najkvalitetnejše vzpone v Andih v zadnjih nekaj letih.

Edini član slovenske odprave Andi '95, ki sta jo organizirala Komisija za alpinizem in Alpinistični odsek Ljubljana Matica, je bil Pavle Kozjek, ki je dotlej plezal na tri osemtisočake, na Broad Peak, Gašerbrum II in Šišo Pangmo, na zadnja dva pa je plezal v alpskem slogu, na zadnjega celo po novi smeri v južni steni. V celoti ima več kot sto prvenstvenih smeri v domačih in tujih stenah, od tega nekaj mednarodno odmevnih solo vzponov.

Pavle Kozjek je letošnjega 2. avgusta odpotoval iz Ljubljane, prišel dva dni pozneje v Huaraz, izhodišče za vzpone v Cordillera Blanca v Peruju, še nekaj dni pozneje za aklimatizacijo splezal na Pisco (5750 m), 9. avgusta pa opravil prvenstveni vzpon v severovzhodni steni Južnega Huandoya ter isti dan sestopil po francoski smeri v isti steni. Dne 13. avgusta je skupaj z Nemcem **Alexom Hartleinom** splezal na Chopicalqui (6354 m), 22. avgusta pa skupaj z Nemcem **Reinhardom Buscherjem** na Severni Huascarana (6655 m).

Letošnja odprava v Ande je bila doslej četrta Kozjekova odprava v pogorje Cordillera Blanca v Peruju. Najpomembnejši dotedanji njegovi vzponi v teh gorah so bili leta 1990 solo vzpon v Chacararaju (6001 m) po smeri

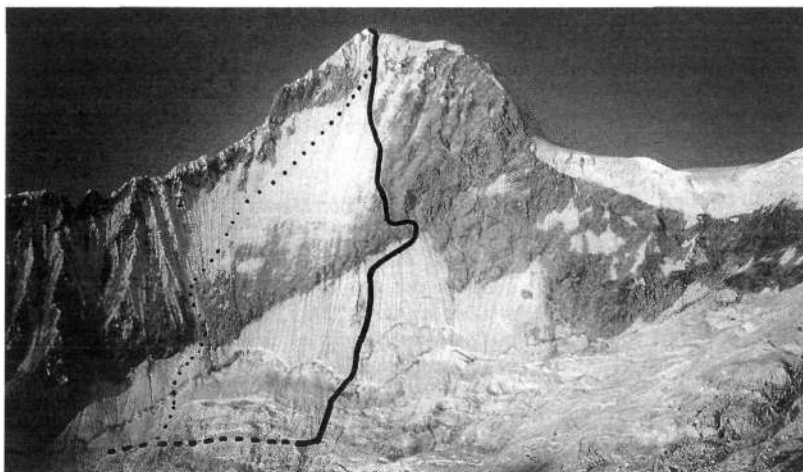

Južni Huandoy, ki ga žarki vzhajajočega sonca spremenijo v prekrasno zlato obarvano goro

Richey-Brewer, leta 1991 solo prvenstvena Slovenska smer v severni steni Južnega Huascarana (6768 m) in leta 1993 skupaj z **Gregom Kresalom** prvenstvena Slovenska smer v vzhodni steni Chacararaja.

»Letos sem imel v vremenom več sreče kot prejšnja leta v teh gorah,« je na tiskovni konferenci v prostorih Planinske zveze Slovenije dejal Pavle Kozjek. »Vreme se je po slabem začetku ustalilo in 8. avgusta sem takoj po vzponu na Pisco še isti dan prečil ledenik pod Huandoyi in prespal na najvišji točki morene približno 4900 metrov visoko pod steno Južnega Huandoya. Plezati sem začel že ponoči, pred peto uro zjutraj, tako da sem ob zori že dosegel krajno poč. Vse sem podredil hitremu plezanju, zato s seboj nisem imel razen vrvi, plezalne opreme in fotografskega aparata čisto nič. Prvi del stene ni bil prezahteven, led je bil zelo dober, plezanje so oteževali le ponekod tudi več kot dva metra globoki žlebovi z navpičnimi stenami, vrezani v pobočje, ki so nastali verjetno zaradi vročine v steni v popoldanskih urah.«

Na vrh je Kozjek priplezal ob desetih dopoldne, potem ko je zadnjih približno sto metrov plezal po objektivno najnevarnejšem delu, kajti zadnjih sto metrov se

Južni Huandoy in njegova severovzhodna stena: cela črta pomeni Kozjekov vzpon po smeri Oro del Inca, pikčasta sestop po Francoski smeri

ledišče izteče v ozek žleb z naklonino 85 stopinj, v bližini vrha pa je tudi nekaj sumljivih serakov v obliki gobe, ki verjetno občasno pometajo ta del stene. Takoj potem, ko je prišel na vrh, je začel sestopati po Francoski smeri, kajti Južni Huandoy nima lahkega normalnega pristopa. Največ težav mu je med sestopom povzročal spodnji del smeri, kjer se je led že zmeščal v moker zrnat sneg in so zaradi tega dereze in cepini le težko prijemali. Nekaj pred drugo uro popoldne se je vrnil v izhodiščni tabor na ledeniški groblji.

Kot je povedal na tiskovni konferenci, je celoten njegov vzpon potekal v objektivno varnih pogojih, saj padajočih skal in ledu skoraj ni bilo. »Verjetno bi bilo bistveno drugače,« je dejal, »če bi vstopil pozneje ali če bi plezal v navezi, saj je v takih stenah hiter solo vzpon ob ustrezni psihični in fizični pripravljenosti gotovo najboljša rešitev.« Dejaj je še, da je celo v Cordilleri Blanci, ki je alpinistično najbolj obdelano območje Andov, še veliko velikih in pomembnih sten popolnoma nedotaknjenih in torej plezalcem dobrih ciljev še zlepa tam ne bo zmanjkalo. (Op. ur.)

ORO DEL INCA

»Se vidimo jutri zvečer...« se skušam na hitro posloviti od nemških prijateljev Reinharda in Jeanette, ki sta pravkar prispela v tabor ob jezercu pod Pisco in si sezuvala premočene gamaše.

Reinharda sem spoznal lansko jesen, ko je bil kot visok funkcionar Evropske skupnosti na uradnem obisku v Sloveniji in si je zaželel priti na Triglav. V zadnjih dveh letih je uspel tudi na dveh osemtisočakah, v perujskih gorah pa je tokrat prvič.

»In če te zvečer ne bo nazaj?« hoče vedeti.

Nekoliko sem v zadregi. Odgovor mi je znan, vendar nočem preveč razmišljati ali razpravljati o njem; najraje bi ga odrinil nekam v kot: za jutrišnji dan ta možnost odpade, ne sme obstajati. Ko greš v steno sam, se ne sme zgoditi nič. Še posebej ne v Andih, kjer ni reševalnih služb, ni helikopterjev na razpolago, prijatelji pa ne morejo za teboj v težko steno. Zato mi je dan

pred vzponom povsem jasno: če bom imel občutek, da nevarnost le za las presega mejo, ki se mi zdi še sprejemljiva, bom isti trenutek obrnil in pozabil na lepo steno in novo smer v njej.

Pot skozi labirint razbitega ledenika pod stenami Huandoyev je kljub vsemu lažja, kot sem pričakoval. Na najvišji točki morene me razveseli raven prostorček, kjer se bo dalo prespati: očitno je bil nekdo tukaj že pred mano.

Stena je od blizu videti vsaj nekoliko bolj prijazna kot izpod Pisca in vedno znova študiram vse mogoče prehode in variante. Da, zdi se mi, da bo šlo...

Na poti do bližnjega studenčka so kamni zloženi v nekakšen majhen oltarček inkovskemu božanstvu in za hip se ustavim: dobri ali zli duh, ne prosim te za pomoč, le ne jezi se preveč, če nepovabljen vdiram v tvoj svet!

Trda noč je še, ko začnem iskati prehode v strmi in neprijazni skalni groblji, ki zgoraj prehaja v ledenik. Tudi na drugi strani doline vidim lučke; Pisco je prav gotovo ena od najbolj obiskanih gor v Cordilleri Blanci.

Prvi problem je rešen, ko ob zori prečkam široko krajno poč; celo izbiram lahko med prehodi preko nekaj metrov širokega žrela. Led je odličen in hitro dosežem veliko skalno bariero, ki poševno od leve proti desni prereže celotno steno. Na levi so sami previsi vse do Francoske smeri in na desni ne kaže nič bolje... Treba bo pogledati od blizu!

Res, čisto na desni, že skoraj v stebru, se ponuja gladka, nekoliko previsna in ne preveč prijazna poč, ki pa obljublja lažje nadaljevanje nazaj proti levi navzgor. Presenetljivo dobro gre; včasih so plastični čevlji tudi v skali koristna obutev: nič ne boli, ko jih z brco zagozdiš v gladko granitno razpoko. Še dva, tri raztežaje nekoliko lažje skale in spet sem v dobrem ledu.

Toda zgornji del stene je videti čuden; spominja me na greben Chacararaja: ozek leden žleb izginja nekje med gobastimi seraki, za katerimi slutim vrh. In eden od serakov se je nagnil prav nad žleb, kot utrujen starec s širokim klobukom je videti. Kako leto bo menda še vzdržal, ali vsaj kakšen mesec ali teden; pravzaprav

naj zdrži le en dan, vsaj še en dan, morda pa bi bilo dovolj celo dve uri...

Žleb je ozek in strm, pravzaprav je bolj podoben lednemu kaminu in v prvih trideset metrih ni prav nobene možnosti umika.

Sonce počasi postaja vroče. Le malo se je treba nagniti, da se s čelom dotaknem ledu v strmi steni. Ne, ne bom se umaknil od tukaj! Čeprav so se časi spremenili in čeprav sem v življenju našel tudi druge Anapurne — tako bi rekel **Lionel Terray**. Zdaj nisem več le samotni plezalski avanturist v najbolj divjih stenah in morda sem malo nor — toda ko stojim na konicah prstov ali derez, tedaj me še vedno vodi in usmerja ista magična sila kot pred petnajstimi leti v prvih velikih smereh in še vedno me spremlja tisti lepi občutek, da v steni zmorem natanko to, kar si želim...

Kdo bi tedaj lahko odnehal tik pod vrhom tako lepe gore?

Pogled v modri očesi jezer doline Llanganuco na drugi strani je bil kot nagrada za preplezano steno. Nova smer v njej se bo imenovala Oro del Inca, Zlato vladarja Inkov, saj žarki prvega jutranjega sonca spremenijo

Pavle Kozjek pod vrhom Južnega Huandoya

njene skale in led v rumeno zlato. In njen krstni boter naj bo sosednji velikan Huascaran, ki se dviga visoko nad dolino in brez besed pripoveduje zgodbo vsem, ki jo želijo in znajo poslušati: da za eno preplezano steno pride druga in da za vsakim osvojenim vrhom čaka naslednji, še višji.

PET DNI TEHTNIH POGOVOROV IN KULTURNEGA DOGAJANJA

ALJAŽEVI DNEVI POD TRIGLAVOM

MARJAN RAZTRESEN

Tako imenitnih Aljaževih dnevov, kot so bili letos od 23. do 27. avgusta na Dovjem, v Mojstrani in v Vratih, doslej še ni bilo. Občina Kranjska Gora in organizacijski odbor Aljaževih dnevov v Krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana sta se ob 150-letnici rojstva **Jakoba Aljaža**, 100-letnici Aljaževega stolpa na vrhu Triglava in 50-letnici vzpona **Joža Čopa** in **Pavle Jesih** prek Osrednjega stebra v Severni triglavski steni kar najbolj potrudila, da so bili dnevi vsebinsko polni in tematsko najprimerneje obarvani.

Zametek Aljaževih dnevov je bila prva Aljaževa nedelja, ko je bila v cerkvi na Dovjem prvo majsko nedeljo leta 1984 maša v spomin na Aljažovo smrt 4. maja 1927. V letu, ko so odkrili spomenik Jakobu Aljažu ob cesti med Dovjem in Mojstrano, leta 1989, je bila v farni cerkvi tudi maša za nekdanjim župnikom, naslednje leto, ko je bila maša za isto leto umrlim kiparjem **Nebojšo Mitričem**, ki je spomenik izdelal, in ko so zadnjo soboto v avgustu v tamkajšnjem župnišču odprli razstavo fotografij kiparjevih izdelkov, se je sestel odbor za spomenik in takrat je **Anča Tolar** iz Turističnega društva Mojstrana dala pobudo, da bi Aljažev dan postal tradicionalen.

»Najprej je bilo mišljeno, da bi se kaj v spomin na pokojnega župnika dogajalo en sam dan, potem smo predstavniki Kulturno umetniškega društva Jaka Rabič, Turističnega društva Mojstrana, Planinskega društva Dovje Mojstrana in župnije sklenili, da bomo na tem področju delali skupaj in vsako leto pripravili kaj novega,« pravi župnik z Dovjega **France Urbanija**. »Pred-

lanskim je bil 29. avgusta v Vratih festival planinskih pesmi, ki smo ga pripravili v okviru Aljaževih dnevov, letošnji, četrti Aljaževi dnevi pa so bili doslej najimennejše in so trajali kar pet dni.«

ZLATOROG NA PROSTEM IN OKROGLA MIZA

V sredo, 23. avgusta ob 20.30, so gledališčniki iz gledališča Tone Cufar z Jesenic na prostem v Mlačci nad Mojstrano pripravili predstavo Baumbachovega Zlatoroga v prevodu **Antona Funtka**. Na lepem prostoru, kjer se gre v Radovno, so ves dan pripravljali teren, zvečer pa je precej več kot sto gledalcev 15 igralcev imenitno zaigralo pravljičo o Zlatorogu.

Eden od vrhuncev letošnjih Aljaževih dnevov je bil 24. avgusta, ko so ob 18. uri v Kulturnem domu na Dovjem najprej odprli razstavo fotografij članov Foto kluba z Jesenic, na kateri je 18 članov razstavljalo 69 barvnih fotografij z motivi iz domačega okolja. Dve uri pozneje je bila prav tam otvoritev letošnjih Aljaževih dnevov, na kateri je govoril župan Kranjske Gore **Jože Kotnik**, odličen celovečerni koncert Slovenskega okteta pa sta povezovala domačina **Leona Gomboc** in **Tomaž Pšenica**. Ob tej priložnosti so predstavili tudi kaseto s skladbami, ki jih je napisal in za nekatere pripravil tudi besedila Jakob Aljaž. Zamisel za kaseto »Spominčice« je dal **Franci Pavšer**, Aljaževe pesmi pa prepeva posebej za to priložnost sestavljena skupina 18 pevk in pevcev pod vodstvom umetniškega vodje skupine **Tomaža Tozona**. Dvanajst pesmi s te kasete, ki je izšla v Produkciji kaset in plošč RTV Slovenije, bomo podrobno še predstavili.

V osnovni šoli v Mojstrani je bila 25. avgusta okrogla miza na temo »Triglavski narodni park — varstvo alpskega okolja in usklajevanje razvojnih možnosti krajev v njem in na njegovem obrobju«. Za okroglo mizo je v polni avli šole sedelo deset razpravljalcev, in sicer **Stane Peterlin** iz Ministrstva za kulturo, strokovnjak za hudournike **prof. Jože Pintar**, direktor Triglavskega narodnega parka **Janez Bizjak**, moderator **prof. Stan-ko Klinar**, odlična poznavalka kmetijstva in še predvsem pašništva v visokogorju **Marija Markež**, predsednik domače Krajevne skupnosti **Alfred Šprager**, zastopnik občine **Stanko Kofler**, zastopnik Planinskega društva Dovje Mojstrana **Miro Ržen**, predstavnik Turističnega društva Mojstrana **Franci Voga** in predsednik agrarne skupnosti Dovje **Maks Klinar**. Za uvod je **Jože Mihelič** iz Triglavskega narodnega parka z diapozitivi predstavil »svoj« park, v dveinpolurnem pogovoru, ki so mu med drugim prisostvovali tudi znani televizijski komentator s kulturnega področja **Jože Hudeček**, kmetijska strokovnjakinja **Mihaela Logar**, pospeševalka kmetijstva **Majda Lončnar** in številni domači kmetje, ki jih ta problematika zanima, pa so poslušalci zaradi tehtne in vsestranske razprave deseterice za okroglo mizo komajda prišli do besede.

Pohorju

ERNA MEŠKO

*Kako šumé tvoji gozdovi,
na nje prekrasen je pogled,
kako dehté vsi ti lesovi,
iz jelk in smrek zasajen svet!*

*Ko vzpenjam v tvoje se planine,
radostno speši mi korak,
srce od sreče naglo bije,
poživljajoč mi vdih je vsak.*

*Pozdravljajo me tvoje jase,
v soncu prešerno se bleste,
me vabijo, da se spočijem,
za kar hvaležno bo srce.*

*Tako počivam in uživam,
v daljavo plove mi oko,
po širnem svetu se oziram,
tam hrup — tu čutim mir gorko.*

*Spočita pot zdaj nadaljujem
in sreče polno je srce,
mi duša vriska vsa vesela
in vedno vleče me v gore...*

7. 1. 1995

SPOMINČICE

Glede na to, da je bilo prizorišče dogajanj na letošnjih Aljaževih dnevih vsak dan drugje, se je v soboto, 26. avgusta, preselilo proti slapu Peričniku. Zgodaj popoldne so ta dan odprli obnovljeno brv čez Bistrico pri Peričniku, ki je nadomestila star železen most, sramoto Triglavskega narodnega parka. **Franci Hartman** je sam po lastnih načrtih v starem domačinskem slogu izdelal leseno brv, na katero je z veseljem stopiti, kot pravijo domačini. Slovesnost ob odpiranju je organiziralo Turistično društvo Mojstrana, most je blagoslovil dovški župnik France Urbanija, predsednik Turističnega društva Franci Voga pa je v govoru razmišljal o tem, kako most povezuje bregove in kako je pomemben za življenje, čeprav se pne nad vodo, ki tudi pomeni življenje.

V nedeljo, zadnji dan Aljaževih dnevov, so načrtovali planinski pohod po poti Mojstrana—Vrtaška planina—Njivice—Poldov rovt—Aljažev dom v Vratih. Zaradi slabega vremena se je pred stavbo Triglavskega muzeja v Mojstrani zgodaj jutraj zbralo le kakšnih 30 planincev, ki so do treh popoldne prišli v Vrata na zaključno slovesnost letošnjih Aljaževih dnevov. V programu, ki ga je povezovala **Ana Erman**, je sodelovala **Rada Polajnar**, učiteljica, ki je tod zaslužna za planinsko vzgojo, France Urbanija je govoril o spominih na Aljaža, ki niso samo za nazaj, ampak predvsem za naprej, Ana Erman je predstavila dela vokalne skupine, ki je posnela Aljaževe Spominčice (»nemara bodo letošnji Aljaževi dnevi Slovincem še najbolj ostali v spominu po tej kaseti«, kot nam je dejal župnik Urbanija), zatem pa je bila pred Aljaževo kapelico v Vratih ob zaključku letošnjih praznovanj še maša.

Čeprav je vidni delež župnika Urbanije na kaseti komajda opazen, je izredno pomemben. Ko je Tomaž Tozon iskal predvsem manj znane Aljaževe skladbe, ki bi jih peli »njegovim« pevci, je nekega dne potrkal tudi na vrata župnišča na Dovjem in župnik mu je dal dovolj gradiva za kaseto. Zdaj premišlujejo, ali ne bi izdali še katero z Aljaževimi skladbami: »triglavski župnik« Aljaž je napisal vsaj 54 skladb (za toliko vemo, da jih je skomponiral) in bi bilo torej mogoče izdati še nekaj kaset.

KULTURNI VEČERI NA KREDARICI

Že v začetku avgusta, od 5. do 12., pa so bili v Triglavskem domu na Kredarici »družinski kulturni večeri«, katerih rdeča nit je bil Jakob Aljaž, njegova doba in delo. Vsak večer ob 19. uri je bila te dni v kapelici Marije Snežne na Kredarici maša, uro pozneje pa so se začeli večeri z najrazličnejšo in pestro vsebino, ki se je vsaj dotikala področij Aljaževega dela, če ga že ni neposredno obravnavala. Pevci, ki se imenujejo Vasovalci, so nastopali, pa Bežigrasjski fantje, Koledniki iz Kamnika, mladi Slovenci — maturanti iz Argentine, ki se imenujejo Rast, Gornjesavski kvintet Sava, podokničar **Franc Pestotnik**, moški pevski zbor iz Cola nad Vipavo, ki je ob sončnem vzhodu zapel pesem V hribih se dela dan, godba Pivovarne Laško, Kulturno umetniško društvo Dolga gora, 50 pevcev in plešalcev v narodnih nošah, ki je svoj program izvajalo na

poščadi za pristajanje helikopterja in med drugim zapelo tudi vrsto cerkvenih ljudskih pesmi, pred tem pa v polkrogu prelepo okrasilo amfiteater pred kapelico in še polepšalo mašno prizorišče, **prof. Janez Mece-novič** je premišljeval o generalu Maistru, čigar klic je odmeval tudi v Aljažu in njegovih sodobnikih, igralec in pesnik **Tone Kuntner** je recitiral svoje in tuje pesmi o življenju podeželskega človeka in njegovem odnosu do zemlje, en dan pa je bil na teh večerih navzoč tudi koprski škof **Metod Piriš**.

Vsaj še nekaj lepega se je tiste dni zgodilo na Kredarici: na poroki v kapelici je pel Domžalski komorni zbor.

»Tiste dni sem imel izvrstno kondicijo,« nam je pripovedoval dovški župnik in nadaljevalec Aljaževega dela na verskem področju France Urbanija. »Vsak večer okoli desetih, enajstih sem se s Kredarice odpravil v Krmo, Kot ali za Cmirom v dolino, da sem naslednje jutro in dopoldne tam opravil svoje obveznosti, popoldne pa sem se spet vrnil na Kredarico, da sem tam maševal in prisostvoval kulturnim večerom, ki jih je polepšalo izbrano petje — in tako vsak dan ves teden.«

NOVA KNJIGA O TRIGLAVSKEM ŽUPNIKU

Stopetdesetletnico Aljaževega rojstva so z različnimi prireditvami in drugačnimi priložnostmi proslavili tudi v nekaterih drugih krajih Slovenije: v Šentvidu v Ljubljani je bil Aljažev šentviški teden, v Aljaževem rojstnem kraju Zavrhu pod Šmarno goro so se obletnice spomnili 8. julija (rojen je bil 6. julija) predstavniki Planinskega društva Dovje Mojstrana, dovške župnije in Glasbene matice, proslava je bila tudi pri Aljaževem spomeniku na Šmarni gori, v Planinskem društvu Jakob Aljaž v Mariboru so pripravili Aljaževo sobo, na nekaterih postajah Aljaževega delovanja so od letošnjega poletja vpisne knjige in žigi, bodo pa v njegovi rojstni hiši, na Šmarni gori, v Trziču, Dobravi pri Kropi in na Dovjem, na Aljaža se spominjajo kranjski osnovnošolci, slišati je, da nastaja nova knjiga o triglavskem župniku...

Šele ob vsem tem, kar smo o Aljažu zvedeli do letos, se pravzaprav začnemo zavedati, kako ogromno in pomembno je bilo njegovo delo za slovenstvo — in da smo o tem delu v resnici prav malo vedeli.

FRANCOZA SVETUJETA FOTOVOLTNE CELICE IN SUHA STRANIŠČA

ČISTA ENERGIJA ZA ČISTE GORE

Od 28. avgusta do 4. septembra sta bila v Sloveniji francoska strokovnjaka **Pierre Colombot** in **Gerard Moine** in si ta čas ogledala nekaj slovenskih planinskih postojank 1. kategorije, ki so opremljene s suhimi stranišči in fotovoltnimi celicami za oskrbo z električno energijo. Pierre Colombot je vodja raziskovalnega inštituta, ki se ukvarja s projektiranjem in gradnjo sanitarij na težko dostopnih območjih, torej tudi v planinskih postojankah, in je avtor »suhlega stranišča« — to je bila podlaga za prototip suhega stranišča v Zasavski koči na Prehodavcih. Gerard Moine je elektroinženir v družbi Total Energie in specialist za opremljanje planinskih postojank s fotovoltnimi celicami; doslej je tako opremil že več kot 40 planinskih postojank v Franciji. V Slovenijo sta prišla, da bi si ogledala nekatere naše planinske koče, svetovala vsak na svojem področju ter tako vzpostavila stike za nadaljnje sodelovanje na tehnološkem področju med Francijo in Slovenijo.

DESET KOČ POD DROBNOGLEDOM

Njun obisk je posledica poznanstva med namestnikom vodje delegacije Komisije Evropske unije pri Vladi Republike Slovenije **Pierrom Borgoltzem** in strokovnim sodelavcem Gospodarske komisije (GK) pri Planinski zvezi Slovenije **Danilom Sbrizajem**. O obisku sta se začela dogovarjati že pred letom dni, in sicer z vso podporo PZS, pri tem pa se je Pierre Borgoltz kot velik ljubitelj slovenskih gor in tudi član PD Integral (je pa tudi član planinskega društva Rongead iz Lyona) zelo trudil za čimprejšnji obisk. Stroške za oba strokovnjaka je po že poprejšnjem dogovoru krila EU skupaj z deželno vla-

do departmana Rhone-Alpes, stroške za bivanje v planinskih kočah in za njegovo spremstvo pa PZS.

Sprva je bilo predvideno, da si bosta Francoza ogledala le tri planinske postojanke, le nekaj dni pred njunim prihodom pa je bil načrt in na pobudo francoske strani spremenjen. Tako sta si ogledala kar deset slovenskih planinskih koč, in sicer 29. avgusta Kočo na planini pri Jezeru, dan pozneje Kočo pri Triglavskih jezerih in Zasavsko kočo na Prehodavcih, še dan pozneje Tržaško kočo na Doliču, Dom Planika pod Triglavom in Triglavski dom na Kredarici, 1. septembra sta se mimo Vodnikovega doma na Velem polju vrnila v dolino, dan pozneje sta obiskala Frischaufov dom na Okrešlju in Kočo na Loki pod Raduho, zadnji dan ogleda pa še Kočo na Kriški gori. Ker je bil v akcijo vključen tudi Triglavski narodni park, sta si 1. septembra ogledala še njihovo kočo na Rudnem polju. Oba Francoza je ves čas spremljal Danilo Sbrizaj, v posameznih postojankah pa so se jim pridružili še nekateri člani Gospodarske komisije pri PZS, tako **Silva Strassberger**, **Borut Železnik**, **Gregor Bregar**, **Janez Duhovnik** in **Janez Kratnar** ter predstavnik TNP **Martin Šolar**.

Francoska gosta sta si v teh planinskih kočah ogledala električno instalacijo in sanitarno urejenost postojank ter opravila pogovore z gospodarji postojank, da sta si ustvarila kar najbolj natančno predstavo o vsaki od planinskih koč. Podatke, ki sta jih zbrala, bosta uporabila za izdelavo poročila, v katerem bosta za vsako postojanko posebej svetovala po njenem mnenju najprimernejše rešitve tako glede energetske oskrbe kot glede sanitarij. Nasploh pa sta menila, da so slo-

venske planinske kočje zelo lepo urejene in nekatere še preveč udobne, ponekod pa so instalacije predvsem zaradi varčevanja (ko menda vsi znamo vse) izvedene nestrokovno. To in še marsikaj drugega sta skupaj s predstavniki PZS povedala tudi na dveh sestankih, ki sta bila vsekakor nadvse koristna.

SESTANKA V MINISTRSTVIH

Prvi je bil 29. avgusta v Ministrstvu za okolje in prostor z **Dimitrijem Purom**, vodjem skupine, ki skupaj s TNP pripravlja program, s pomočjo katerega bi dobili sredstva Evropske zveze tudi za planinske postojanke, predvsem za ureditev suhih stranišč in opremo s fotovoltnimi celicami. Na njem je predsednik PZS **Andrej Brvar** predstavil dosedanje delovanje PZS na tem področju in naše načrte. Dogovorjeno je bilo, da bo v kratkem sestanek z ministrom **Pavlom Gantarjem**, da bi skupaj poiskali področja, na katerih bi PZS lahko dobila denarno pomoč Ministrstva za okolje in prostor.

Drugi sestanek je bil 3. septembra v Ministrstvu za gospodarske dejavnosti pri državnem sekretarju za turizem **Petru Vesenjaku**, saj je del razvojnih načrtov slovenskega turizma tudi gorski turizem, ki mu je treba pomagati. Državni sekretar je pozdravil takšno pobudo in ob-

ljubil podporo pri reševanju takšnih planinskih problemov, zlasti še pri navezavi stikov pri pristojnih ministrstvih. Pred odhodom obeh strokovnjakov iz Slovenije je bila v prostorih PZS v Ljubljani tiskovna konferenca, na kateri je predsednik PZS predstavil namen njunega obiska pri nas in dosedanja prizadevanja PZS pri varovanju okolja z uporabo suhih stranišč in fotovoltnih celic v planinskih kočah. Oba Francoza sta povedala svoje prve vtise z ogledov in odgovarjala na novinarska vprašanja, Gerard Moine pa je tudi že pripravil kratko poročilo o svojem obisku v Sloveniji, ki ima namen svetovati PZS in TNP na področju solarne energije in sanitarij v planinskih postojankah v okviru skupnega Memoranduma o sodelovanju med Evropsko zvezo in Slovenijo v letu 1995. Takole je v njem zapisal g. Moine:

POROČILO GERARDA MOINA

Obisk desetih slovenskih planinskih postojank v enem tednu mi je omogočil spoznati energetske situacije v njih.

Večina planinskih postojank lahko sprejme precej veliko število obiskovalcev (od 80 do 150 ležišč) in jim nudi razmeroma visoko raven udobja.

Osnovne potrebe, to je razsvetljavo, radio, hladilnik in ponekod tudi črpanje vode, zagotavljajo elektrogeneratorji. V nekaterih postojankah je treba vodo črpati iz nižje ležečega jezera.

Sedanja situacija po mojih zaključkih ni zadovoljiva na dveh področjih, in sicer:

- na energetskem področju sedanja rešitev ni optimalna. Vsekakor mora elektrogenerator, ki je pogosto tudi precej močan (10 kW), delovati kar štiri do šest ur dnevno zato, da lahko napaja prejemnike z razmeroma nizko močjo, kot so razsvetljava, radio, hladilnik ipd.;
- na okoljevarstvenem področju je sedanja rešitev škodljiva (onesnaženje okolja, hrup ipd.), kar je v prosti naravi ali v naravnem parku težko sprejemljivo, pri tem pa sploh ne omenjamo še nevarnosti, ki jih povzročajo upravljanje generatorjev.

Zelo dobra in še posebno dobro prilagojena okolju je uporaba fotovoltnih celic, ki za svoje delovanje potrebujejo sončno energijo, ta pa je na voljo v velikih količinah prav v času uporabe planinskih postojank, to se pravi predvsem poleti. Fotovoltna energija se pridobiva direktno s pretvarjanjem sončne energije v elektriko z zbiralniki na podlagi silicija (kot na satelitih). Prednost je v valoriziranju obnovljive energije, ki obenem spoštuje varstvo okolja, kljub temu povzroča malo stroškov, načelo delovanja pa je zelo enostavno. Sončna plošča sončno energijo spreminja v električni tok in napaja električni akumulator, ki to energijo shranjuje za čase, ko ni sonca. Akumulator lahko to energijo nato oddaja v vsakem času, neodvisno od vremena, če sonce je ali ga ni, podnevi in ponoči.

To energijo se lahko uporabi direktno kot istosmerni tok (12 ali 24 Voltov) ali kot dvosmerni tok (230 Voltov) s pomočjo pretvornika.

Fotovoltna energija je še posebno primerna za osnovne potrebe planinske postojanke — za razsvetljavo in za komunikacijska sredstva (radio, mobitel, hladilnik ali zmrzovalnik in morebiti za črpanje vode).

Zakaj ženske bolj zebe?

V igri je nekaj osnovne fizike in fiziologije: ženske imamo večjo površino telesa v razmerju do svoje telesne mase kot moški, kar pomeni, da pri nizkih temperaturah skozi kožo izgublamo več toplote, v vročini pa je ravno obratno več sprejmemo. Ženske se pogosto pritožujemo zaradi mrzlih rok in nog. Tudi to je rezultat evolucije. Žensko telo namreč vedno ščiti reproduktivne organe z usmeritvijo večje količine krvi vanje, ko začne padati telesna temperatura. V okončinah je zato manj krvi in posledica tega je, da nas bolj zebe. Primerne rokavice, nogavice in obutev so za žensko še kako pomemben del planinske opreme, sploh v zimskih razmerah. Izogibajmo se ozkim oblačilom, še posebno ozkim rokavicam in nogavicam.

Težava, ki je od nekdaj zadevala samo ženske, so pogosto infekcije vaginalnega in urinalnega trakta v situacijah, ko ni možno dovolj skrbeti za osebno higieno, najpogosteje na daljših turah ter v vročem in soparnem vremenu. Če ni v bližini tople vode za umivanje, tedaj so zelo uporabni pakirani vlažni robčki, lahko tudi otroški (npr. Bidex). Nekatere ameriške raziskave so bojda dokazale, da pitje velikih količin soka iz brusnic pomaga preprečiti in pozdraviti lažja vnetja sečnika (urinalnega trakta). Medtem ko za ostale sadne sokove to ne velja, pa sok brusnic ovira naselitev določenih bakterij v celicah sečnika. Vseeno sok brusnic le ni nadomestek antibiotikov, tako da je v težjih primerih vnetja bolje poseči po zdravilih.

(Literatura: Backpacker, 6/95, pp. 18—22.)

Katarina Višnar

Glede na obstoječo 230-voltno električno napeljavo v planinskih postojankah lahko zagotovimo razsvetljavo z 230-voltnimi fluorescentnimi žarnicami, ki se napajajo iz pretvornika, priključenega na akumulator. Ta rešitev omogoča stalno uporabo razsvetljave. Da bi se izognili nepotrebnemu trošenju energije, je potrebno uporabljati porabnike z nizko porabo energije (uporaba fluorescentnih žarnic: 11-vatna fluorescentna žarnica je tako močna kot navadna 60-vatna žarnica; uporaba dodatno izoliranih hladilnikov).

LAŽJE ŽIVLJENJE ZA OSKRBNIKA IN PLANINCE

Približno 15 slovenskih planinskih postojank je opremljenih s fotovoltlnim generatorjem. Prve fotovoltne instalacije niso bile vse korektno izvršene (neprimerna izbira napetosti, slaba izbira delov ipd.). Sedanje fotovoltne instalacije so izdelane korektno, vendar ne pokrivajo vseh potreb, zato je potrebna še dodatna uporaba elektrogeneratorjev.

Energetsko avtonomnost planinske postojanke s 100 ležišči lahko zagotovi solarni generator z močjo 500 Watov — konica pet kvadratnih metrov za razsvetljavo in radio, kar predstavlja povprečno investicijo 2.500.000 SIT.

Uporaba 300-litrskega zmrzovalnika predstavlja dodatno površino tri kvadratne metre, kar predstavlja dodatno investicijo 800.000 SIT.

V tem primeru bodo elektrogeneratorji uporabljeni samo v posebnih primerih, ko je potrebno več energije (na primer pranje perila enkrat do dvakrat na teden ali za črpanje vode v nekaterih postojankah ali za napažanje akumulatorja v primeru daljšega obdobja slabega vremena brez sonca).

V Franciji fotovoltlno energijo uporabljajo že približno 15 let, in sicer z veliko uspeha. Danes je s fotovoltlnim generatorjem opremljenih že približno 100 planinskih postojank. Gradnja vsake nove postojanke že predvideva tudi instalacijo fotovoltlnih celic.

Fotovoltlna energija je olajšala življenje gospodarju postojanke in uporabnikom, ki so si prejšnje čase svetili s plinskimi svetilkami, kar pa ni najbolj varno.

Osebnostno mnenja, da je Planinska zveza Slovenije izbrala dobro rešitev za prihodnje, ko se je odločila postopoma opremljati postojanke s fotovoltlnimi celicami, s katerimi se bo zmanjšala ali pa celo v celoti ukinita uporaba elektrogeneratorjev, ki so v gorskem okolju vsekakor zelo škodljivi.

ODPRAVA MLADIH PERSPEKTIVNIH SLOVENSkih ALPINISTOV V TIEN ŠAN

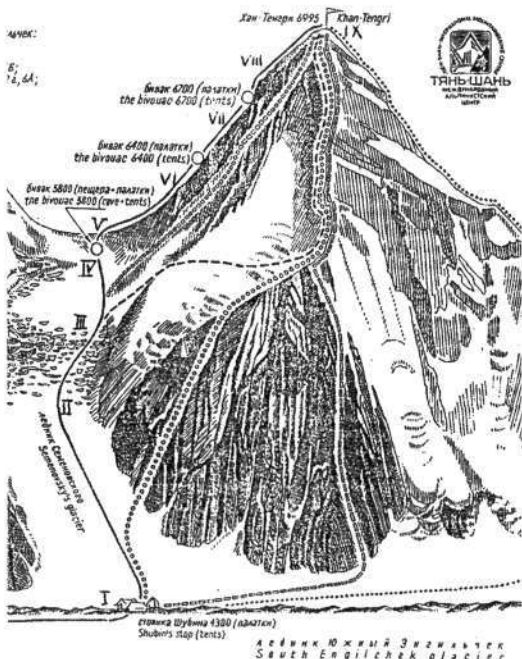
GOSPODAR NEBA IN PRINC DUHOV

Na najlepšo in najbolj zaželeno goro vseh alpinistov, ki se odpravljajo v pogorje Tien Šan, v Nebeške gore, na Khan Tengri, je bilo dano priplezati slovenski odpravi mladih perspektivnih alpinistov, ki so bili na poti od letošnjega 24. julija do 22. avgusta. Na vrhu, visokem le pet metrov manj kot 7000 metrov, pa so bili pravzaprav po naključju.

Na pot se je odpravilo deset alpinistov pod vodstvom **Aleša Cvahteta**, 42-letnega alpinista in alpinističnega inštruktorja, člana Alpinističnega kluba Vertikala. Z njim so bili njegovi klubski kolegi 28-letni alpinist **Klemen Čepič**, 21-letni alpinistični pripravnik **Igor Kopše** in 24-letni alpinistični pripravnik **Peter Geršak**, 25-letni **Boštjan Ložar** iz Alpinističnega odseka Ljubljana Matiča, ki je bil namestnik vodje odprave, 21-letni **Blaž Stres** in 23-letni **Peter Mežnar** iz Soškega alpinističnega odseka, 22-letni **Andrej Gaspari** iz AO Rašica, 23-letni **Tomaž Jakofčič** iz Akademskega AO ter 26-letni **Janez Cerar** iz AO Domžale. Prek Frankfurta so se z letalom pripeljali do Almatija v Kazahstanu, od tod so jih z avtobusom peljali do Karakola v Kirgizistanu, od tam pa s transportnim helikopterjem v bazni tabor pod goro.

SPREMENBA CILJA ODPRAVE

Prvotni cilj odprave je bil vzpon na 7439 metrov visoki Pik Pobedi oziroma vsaj vzpon mladih alpinistov do višine 7000 metrov. Ti v resnici natančno sploh niso vedeli, v kaj se podajajo, saj o gori in dotedanjih vzponih nanjo pred odhodom niso mogli dobiti podrobnih informacij.

Lepa piramida Khan Tengrija z nekaterimi vrisanimi smerni, po katerih so alpinisti, največ ruski, plezali na vrh gore

Takoj po prihodu v bazni tabor so naši alpinisti opravili ogledni turi pod vznožje gore, in sicer prek ledenikov Južni Engilček in Zvezdočka. Potem sta se vodja slovenske odprave in njegov namestnik posvetovala z izkušnimi poklicnimi ruskimi alpinisti — »snežnimi medvedi«, udeleženci alpinistične odprave na Kangčendzengo leta 1994 in pred tem na druge osemtisočake v Himalaji. Iz več vzrokov so jim odločno odsvetovali vzpon na Pik Pobedi.

Najprej zato, ker je dva dni pred prihodom Slovencev v bazni tabor na teh višinah, na nadmorski višini okoli 4000 metrov, zapadlo kakšnih 60 centimetrov novega snega. Potem zaradi tega, ker je dostop do vznožja gore z vso opremo za vmesne tabore na gori in s hrano izredno dolg in naporen, saj sta ledenika prepredena s številnimi ledeniškim rekami, ki so bile zaradi novo zapadlega snega močno narasle in bi na nekaterih mestih morali urediti mostišča. Ruski alpinisti so poudarili, da njihovim odpravam organizirajo prevoz opreme in hrane na sedlo Diki na nadmorski višini 5300 metrov s helikopterjem, Slovenci pa takega dogovora niso imeli. Tako so lahko pravo zahtevnost gore ocenili šele na kraju samem in ugotovili, da gora zahteva izkušnje iz drugih visokih gor, ki jih mladi slovenski alpinisti niso imeli, saj so bili njihovi najvišji pristopi zvečine doseženi v evropskih gorah.

Tako so se odločili za mnogo bližjo lepo goro Khan Tengri (Rusi jo imenujejo Han Tengri) med ledenikoma Južni in Severni Angelček, pod katero bi prišli po

zložnejšem ledeniku in imeli možnost večdnevnega bivanja v skopani snežni luknji na sedlu Perimička pod Khan Tengrijem na nadmorski višini 5800 metrov. Spričo zelo spremenljivega vremena, ki vlada v teh gorah, se je s tem ponujalo več možnosti za uspešen vzpon na sicer nižji, a kljub temu skoraj 7000 metrov visok lep in alpinistično dovolj zahteven vrh.

GORE NA KONCU SVETA

Že več stoletij je znano, da obstaja gorovje Tien Šan, Nebeške gore, ki so od nas oddaljene več kot 5000 kilometrov. Raztezajo se na razdalji nad 1600 kilometrov od Taškenta v Uzbekistanu do Urumčija na Kitajskem. Najvišje gore tega pogorja so jugovzhodno od jezera Issik-kul, ki leži na nadmorski višini 1640 metrov v mejnem grebenu med Kirgizistanom in Kitajsko.

Južno obrobje gorovja je prvi opisal menih **Hsuan Tsang** v 7. stoletju pred našim štetjem, videlo pa se ga je tudi s Svilne ceste, stare karavanske poti od Kitajske skozi Notranjo Azijo do Sredozemskega morja, po kateri so tvorili zlasti kitajsko svilo in po kateri je leta 1273 potoval tudi znameniti **Marco Polo** s svojim očetom in stricem. Pozneje je gorovje kazalo pot karavanam z dragocenim blagom proti Kašgarju in proti zahodu.

Kljub zapisom in opazovanjem je gorovje Tien Šan ostalo bolj legenda kot resničnost vse do sredine 19. stoletja, ko je to območje prvič obiskal ruski geograf in znanstvenik **Peter Semjonov**. Leta 1856 je obkrožil jezero Issik-kul, 6. junija 1857 pa je njegova odprava zagledala skupino 30 mogočnih vrhov, visokih nad 6000 metrov, nad katerimi se je dvigala gora Khan Tengri — »Gospodar neba in princ duhov«.

Prvi, ki je skušal priti do Khan Tengrija, je bil leta 1902 avstrijski raziskovalec **dr. Gottfried Merzbacher**. Leta 1903 je s svojo ekspedicijo odkril 65 kilometrov dolg ledenik Angelček, ki je drugi največji ledenik na območju nekdanje Sovjetske zveze. Opazoval je Khan Tengri in ugotovil, da bi osvojitve tega vrha zahtevala veliko in dobro organizirano odpravo.

Na Khan Tengri naj bi prvič priplezali leta 1936 ali 1937 — natančnega podatka o prvenstvenem vzponu žal ni. Sprva je bila njegova izmerjena višina 7193 metrov, pozneje so jo popravili na sedanjo uradno višino 6995 metrov, vendar so s satelitskimi meritvami pred nekaj leti ugotovili, da je vrh visok 7015 metrov. Vrh Khan Tengrija ima obliko skoraj polpne piramide. Do leta 1943 je veljal za najvišjo goro v tem predelu gor, dokler ni ruski geodet **Roposov** izmeril višino vrha, ki so ga opazili že v letih 1936 in 1937, 7439 metrov visokega Pika Pobedi.

NA VRHU LEPE GORE

Dne 10. avgusta letos ob 18.20 so po osmih urah in pol plezanja v močnem sneženju in hudem vetru priplezali na vrh Khan Tengrija slovenski alpinisti Aleš Cvahte, Peter Mežnar, Igor Kopsa in Blaž Stres. Na sedlu Perimička so se vrnili nekoliko pred 23. uro. Štiri dni pozneje je trojna naveza, v kateri so bili Peter Mežnar, Tomaž Jakofčič in Blaž Stres, v severni steni 5504 metre visokega Pika Trehglavi na drugi strani ledenika Južni Angelček preplezala prvenstveno Slovensko smer.

Ob naši Anapurni - alpinisti ljudožrci

Ko smo bili slovenski alpinisti leta 1954 na akcijah in pripravah za prvi obisk Himalaje v Chamonixu, smo bili povabljeni na večerjo v Argentiére k prvima pristopnikoma na prvi osemtisočak — Anapurno **Mauriceu Herzogu** in **Louisu Lachenalu** (1950). Srečanje nam je pripravil pariški prijatelj Julijskih Alp in posebej **Matevža Freliha** — **Jacques Klein**.

Na večerji z izredno prijaznima gostiteljema — skuhala sta nam pravi francoski »fondue« v bakrenem kotličku nad svečami — v vinu kuhan in raztopljen sir — smo bili **dr. France Avčín**, **dr. Daro Dolar**, **dr. Andrej O. Župančič** (sta še živa in lahko kot priči to potrdita) in jaz. In ob čašah odličnega francoskega vina po večerji nam je med drugim M. Herzog povedal, Lachenal pa potrdil, da je moštvo francoske odprave na Anapurno (9 članov) med pripravami vedelo tudi to, da je slepič v velikih gorskih višinah lahko zelo neprijeten in življenjsko nevaren. Zato so na predlog ekspedicijskega zdravnika **Jacquesa Oundota** sklenili, da se dajo vsi operirati in izrezati slepiče.

To so tudi storili. Izrezane slepiče so zdravniki konzervirali v ustrezni tekočini, člani odprave pa so jih na poslovljni večerji skuhali in »za špas« kot izvorno poslastico družno pojedli.

Ljudožrci??

dr. Miha Potočnik

Že pred tem so se naši alpinisti za aklimatizacijo povzpeli na 5100 metrov visok severovzhodni vrh Trehglavi in na jugozahodni greben Pika Gorkega do višine 5200 metrov. Naslednje aklimatizacijske ture so bili vzponi na sedlo Pirimička pod vrhom Khan Tengrija na višini 5800 metrov, kjer so skopali snežno luknjo in v njej trikrat prespali.

V gorah so bili 20 dni in ta čas imeli deset dni lepega vremena brez padavin, šest dni zelo slabega vremena z obilnejšimi snežnimi padavinami in štiri dni spremenljivega vremena s popoldanskim sneženjem. Obdobje

najlepšega vremena je bilo tri dni ob prihodu Slovencev v bazni tabor, potem pa so se izmenjevali enodnevnii ali dvodnevnii ciklusi lepega in slabega vremena.

Iz baznega tabora so mladi slovenski alpinisti odleteli 17. avgusta do vojaške postojanke Maida-adair, od koder so jih s tovornjakom odpeljali do Karakola in dalje do severozahodnega brega jezera Issik-kul. Po dveh dneh in pol počitka ob jezeru so se 21. avgusta z avtobusom odpeljali v Almati in se dan pozneje prek Frankfurta in Münchna vrnili domov.

V celoti ocenjujejo svojo odpravo za uspešno.

POVRŠNO SLOVENSKO GORSKO IMENOSLOVJE

»PRISANK« IN »PAČENJE JEZIKA«

STANKO KLINAR

V Sloveniji je nekaj strokovnjakov in nekaj dobrih poznavalcev naših krajevnih imen, ki jim ni vseeno, kako na zemljevidih, kartah in v vodnikih avtorji pišejo gorska geografska imena in druge pojme, ki natančno označujejo določen predel ozemlja. Na živce jim gre to, kar površni bralci komajda opazijo: da so iste točke goratega slovenskega ozemlja v različnih publikacijah zapisane različno, nekatere napačno in v nasprotju z domačinsko rabo. Čeprav so v Planinskem vestniku (in še kje) občasno objavljeni prispevki, ki poskušajo take napake odpraviti in v katerih se avtorji zavzemajo za to, da bi se strokovnjaki dogovorili za enotno rabo, do tega nikakor ne pride. Na podlagi nekaterih prispevkov v PV se je zdaj spet zelo argumentirano oglašil Stanko Klinar. (Op. ur.)

Rabim razlago za pójem »pačenje jezika« (PV 10/1994, str. 448, in PV 5/1995, str. 230). Upam si trditi, da je to subjektivna kategorija, uporabna kvečjemu v indoktrinacijski politiki, v spodobnih medčloveških odnosih in v jezikovni znanosti pa ne. Rad bi slišal nasprotno trditev, z utemeljitvijo, če obstoji. Jezikovna znanost namreč pozna razvoj, tudi samovoljo in napačne analogije, in (otroške) odklone v izgovarjavi, ki (lahko) vplivajo na razvoj in postanejo predmet etimologije. »Pačenje« bi kvečjemu lahko očitali kvaziznanosti (červno se ta oblači v »visokoznanstveno« pavje perje), kakršno si nacionalistična politika vprega v svoj voz, ko »jezikovno« dokazuje prapripadnost ozemlja svojemu narodu. Kar napočez podtikati »pačenje«, ko podtikalca dejansko trpi za neznanjem, pa je neobjektivno in neznanstveno, do uporabnikov »spačenih« (??) besed tudi žaljivo (kot naj bi bilo razvidno tukaj iz nadaljnjih vrstic).

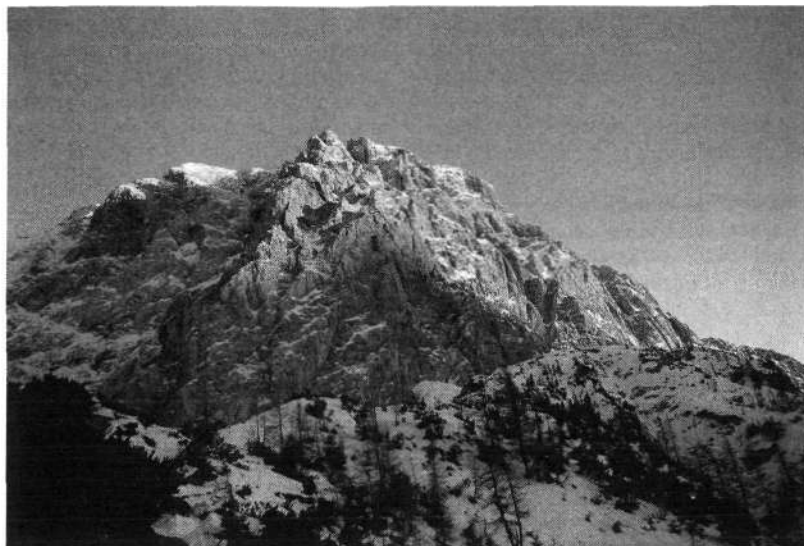
»Prisank« je rezultat razvoja, »Prisojnik« samovolje, napačne analogije in zmotne etimologije. Dr. Dušan Čop sporoča: »Ime *Prisank* izvira iz *Prisolnik* (= »gora pri soncu«), ki je najprej dal obliko *Prisaunk* (zaradi akanja, ki je značilno na zgornji konec Doline, in po izpadu samoglasnika -i-). Starejši ljudje so tudi še po 2. svetovni vojni govorili *Prisaunk*. Tuma omenja to ime in

pravi, da domačini nekako zamolklo izgovarjajo *Prisaunk*. Tu se je Tuma zmotil. (Jezikoslovec bi takoj vedel, da tisti »zamolkli -o-« izhaja iz -l-.) Misli je, da -o izhaja iz -j- in je uveljavil ime v obliki *Prisojnik*, ki pa je zgrešena. — Če bi se ravnali togo po pravih etimologije (oz. knjižnega jezika), bi pravzaprav morali pisati *Prisolnik*. Ker pa te oblike nihče ne pozna in ker domačini dosledno govorijo *Prisank*, se pri tem imenu ravnamo prav tako kakor pri imenu *Kofce* nad Trzičem. Iz prvotne oblike *Klopce* (»klop« v naravi, zlasti v gorah, pomeni »terasa, polica«) se je v zgornjegorenjskem narečju razvila najprej oblika *kwopce*, iz tega pa je po redukciji glasu -w- in po prehodu -p- v -f- nastalo *Kofce*. Ker so ljudje vedno poznali le *Kofce*, *Klopce* bi bilo tuje, tako tudi pišemo.

(Klinar: Tako torej kot pišemo domače narečno *Kofce* in ne tuje knjižno *Klopce*, ki je navsevrh pokopano pod oedejo zgodovine, pišemo domače *Prisank* in ne tuje *Prisojnik/Prisolnik*, od katerih je prvi zmoten, drugi preveč zgodovinski. — To je navidez v nasprotju s kasneje v tem spisu omenjeno paralelo »Terglou — Triglav«, kjer bi po teh načelih morali uveljavljati obliko »Terglou«. Treba je vedeti, da je Triglav zaradi svoje univerzalnosti izjemna gora, vidna z vseh strani in imenovana v mnogih narečjih in je bila že zelo zgodaj predmet vseslovenskega knjižnega zanimanja, recimo pri *Staniču* in *Kadilniku*, zato zgodovina govori v prid oblike Triglav in zato ni mogoče uveljaviti eno narečno obliko na škodo drugih ali na škodo davno uveljavljene posplošujoče knjižne oblike. — Žal moram priznati, da je indoktrinacija s »Prisojnikom« močna in se kot znamenita napaka v jeziku uveljavlja. Ali to pomeni, da je čas za korekturo zamujen? Mislim, da ne.)

EINSTEINOV PUNKELJC PREDSDOKOV

Vendar je bilo tudi mimo visoke znanosti doslej povedanega dovolj. Vpričo zgodovine, dokazljive etimologije in zakoreninjene ljudskosti vse druge »avtoritete« odpadejo. To se pravi, treba jih je popraviti glede na temeljitejša spoznanja. Naj bo ime kateregakoli zagovornika imena »Prisojnik« še tako ugledno, je tre-

Prisank ali Prisojnik? Veličastna gora kliče po trezni presoji svojega imena

Foto: Stanko Klinar

ba vendar najprej uvideti, na čem temelji njegov ugled. Če ne na jeziko(slo)vní izobrazbi, ni za razsodbo nič bolj poklicano kot katerokoli drugo ime in pristane — kljub visokemu ugledu — kvečjemu na nivoju ljudske etimologije. Kar se je tudi zgodilo. To pa ni znanstven dokaz za pravilnost. (Kakršnokoli slepo malikovanje slovitih imen je naivnost. Slepo malikovanje jim namreč pripisuje avtoriteto tudi tam, kjer je nimajo. V znanosti veljata samo fizikalno-realistična vaga in meter!)

Ne se, prosim, ozko zapirati v uradn(išk)o zabeleženo ime in neko osebno privzgojeno občutje, ki je lahko čisto samoslepilo. (Einstein je celo za splošno domaturitetno izobrazbo, ki naj bi vendar temeljila na nekih osnovnih postavkah znanosti, izjavil, da ni drugega kot punkeljc pred sodkov, ki so nam jih v nežnih, dojemljivih letih vtepli v glavo in nam branijo trezno gledati v svet in ga preučevati, kakršen je, brez vnaprej izdelanih modelov. — Glej **Lincoln Barnett**, *The Universe and Dr. Einstein*, knjigo, ki je pri nas v slovenskem prevodu niso hoteli izdati, da se ne bi kdo ideološko prehladil.) Ime — katerokoli ime, a v našem primeru »Prisojnik« — je treba podvreči znanstvenim spoznanjem in napačno popraviti. Zemljepisna znanost, podprta z jezikovno, je poklicana stvari urediti. Vendar je pot do osrednje, nesporno zanesljive avtoritete (kar naj bi bil Atlas Slovenije) še dolga.

Moj opominjevalec (PV 5/1995), ki je sam tozadevno popoln laik, lahkomišelno »priporoča«, naj si preberem enako laične zablode enakih nestrokovnjakov (PV 10/1994, str. 448) in naj se vendar že dam poraziti. — Ali ne bi spoštovani gospod poskusil kaj priporočiti še sebi, recimo kak rodoviten stik s Slovenskim pravopisom 1962, str. 695, kjer so strokovnjaki(!), brez dvoma po tehtnem jezikoslovnem preudarku, zapisali **Prisank** (ne da bi mu pripisali »spakedranost«!), medtem ko bo obliko »Prisojnik« v tej osrednji slovenski pravopisni knjigi zastopjal iskal? (Seveda ne vem, kakšen bo slovar,

ki bo spremljal Slovenski pravopis 1990, toda za zdaj velja vprašanje: Ali ni za jezikovne zadeve Slovenski pravopis zanesljivejša avtoriteta kot Atlas Slovenije?)

SPAKEDRANA MATERINŠČINA?

Nikakor ne pristanem na to, da bi bil »Prisank« narečna »spakedranka« (PV 10/1994). Mimo jezikovne gre tu tudi za občečloveško spodobnost. (Torej tudi politično.) Poznam to držo. To je vihanje finega meščanskega nosu nad podeželskim zarobljencem. Na Koroškem pa »finega« nemško-nacionalističnega nosu nad »schiech« vindišarji. Tam je imelo tovrstno politično lepjenje »spakedranskih« etiket katastrofalne posledice. Heimatdienstovsko ustrahovanje in propaganda sta napravila vse nemško za lepo in kulturno, vse domače pa zaprla v hlev, da ni moglo več obleči zakmašnega gvanta. In slovenska neumnost je bila takoj pri roki za pomoč: norčevanje in posmehovanje rojakom iz oddaljenih, večkrat res nerazumljivih narečij — Slovenci so pač tenko razsejani od Šmohorja do Pliberka na razdalji 120 km — tako da ti v družbi raje umolknejo in govorijo nemško. Generacija, ki je zrasla po pogromu na dvojezične krajevne table, in to so danes od petindvajset let navzdol, govori v družbi samo še nemško. A slovenskih izobražencev, ki bi morali delovati spodbujevalno in povezovalno — slovenska gimnazija v Celovcu je od ustanovitve do danes dala več kot 1200 (en tisoč dvesto!) maturantov, kar je neverjetno visokih deset odstotkov celotnega slovenskega prebivalstva na Koroškem, prava majhna armada! — ni nikjer!!! (Delna referenca: **dr. Herta Lausegger**, predavanje v lingvističnem krožku Filozofske fakultete 29. 5. 1995.)

Kdo pod soncem si lahko jemlje pravico, da reče svojemu sozemljanu, da je njegov materni jezik (narečje) »spakedran«? Kdor tako dela, zagreši eno najhujših krivic, ki jih lahko prizadene sočloveku. Zadene ga v srčiko biti, oblati in potepta mu istovetnost s starši in

rodod, spodseka korenine, s katerimi je vraščen v svojo zemljo, iz varne domačnosti ga tira v mrzlo tujost, uči ga grešiti zoper lastno vest, mehča mu domupripadnostno hrbtnico in moralno trdnost («... mi ne bila bi vera v sebe vzeta...» — se spomnite, tovariši?). Kako smo nekoč rekli takemu početju?

(Naj nihče ne reče, da grem pri teh izvajanjih »malo predaleč«! Jezik je prva osebna izkaznica človeka, najbolj priročna sredstvo za osebno in politično povečanje ali zaničevanje. Živec občutljivosti. — Žal kljub **Gradišniku** in **Modru** et consortes odvrin in neizobraževan. Njihovo naprezanje po jezikovnih koticčkih je strel v prazno. Slovenska srednješolska jezikovna izobrazba (zlasti glede materinščine) je tako berglasta, da celo pri bralcih dobre volje ostanejo jezikovni koticčki nerazumljeni. Pri dobička želnih magnetih pa surovo prezrti. Ogorčen sem, da moram sredi Ljubljane spravevati živo rojene Slovence, kaj in kje je World Trade Center, in kaj se dobi pri Dairy Queen — in se do sorjakov Slovencev spakovati s snobistično »oxfordsko« izgovarjavo, da ne bom izpadel kot rovtarsko teslo! (Slovenci pač ne moremo iz tlačanske kože: komaj smo se otresli tisočletnega nemškega jarma, že lezemo Angloameričanom tja v tri črke.) — In v Kranjski Gori in v Trenti naj sprašujem, kje in kaj je »Prisojnik«, da ne bom izpadel podobno neotesan?)

SLOVENSKA NARODNOOBRAMBNA PROTIUTEŽ

Domnevati bi bilo mogoče, da je bil nekoč iz narodno-obrambnih razlogov »Prisojnik« potreben kot protiutež »nemškemu« »Prisang«, vendar bi bila to izraza jezikovne (kvazi)znanosti v politične namene, taka zloraba pa je kratke sape. (Namreč za znanost. Za politiko, ki ji je **Cankar** obesil zelo nečasten vzdevek, lahko tudi ne. Ampak na nivo dnevne politike in subjektivnih nalepk o »pačenju jezika« se pri obrambi nacionalnega ozemlja in svojih estetskih nazorov menda ne bomo spustili?)

Drugačni primeri samovolje, odmika od ljudskosti, napačne analogije, jezikovne malomarnosti, tudi nepredvidnosti so »Kalški greben«, ki je v resnici »(Kalški) Grében« (PV 11/1990), »Grohat«, ki je v resnici »Grohot« (PV 5/1992), »Stegovnik«, ki je v resnici »Štégovnik« (PV 3/1995), in še drugi.

»Grohat« izvira od nekoga, ki je tako malomarno čakal *o*-je in *a*-je, da sam za sabo ni znal prebrati. Doma ni več vedel, kaj je zapisal na terenu, in je *o* prebral kot *a*. Napaka se je seveda do danes prijel (kot v našem in svetovnih jezikih še marsikatera) in današnja ljudskost lahko celo potrdi »Grohat«. Vendar je tudi pri današnjem zatečenem stanju to še vedno napaka. Odloča namreč solčavska ljudskost, ker je planina na njeni strani in njenega lastništva, in ime njenega izvora. Druga ljudskošt je (narobe) priučena. (Morda »Grohat« ne bo več napaka čez sto let, če bomo v ljudsko zavest zagrizeno uradno inicijirali napačno obliko. Toda — cui bono?) (Nekaj drugega je prehod ljudskosti na skupinsko obliko, ki je postala knjižna, kot je tukaj v nadaljevanju razložen »Triglav«; za »Grohat« ni mogoče reči, da je (posplošena) knjižna oblika za »Grohot«.)

Italijani vztrajno pišejo »Lauschiovia«, ki je seveda »Lanževica« (v Stolovem grebenu), ker je nekdo *n* malomarno začelkal z *u*-jem. (Za čečkarijo so Italijani priznani mojstri.) »Sleme« (v kaninskem pogorju) pišejo »Slebe«, ker je imel informant bodisi ravno tedaj hudoben nahod bodisi polipe v nosu. Še na misel mi ne pride, da bi njihove napačne zapise sprejel kot dokončno uradne, ali jih celo prenesel v slovenščino, ki je matično gnezdo teh imen. (Pa naj jih je tam pisal še tako renomirani Istituto Geographico Militare! — Ali pa jih bodo Italijani hoteli popraviti, ne vem. Vem pa, da so Nemci svoj »Tergrlou« že davno popravili v »Triglav«, čeravno je prvi utemeljen na nekdanji mojstranski izgovarjavi /trgu:óu:ɔ:/ in slovenskem pravopisu, ki gorenjski /u:/ pred vokalom zapisuje kot »l«. Toda sprejeli so ustaljeno poknjženo slovensko obliko, ki ji pri današnjem zatečenem stanju na ljudskosti in istovetni etimologiji ne manjka nič. — S »Prisojnikom« je drugače: to nikoli ni bila, in tudi danes ni, ljudska oblika; ima drugo etimologijo kot »Prisank« in ni njegova knjižna vzporednica. Zato v Kranjski Gori hotel Prisank in ne Prisojnik; neuka zunanja gospoda pa domačinom še vedno dovažajo svoje »dognanje«.)

OKOSTENEL PRISTOP JE OBSOJEN NA ZAOSTALOST

Zoper napake, neznanje in malomarnost se je treba boriti. Moje razočaranje izvira od tod, da smo s temi tremi kategorijami vse preveč zadovoljni in smo jih pripravljeno celo institucionalizirati in avtorizirati za vsesplošno znanstveno in ljudsko rabo — kar je pri mojem sobesedniku naravnost ironično, ker se sicer odlikuje (v svojih spisih in še posebej v svojih vodnikih) kot vesten podatkovnik.

(Intermezzo: Kar se tiče nepristranskega odnosa do slovenstva na Koroškem, priznam, da sem tudi sam nekoliko prenačljeno pograbil to oceno, a me je g. **Tone Cevc** na SAZU krepko stresel iz hlač in potem spet postavil na noge. Vendar to s **Tuscharjem** osebno nima nobene zveze. Glede njega le nekaj kapljic za osvežitev spomina: PV 5/1991 in PV 7—8/1991, tudi Naš tednik, Celovec, 31. maj 1991. Ni bilo nujno poučevati me znanih stvari.)

Znanost ni stereotipiziran, enkrat za vselej napisan učbenik, pač pa živ organizem, ki diha, se hrani in izloča, raste in odmira, in se le kot tak do neke mere prilega nepreglednemu surovemu stanju v naravi; ki pa mu je ravno zaradi živosti težko slediti in ga težko krotiti, a vsakršen okostenel pristop je obsojen na zaostalost in protetičnost, in kot tak lahko celo »žuli«. Svoja »svetovanja« in »priporočila« naj moj sogovornik vpreže v boj zoper naivnost, plitkost, malomarnost, neznanje, uradniško pravovernost in sploh zoper vsako statičnost. Statičnost — to so tudi zgajene pokroviteljske (»svetovalne« in »podtikovalne«) floskule. Glede na to pa, da se je dal polnokrvno mladeniško izzvati, in da je že neki Gorenjec nekoč zagotovil, da »kogar bi puščice te zadele, naj zmisi, da na visoki vrh lete iz neba strele«, si enako polnokrvno lahko čestita.

ZORAN JERIN — SEDEMDESETLETNIK

DUŠICA KUNAVER

TRISUL 1960

Le malokdo v naši deželi v marčnih dneh 1960. leta ni vedel, da na pot odhaja naša prva himalajska odprava. Tisoče ljudi je tako ali drugače sodelovalo pri pripravah, pri izdelavi opreme in sledilo paroli »za Himalajo!«

Kljub vsem težavam in pomanjkanju izkušenj je bilo v marcu 1960 vse pripravljeno in štirje alpinisti, **Ciril Debeljak-Cic, Marjan Keršič-Belač, Aleš Kunaver in Ante Mahkota**, zdravnik **Andrej Robič**, novinar **Zoran Jerin** in vodja **Stane Kersnik** so se vkrkali na ladjo. Na Reko jih je spremljala množica prijateljev, sorodnikov, sodelavcev in občudovalcev.

Prvič na Himalajo!

Čim je ladja Velebit izginila za obzorjem, smo že začeli loviti prve novice o naših himalajcih. Zoran Jerin je v domovino vestno pošiljal poročila in vsako jutro smo težko čakali na »Jerinov dnevnik« v Delu. Ob Zoranovih besedah smo spremljali himalajce na poti skozi Sueški prekop, po neskončnem Indijskem oceanu, po prašnih cestah vroče, prenaseljene Indije, do osamljenih ledenih vrhov, kamor so bili namenjeni. Zoran nam je vsak dan slikovito opisoval ljudi in kraje ob poti, njihove navade, način življenja. Za nas, bralce njegovih dnevnikov, je bila leta 1960 Indija skoro še Indija Koromandija..

Zoran je himalajce zvesto spremljal tudi na gori in nekega dne so njegovi stanovski kolegi iz Dela zmago-slavno objavili, da je Zoran Jerin na Trisulu dosegel svetovni višinski novinarski rekord.

Nekaj dni pozneje so na dveh še neosvojenih vrhovih Trisula zaplapolale naše zastave.

Ko so se naši prvi himalajci po šestih mesecih vrnili domov, jih je tisočglava množica navdušeno pričakala sredi Ljubljane. Poznali smo njihovo pot iz Zoranovih opisov. Za vsak dan njihove poti smo vedeli za velike in majhne dogodke, za vtise o novih deželah, za nove izkušnje v gorah skrivnostne Himalaje in poznali težo velikega cilja, ki so ga ti pionirji slovenskega himalajzma nosili s seboj.

PEŠPOT ČEZ VZHODNI NEPAL — ZIMA 1962/63

»V Himalaji je treba najti nove, višje cilje!« pravi Aleš nekega dne leta 1962. Na pešpot od Katmanduja do Dardžilinga povabi s seboj Zorana Jerina. Pri tem ve, da se na poti ne bosta pogovarjala le o Himalaji. Oba sta po stroki in duši strojnika. Preden je zašel na novinarska pota, je bil Zoran Jerin sodelavec Fakultete, strokovnjak za letalske motorje.

Njuno štiri mesece trajajočo pot je Zoran opisal v knjigi »Vzhodno od Katmanduja«, ki je bodočim himalajcem služila kot nekakšen priručnik o Himalaji. Predvsem pa so iz te ogledniške odprave zrastle bodoči cilji naših himalajskih odprav. Na tej poti se je rodila tudi misel: južna stena Lotseja!

KANGBAČEN LETA 1965 IN 1974

Pot na prvi slovenski sedemtisočak se je začela leta 1965 — tedaj so naši alpinisti našli pravo smer proti vrhu — in se končala leta 1974, ko so dosegli vrh.

V knjigi o Kangbačenu je Zoran Jerin opisan kot »novinar, izkušen planinec in udeleženec vseh dosedanjih odprav v Himalajo, naš najboljši poznavalec Nepala. Na Kangbačenu zunanji minister odprave«.

ANAPURNA 1969

Osemdeset nadaljevanj himalajskega dnevnika, ki so izhajali vsak dan v Delu, in še kdo ve koliko ostalih član-kov izpod Zoranovega peresa pomeni zajetno knjigo o odpravi, ki je bila napisana še pred njenim povratkom. Zoran je tako ves čas vzdrževal zvezo med domovino in odpravo, istočasno pa skrbel tudi za zveze znotraj odprave. Zaradi urejanja formalnosti je moral Aleš odleteti v Katmandu z letalom, moštvo pa je potovalo za njim z dvema kombijema in s tovornjakom. Denarja za letalske vozovnice za celo odpravo v tistih dneh pač ni bilo.

V svojem dnevniku za 4. september 1969 piše Zoran iz New Delhija:

»Predsedem v taksi in vodim tovornjak do ambasade. Kot bi slutil, ravno tedaj pokliče Aleš iz Katmanduja. Komaj ga slišim: »Ali bi mi lahko še enkrat čisto počasi povedal, da sta oba kombija razbita?«

»Oba kombija sta razbita in Tine mora čimprej domov!«

»Bom vprašal drugače: Ali je res le še kamion v voznem stanju?«

»Samo kamion je v voznem stanju!«

Po stoterih zgodah in nezgodah se odprava končno zbere v Katmanduju. Fantje imajo za seboj 8000 kilogramov šofiranja skozi azijske puščave in goščave, čaka jih skoraj 8000 metrov vertikale in nato spet 8000 kilometrov horizontale.

Na gori je Zoran skoraj ves čas v bazi pri radiu. Plezalci med vzponom vedo, da lahko vsak trenutek podnevi in ponoči pokličejo bazo, Zoran bo vedno buden in vedno pri aparatu. Vedo tudi, da zdravnik **dr. Andlovic** predstavlja svojo himalajsko bolnišnico vedno višje in višje na gori in vedo, da je vodja z njimi v višinskih taborih. Vsa ta medsebojna varnost pripelje odpravo do vrha — do prvega doseženega himalajskega cilja.

Zoran Jerin leta 1960 v enem od taborov na Trisulu

Foto: Aleš Kunaver

MAKALU 1972

Makalu '72 — prvi slovenski osemstisočak, prvo srečanje s himalajsko steno, prvo plezanje po robu svetovnega alpinizma.

Kadar je Aleš v steni, Zoran tudi na tej odpravi prevzame radio v bazi: »Tukaj baza, tukaj baza, sprejem!«

Po vsem trdem, kar so doživeli na gori, čaka odpravo najhujše na povratku, na poti iz baze proti dolini. Šest dni nepretrgoma sneži. Bosonogi nosači omagujejo in odmetavajo tovore. Zoran prevzame skrb, da ti tovari štirinajst dni pozneje pridejo na helikopter.

Svoja doživetja v Himalaji je Zoran opisal v knjigi »Himalaja, rad te imam«. V tej knjigi ob dogodkih opisuje pojme nepalske dežele: mostove, nosače, nevarnosti, živali, rože, vero, praznovanje...

Prvo slovensko himalajsko obdobje, čas, ki ga je opisoval Zoran Jerin, je minilo. Poročanje s Himalaje je danes zelo drugačno. Kdo je mogel sanjati o direktnih radijskih zvezah, o telesihih in faksih v časih, ko smo čakali na mesec dni stara Jerinova poročila! Pa vendar toliko podrobnosti s Himalaje prav gotovo ne bo opisal noben himalajski novinar več in toliko bralcev prav gotovo ne bo imel nihče več. Čar tega prvega himalajskega obdobja je neponovljiv. Nikdar več ne bo toliko tisočev ljudi sodelovalo s peščico alpinistov ob iskanju poti po Himalaji. Nihče se tedaj ni spraševal, koliko časa, koliko denarja, koliko truda je potrebno, da izde laš platno, ukrojiš čevlje, zviješ vrvi, skuješ klin, ki bo »vzdržal« Himalajo. V današnjih dneh naši alpinisti potrebujejo nekaj tednov, da preplezajo stene osemstisočakov; pa vendar so te današnje visoke poti zrasle iz tistih prvih himalajskih let.

Zoran Jerin, kronist te prve slovenske himalajske dobe, ne mara glasnih fanfar, a v teh dneh, ko se ozira nazaj na svojo sedemdeset let dolgo pot, mu oko gotovo uide na zemljevid Nepala. »Kadarkoli bom dobil v roke zemljevid Nepala, mi bo pomenil več kot le zemljevid,« piše v uvodu k svoji prvi knjigi. »Vsaka točka, ki mi jo pokažeš na zemljevidu, sproži sliko v barvah, najprej le drobec resnice v dveh dimenzijah, potem pa se razširi in preseli v tri dimenzije, negibne postave na sliki oživijo, oblaki se premaknejo, okamenela voda steče...«

KDO JE FRANCE JALEN, KI JE MARSIKAJ STORIL ZA KALIŠČE

STORŽIČ NI POZABLJENA GORA

FRANC EKAR

V slovenski zgodovini je planinstvo Storžič obravnavalo precej sramežljivo, letošnja anketa Planinskega vestnika pa je pokazala, da je v slovenskem svetu vrhov in gorá Storžič tretja najlepša gora za Jalovcem in Triglavom. V svojem okolišju in soseščini Karavank in Kamniških Alp pa se je utrdil na prvem mestu.

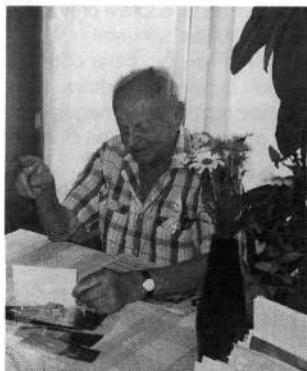
Storžič so strokovno in znanstveno prvič obravnavali leta 1758, ko se je na vrh povzpeli znani botanik **Anton Scopoli**, predvsem z namenom botaničnih študij. Leta 1793 je nabiral rože po Storžiču, spet v znanstveno raziskovalne namene, botanik **grof Franz Hohenwart**. Po nabiranju rastlin je bil znan tudi **baron Zois**. Storžič je bil sicer intimna gora pastirjev in divjih lovcev, saj so jim bile pečine in dokaj nevarna območja odlično kritje.

Prvopristopništvo gre zato gotovo pastirjem in lovcem, saj so se neredko s tropom ovac zadrževali prav vrh Storžiča. Prvi uradni zapis vzpona na vrh pa je opis pristopa botanika Scopolija.

MACESNOV KRIŽ IZ LETA 1935

Letos mineva 60 let, odkar so kranjski planinci na vrhu Storžiča trdno postavili skoraj šest metrov visok macesnov križ, sestavljen iz macesna, posekanega na kraju sedanjega planinskega doma na Kališču. Križ stja na vrh gore junija leta 1935 spravila in ga postavila še živeči **Franc Jalen** in pokojni **Mirko Brezar**. 92-letni Franc se tega spominja takole:

»Do Rame (to je 150 metrov pod vrhom Storžiča) sva ga z Mirkom spravila prvi dan, nato sva ga dala v

Franc Jalen leta 1930

zavetrje, da ni bil toliko viden in da ga ne bi kdo čez vrgel. Naslednjo nedeljo smo se vrnili — pridružil se je tudi Lojze »Strah«. Dostavili smo ga na vrh, ga meter globoko zasidrali, saj je bil teren mehak, ga fiksirali še z jeklenicami, postavili pa smo tudi strelovod. To je bilo nekako tri tedne pred evharističnim kongresom v Ljubljani.«

Križ na vrhu Storžiča so postavili po dogovoru z domačini in tudi s cerkvenimi oblastmi, zato je bila predvidena in opravljena tudi blagoslovitev križa vrh Storžiča 19. junija 1935 ob 13. uri. Blagoslov je opravil **prof. dr. Jaklič**, ki je poučeval verouk na Kranjski gimnaziji. Na samem vrhu se je zbralo prek 40 udeležencev — častilcev gorá in še posebej Storžiča.

Na isti dan dopoldne ob 9. uri pa je bila otvoritev nove pastirske kočice, ki jo je zgradila Agrarno pašna skupnost Bašlja. Pred tem pastirskim stanom, kjer so zavetje našli številni planinci, kasneje, v letih 1956 do 1958, pa je služil za bivališče delavcem, ki so gradili planinski dom na Kališču, je bila tudi maša, ki jo je prav tako opravil dr. Jaklič ob prisotnosti številnih domačinov, Kranjčanov, planincev, pastirjev in lovcev.

Franc Jalen pripoveduje: »Ploščo, ves mašni inventar in mašna oblačila smo dobili od 'starega možička', mežnarja pri mačenski cerkvi. Vse to smo še isti dan tudi vrnili.«

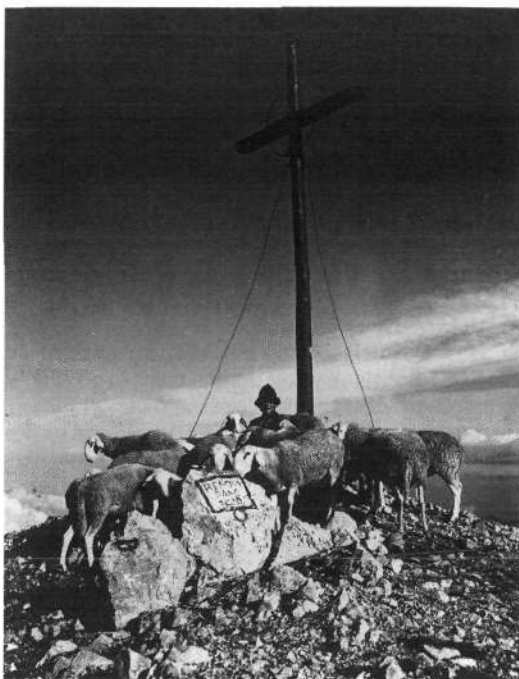
SAM SVOJ PLANINSKI OSKRBNIK

Pred 60 leti so torej postavili prvo uradno obeležje na vrhu Storžiča. Prej je bilo na vrhu tudi že nekaj križev, skrinjic in skalnih možicev, ki so jih postavili pastirji, pa tudi lesene triangulacijske piramide, ki so jih nameščali »maparji«, geodeti ob meritvah. Vsa obeležja so bila na parc. št. 244 k.o. Bela.

Kako je izginil ali bil odstranjen križ z vrha Storžiča, ki je bil tako trdno zasidran meter globoko in ga do 1941. leta niti močni snegovi in snežne zastave niso uničile, je vprašanje zase; lahko je nekoristno razglabljanje ali pa iskanje nestrpnosti.

Franc Jalen, rojen 28. februarja 1904, po poklicu mizarški mojster, stanujoč v Kranju, Oprešnikova ulica 18, je član planinskega društva od 1926. leta.

France je bil v pravem pomenu pravi planinec, smučar, Kališar in ljubitelj Storžiča. Na Storžičevo Kališče je zašel že v letu 1930 in je tam nočil še v prvi pastirski kamnjači, koči z enim pogradom, zgrajeni verjetno še v časih pes-

Znani pastir Žane iz Vetrnega leta 1938 na vrhu Storžiča

Blagoslov macesnovega križa na vrhu Storžiča 19. junija 1935, tretji z desne je Franc Jalen

nika Valjavca. Po dejanjih je bil France strasten smučar, alpinist, planinec in kolesar. V letu 1932 je šel s kolesom iz Kranja v Chamonix in Zermatt, se povzpел na vrhove Matterhorna, Grossglocknerja in Mont Blanca, pozimi pa na Storžič. To je bil za takrat — in je še danes — spoštovanja vreden podvig, posebno če vemo, da je to delal na lastne stroške. Na Kališču je celo zgradil lastno brunarico na svetu, ki ga je leta 1932 odkupil od Čamška iz Bašlja — 600 kvadratnih metrov za 1000 din.

V letu 1942, 22. junija, je bil Jalen med ustanavljanjem Kokrškega odreda »tudi tam gori«, na Kališču, vendar ta zgodba sodi v kroniko omenjenega odreda. Naslednji dan, ko se je vrnil v dolino, pa je France opazil dim na Kališču in seveda tudi to, da kočice več ni, je »pač« pogorela. Jalen pravi: »To so bili časi, ko ti ni bilo za nič dosti mar, samo da si živ ostal.« Ko je kočica pogorela, »pa nisem več gori hodil«.

France Jalen je takoj po vojni na novo zgradil planinsko brunarico, tako da je v letu 1947 že dajala zavetje planincem; z nekaj opreme naj bi pomagalo tudi Planinsko društvo Kranj.

LOKACIJA ZA PLANINSKO KOČO

V letu 1947 je Jalna Planinsko društvo Kranj, ali točneje **Ciril Hudovernik**, povabilo na sejo upravnega odbora planinskega društva. »Z Mirkom Brezarjem sva šla, da bova vsaj videla, kaj imajo.« Kot zadnja točka dnevnega reda je bila razprava o graditvi planinske postojanke 'v Storžiču'. To je bilo nekako nadaljevanje ideje iz leta 1899, ob ustanovitvi Kranjske podružnice, ko je bila izražena želja po planinski koči v bližini Bašeljskega sedla, vendar takrat ni prišlo do soglasja med pašno skupnostjo Bašlja, lastnikom sveta, in Kranjsko podružnico. Člani upravnega odbora so se navduševali nad lokacijo na planini Javornik nad Povljami, Jalen je v burni razpravi odbornike poskušal prepričati, naj bi se vendarle odločili za lokacijo na Kališču. »Zato sem predlagal upravnemu odboru, da ne bi preveč na pamet govorili, konkreten ogled na Kališču.«

»Potem so bili vsi za to. S Projektovim tovarnjakom smo se pripeljali v Preddvor **Franjo Klotčnik**, predsednik PD Kranj, **Ciril Hudovernik**, gospodar PD, v Preddvoru smo vzeli še **Tičarjevega Toneta** in se nato odpeljali do Mač, do kmetije Tavčar in dalje na Kališče. Po postanku in čaju v moji koči na Kališču smo šli na vrh Kališča in povedal sem jim, naj si tu ogledajo in izberejo možno razgledno lokacijo za nov planinski dom. Čez čas me z vrha Kališča pride v kočico iskat Ciril Hudovernik, rekoč: »Pridi še ti na ogled kot najbolj preudaren poznavalec, če smo izbrali pravi kraj.«

Nato so se na vrh Kališča še enkrat povzpeli France Jalen in štirje možje in določili sedanjo lokacijo doma. Ob tem junijskem ogledu leta 1947 je bila že skoraj izbrana lokacija nekoliko višje na tako imenovanih Jamah, kjer so bila naravna napajališča za živino, za govedo in ovce.

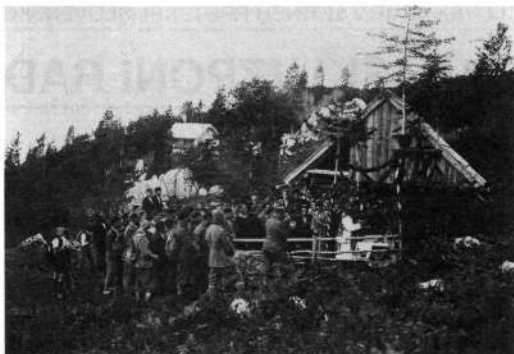
Priprave za izgradnjo doma so se pričele: posek lesa, nadelava ceste Kališče—Bašeljsko sedlo, oskrba, priprava hrane, nočitve; vse to so za izvajalce, za delavce, urejali v koči Franceta Jalna. V petdesetih letih, v časih živahnih priprav na izgradnjo planinskega doma,

Franc Jalen leta 1930, ko je s smučmi prišel na Kališče

Zgoraj prvi pastirski stan na Kališču, spodaj gradnja Jalnove kočice na Kališču

Dne 19. junija 1935 so blagoslovili tudi novo pastirsko kočico na Kališču in imeli pred njo mašo; zadaj stoji takratna Dolenčeva lovska kočica

Vse foto: Arhiv F. Jalen

pa je pri PD prišlo do zastoja zaradi pričetka gradenj na Šmarjetni in na Krvavcu. To je Franceta tako prizadelo, da se je umaknil iz planinskega društva.

GROB NA GORI

France Jalen je opravil še en javno zamolčan podvig: idejno in fizično je speljal pot od potoka Suha preko Borovelj serpentinasto preko »frate« na Kališče. Pot je

tako imenitno speljana, da je sedaj postala glavna pristopna pot na Kališče z gorskimi kolesi, na divje pa so prišli po njej celo z motornimi kolesi. To pot so seveda uporabljali tudi za prevoz tovora pri gradnji planinskega doma na Kališču in za množične udarniške nošnje. Ta projekt, postavljen s toliko znoja in žulji, bi upravičeno lahko imenovali »Jalnova pot«. Prvotna pristopna pot je šla po Suhi, druga pa po Grebenu in jo uporabljamo še danes, predvsem v zimskih spustih.

Med dejanji Franca Jalna nikakor ne moremo izpustiti pokopa 13. julija 1942 v Bašeljskem sedlu ob ograji ustreljenih partizanov Kokrškega odreda (**Ručigaja in Vodopivca**). Pokop je v 1949. letu opravil Franc s sinom, prav tako Francetom. Kostni so bile kar precej raznešene, vidne so bile tudi prestrelitve kosti... Z veliko skrbnostjo in spoštovanjem sta odnesla ostanke pokojnikov na tako imenovano Spodnje Kališče, kjer sta uredila planinsko grobišče.

Športna srenja Kranja je v sedemdesetih letih izbrala za športno priznanje — značke, plakete — nagrade, imenovane po **Borisu Ručigaju**, sinu sodavičarja iz Kranja, padlem partizanu, še ne starem 19 let. Pri tem smo planinci nekajkrat opozorili ZTKO oziroma SZ Kranj: če je to ime izbrano kot športno priznanje, bi morali vzdrževati tudi grob in v času svečanih podeljevanj ta grob na gori vsaj obiskati. Tu sta športni kodeksi in kultura odpovedala, kajti v prvih obdobjih je za grob skrbel Franc Jalen, tudi dokaj veliko skalo je priskrbel, kasneje se je s ploščo pridružila tudi ZB Kokrškega odreda. Vseskozi pa so planinci skrbeli za kolikor toliko dostojen in kulturn vizez obeležja. France pa se je tudi postavil po robu, ko so grob hoteli odstraniti.

Te dogodivščine gore in Kališča ne morejo utoniti v pozabo. Ljudje precej govorijo tudi o tem, kaj je s tako imenovano zlato monštranco, zakopano nekje na Kališču. »Tudi to sem iskal; kot je povedal Žerovnik, bi morala biti zakopana nekje pod Bašeljskim sedlom z jezerske strani. Bila pa je last cerkve iz Loma.« Seveda je do danes še niso našli.

REŠEVANJE IZ PLAZU

Na Jalnovi koči je bila tudi napisna plošča »Obveščevalna točka GRS«. Poleg številnih dajanj pomoči in nasvetov je zagotovo treba poudariti reševanje **Tineta Prinčiča**, ki ga je plaz odnesel s podvrha Storžiča čez skale preko 1000 metrov v globino.

V tistem času je bilo meter novega snega. Vzpon na Storžič so vsi odsvetovali, toda trma je pač trma... In zgodilo se je, da je plaz odnesel Tineta. V tem snegu in nevarnosti plazov sta se Franc Jalen in **Lojze Furlan-»Strah«** odpravila po Dolenčevi lovski stezi... in kot po nekakšnem čudežu našla »še kar živega« Tineta. Transport v dolino čez skale v globokem snegu proti Gradišču in Bašlju, proti Vaškarju, sta ta dva gorjana strokovno in veličastno izpeljala in Tineta živega odala v oskrbo medicini.

Tak je bil zdaj 91-letni planinec France Jalen, ki je vse življenje izjemno ljubil gore in marsikaj storil za planinsko dobro nam vsem — brez sponzorjev, samo za svoj užitek in za izpolnitev svojih ciljev.

Ta zapis naj bi bil tudi apel, da bi spoznali na straneh te revije še kar največ zamolčanih ali skritih stebrov slovenskega planinstva.

ČLOVEK, KI JE V 12 DNEH PRETEKEL SLOVENSKO PLANINSKO TRANSVERZALO

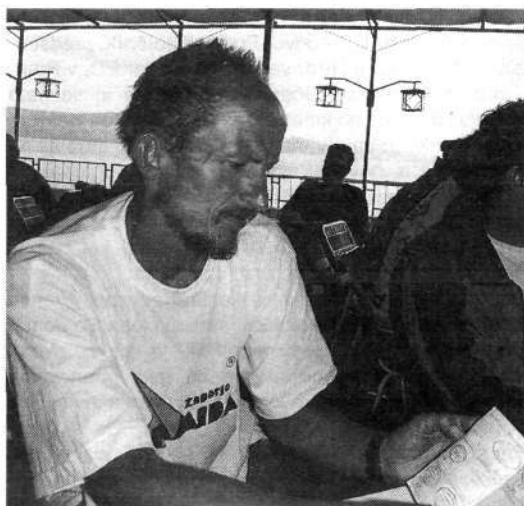
SANJSKI VZPONI RADOVANA SKUBICA

IZTOK UMER

Dvainštiridesetletnemu gorskemu tekaču **Radovanu Skubicu** iz Zagorja je v drugi dekadi avgusta uspel podvig, ki mu doslej v Sloveniji ni para. V dvanajstih dneh je pretekel vse vršace slovenske planinske transverzale. Na približno 500 kilometrov dolgi poti od Mariborskega Pohorja do Ankarana je v svojo planinsko knjižico pritisnil pečate 69 planinskih postojank in gorskih vrhov, med temi na 24 točkah, višjih od dva tisoč metrov, in 28 kontrolnih točkah, višjih od 1500 metrov. Na cilju v ankaranski Adriji je prijatelj in »vodja« odprave **Stane Hudolin** ob listanju izpolnjene planinske knjižice izjavil: »Vidiš, Rado, tebi je v dvanajstih dneh uspelo tisto, za kar se veliko naših planincev trudi vse življenje!«

Hudolinovim besedam gre samo pritrditi. Skubičev podvig bo verjetno ostal še dolgo nepremagljiv. Edini, ki bi se ga upal lotiti in ga še časovno izboljšati, je Radovan Skubic sam.

»Zamisel za take ekstremne podvige se rodi v človeku samem. Kot test sem lani s pomočjo kompasa prepešal pot od Radelj do Pirana, zatem smo dokončno

Radovan Skubic po prihodu na cilj transverzale

Foto: Iztok Umer

skovali načrt za letošnji podvig. Načrt je bil narejen na podlagi opisov v planinskih knjigah in vodičih. Računali smo višinske razlike in razdalje od vrha do vrha in tako pripravili itinerar. Glede na moje fizične sposobnosti smo izračunali, da bi za pot potreboval sedem dni. Toda že prvi dan se je pokazalo, da so eno izračuni po knjigi, drugo pa realnost. Pot je polna številnih nepredvidljivosti od vremena, nepredvidljivih padcev in poškodb do telesnega počutja po izjemno napornih etapah,« je zamislil o podvigu opisal Radovan Skubic.

In res, kmalu bi načrt že prvi dan padel v vodo. Zagorjan se je spuščal z Uršlje gore, ko ga je zajela silna nevihta. Ko je tekel mimo vodnega korita za živino, se je pred njim naenkrat zablistalo in gromko treščilo. »Vrglo me je kake štiri metre naprej. Nerodno sem padel na nogo, ki se mi je takoj zvila. V hipu sem začutil skelečo bolečino v kolenu, ki mi je zatem močno oteklo. Pomislil sem, da je že konec, vendar nisem hotel odnehati že prvi dan. Štiri noči po tem udaru strele nisem mogel spati, toda zbral sem dovolj moči in volje, da sem nadaljeval. Ko sem razmišljal, ali nadaljevati ali odnehati, sem si samo rekel: sedaj ali nikoli več!«

Obveljal je sedaj, čeprav se mu je še šesti dan po udaru strele znova zablistalo pred očmi. »Z nogo sem se dotaknil žice električnega pastirja. Kot da bi bil še vedno nabit z električno energijo, se mi je pred očmi pokazala žareča svetloba, začutil pa sem tudi močno bolečino. Nisem mogel več teči,« pripoveduje Skubic.

Najnapornejši je bil vzpon s Kredarice na vrh Triglava, čez Luknjo na Gamsovec in čez Kriške pode na Razor ter spust na Prisojnik. »Prehitela me je noč, zajela pa me je še močna nevihta s sodro. Tekel sem v temi in megli. Odpovedalo mi je koleno. Jeklene vrvi in klini so bili ledeno hladni in mastni, police polne sodre. Če bi tu padel ali se drugače ponesrečil, bi bilo verjetno vsega konec. Na cilj tega dne sem prispel v temi ob 22. uri,« je svojo najtežjo etapo opisal Zagorjan.

Radovan Skubic je še dodal, da je bil na nogah najdlje na etapi od Sinjega vrha do Slavnika. »V Prešnico sem pritekel šele ob dveh zjutraj, ob štirih sem bil na Slavniku. Če sem hotel priteči ob dogovorjenem času na cilj, sem imel na voljo le skromnih nekaj uric počitka. Vendar nisem mogel zaspati, kakorkoli sem se obrnil, me je vse bolelo. Zares strašna noč,« je doživetje zadnje etape opisal Skubic.

Na cilj v ankaransko Adrijo je pritekel ob dogovorjenem času. V Ankaranu ga je čakalo kakih 50 Zagorjanov, ki so se na slovensko obalo pripeljali s posebnim avtobusom in z osebnimi avtomobili. Po Skubičevih besedah ga je pogled na prijatelje, ki so ga počakali na cilju, močno pretresel. Pravi, da ga je tako »stisnilo«, da sprva sploh ni mogel izustiti nobene besede. Kar nekaj minut je potreboval, da je spregovoril.

Na vprašanje, kaj je bil sploh cilj podviga, je Skubic odgovoril: »V prvi vrsti je bil to nekakšen preizkus samega sebe. Preizkus fizične, pa tudi psihične pripravljenosti. Pri takih ekstremnih podvigih igrata obe enako pomembno vlogo. S tem podvigom pa sem poskušal tudi popularizirati gorski tek, še posebej zato, ker so ga lani sprejeli v Atletski zvezi Slovenije kot enakovredno športno panogo.«

Pri tem enkratnem podvigu je novemu junaku iz Zagorja pomagala izjemno majhna ekipa. Prvi teden ga je s hrano in napitki oskrbovala žena Iva, z avtomobilom pa sta ga po dolinskih poteh stalno spremljala Stane Hudolin in Igor Beuermann. Igor je igral vlogo šerpe, saj se je s svojimi tridesetimi leti in kondicijo v hipu povzpел na vsak vrh in Skubicu prinesel, kar je potreboval.

Trnova pot brez prijatelja

Prijatelj moj, povzpni se z menoj na goro in bodiva srečna tam zgoraj! Življenje je polno vzponov, spustov in tudi padcev v prepade, naša naloga pa je, da vedno znova poskusimo osvojiti vrh.

V moji duši se je spet pojavil nemir. Vsaka beseda znancev je bila odveč, vse, kar so storili, se mi je zdelo narobe. Moje psihično stanje je bilo obupno. Kaj storiti, saj tako ne gre več naprej? Spomnila sem se:

Kadar si nemiren in obupan, ko misliš, da te je ves svet pustil na cedilo, ko ti gre na živce celo mirna glasba, takrat pojdi v gore in našel boš svoj mir! Slišal boš najlepšo glasbo, glasbo vetra, ki brije med skalami. Spoznal boš, da si za svoj obstoj pomemben in odgovoren le ti sam. Tukaj ne moreš pričakovati, da se bo kdo namesto tebe prijel za skalo, tukaj si odgovoren sam zase. Spoznal boš, da ne smeš preišljevat i o tem, kako, kdaj in zakaj ti bodo bližnji pomagali pri reševanju težav; smiselno je razmisliti, kaj si ti pripravljen ponuditi in dati drugim. Šele takrat, ko boš začutil, da si naredil nekaj dobrega za sočloveka, ko boš ugotovil, da si lahko tudi ti koristen, šele takrat boš srečen in boš našel svoj mir. In tedaj lahko začneš v sebi tiho preišljevat i, kaj bi lahko drugi naredili zate. Vendar ne pričakuj preveč, kajti velika pričakovanja pogosto padejo v vodo in odplavajo po njej. Morda se kdo sprašuje, od kod mi te misli in ta spoznanja. Dragi ljudje, do teh spoznanj sem prišla v gorah.

On dan se je prebudilo lepo sobotno jutro in z njim ideja, da gremo na Peco. Kmalu zatem s starši že sopiham po strmi poti, poslušam bitje srca — in ko hitreje bije, je tudi moja duša že nekoliko mirnejša. Nemir popolnoma izgine, ko preplezamo zavarovano pot proti vrhu — končno je spet zmaga na moji strani! To je zmaga, ki privabi že skoraj popolnoma pozabljen in izgubljen nasmeh na moj obraz, ko pa pridemo na vrh, padem v stanje najvišje stopnje blaženosti. Velikokrat sem sicer že bila na vrhu, vendar se mi zdi, da je vsakokrat za odtenek boljše. Legla sem med drobne rožice, zrla v daljavo in preišljevala o sebi.

Veliko je mladih, ki ne vedo, kaj naj bi storili, da bi se bolje počutili, da bi se rešili problemov, ki jih težijo, in preveč jih je, ki ne najdejo prave rešitve.

Če hoče doseči notranji mir, nekakšno popolnost, zadovoljstvo, če želiš imeti zanimivo in lepo življenje, pojdi v gore! Če ne najdeš ljudi, ki bi jih lahko imenoval prijatelji, jih boš tam gotovo našel, kajti v gorah smo vsi ena družina, velika skupina prijateljev.

Vsako mora v življenju najti nekaj, na kar se bo naslonil, ko bo v težavah, in jaz sem to našla že v zgodnji mladosti. Če se mi bodo kdaj podri vsi načrti, če mi bodo vsi ljudje obrnili hrbet, mi bo zmeraj ostal vsaj en prijatelj — gore. Tam nad prepadi, med skalami in skromnimi šopi trave ter nežnimi cvetkami, tam bom vedno našla svoj notranji mir in obnovila smisel življenjske poti, pa naj bo še tako težavna.

Moja Kosec

ETIKA IN ODGOVORNOST V GORAH

STONE STROJIN

Podjetje za oblikovanje, kooperacijsko proizvodnjo in založništvo Didakta iz Radovljice, ki ga vodi Rudi Zaman, nam je sicer že v začetku julija poslalo recenzijski izvod knjige znanega pravnikarja in gornika dr. Toneta Strojina, ki pa je po neznanih dolgih planinskih poteh v uredništvo Planinskega vestnika prispel šele v prvi dekadi septembra. Na nekaj več kot sto knjižnih straneh dr. Strojina razglablja o gorniški etiki in bistveno manj o odgovornosti v gorah in o kaznih, ki naj bi bile posledica gornikove morebitne neodgovornosti. Tisti bralec, ki bo v tej knjigi iskal napol kriminalne planinske zgodbe o zločinu in kazni, bo seveda že med branjem prvih strani razočaran in bo knjigo neprebrano odložil. Bolj razmišljajoči obiskovalci gorskega sveta pa se bodo nad marsikaterim odstavkom v Strojini novi najnovejši knjigi globoko zamislili: prav ima doktor, bodo rekli, ljudje v gorah premalo premišlujejo o nekaterih vidikih svojega obnašanja v tem divjem lepem svetu, marsikdaj so preveč zasvojeni s samim seboj in s svojimi obremenjenostmi, zato se obnašajo tako, kot se, kar pa je za druge pogosto moteče.

Z dovoljenjem avtorja objavljamo nekaj odlomkov iz Strojino ve knjige Etika in odgovornost v gorah v upanju, da bodo ti odlomki marsikaterega ljubitelja gorskega sveta pritegnili k branju celotne knjige. (Op. ur.)

GORNİK DO SEBE

Gornik se v gorah predstavlja kot človek in ljubitelj narave, čigar osnovna značilnost je, da ni odtujen ne od narave in ne od osnovnih družbenih vrednot, ki odlikujejo pokončnega človeka, kot so poštenost, tovarištvo, pomoč v nesreči, obzirnost in vljudnost, pa tudi spoštovanje tišine v gorah, ljubiteljstvo gorniške literature in drugih izraznih oblik gorniške kulture od fotografije, filma, slikarstva in drugega do varstva okolja in nerušenja naravnega ravnotežja ter do občudovanja rastlin in živali v prosti naravi, in ne le zaščitnih.

Gornik razvija samokritične lastnosti do sebe v premišljevanju, ali je dovolj zrel, da naravo v prostem času jemlje kot možnost bogatenja svoje osebnosti, osebnega plemenitenja in razvoja ter domoljubja.

Gornik se zaveda, da je živo bitje del narave in da brez narave ne bi imel ne osnove ne izhodišča za razvoj, niti za preživetje.

NA IZLETU V GORE

Etična pravila na izletih v naravo in gore pomenijo jedro gornikovega moralnega odnosa do gorskega okolja. Gornik na poti v gore ne sme dajati vtisa, da je več od drugih. Vrnitev v naravo je človekova potreba, ni več ljubiteljstvo. Izlet ob koncu tedna pomeni sprostitve od tedenskega dela, eksistenčno nujno. Katerakoli dejavnost v naravi je določena svoboda, njen obseg dopustnega predstavlja dolžnostni odnos do spoštovanja in varstva okolja, pravice drugih do enake dejavnosti, ob

počitku do miru in tišine v naravi, do estetskega uživanja naravne in kulturne dediščine.

Hoja v gore je vsakogaršnja naravna pravica. V gore nihče in nikogar ne sili, vendar obstaja zdaj javna skrb, da se prek planinske organizacije zagotovijo možnosti za hojo v gore. Planinske kočje, naprave, zavarovanje, razgledniki in drugo so enako dostopni vsakomur. Le nujni primeri ob reševanju ali ob oskrbi imajo prednost pri transportu na napravah v gorah. Po gorskih poteh hodi vsakdo na lastno odgovornost. Enako so vsi vrhovi, področja, vode in studenci ter naravne lepote v gorah vsem dostopni, razen če zaradi izkoriščanja naravnih dobrin dostopi do njih niso omejeni (obrambna pomembnost, naravni prirastek). Nekateri predeli izjemne naravne lepote v gorah so zavarovani pred tehničarji in posegi. Živali in rastje s cveticami v gorah so kot sestavni del naravne dediščine zakonsko zavarovani pred posegi in motenjem.

Gornik varuje naravo v celoti in v posameznih delih, odnaša odpadke v dolino, skrbi za vzgojo in daje drugim osebni zgled. V gore hodi tako, da ne ogroža narave, tišine, naravne in kulturne dediščine ne ljudi, v mestu pa se ob predstavitvi svojih doživetij v gorah ne postavlja pred ljudmi.

DO DRUGIH V GORAH

Najvišji možni izraz etičnih pravil za gornika je njihova uporaba v stiku z naravo in z ljudmi v gorah. Če je uporaba etičnih pravil na samem sebi možno obravnavati tudi kot egoistično, moralistično in altruistično, v vsakem primeru pa egocentrično početje, potem je njihova uporaba navzven do človeka in ljudi tovariško ravnanje. Značilnost takih pravil je njihovo aktivno izražanje in vzdrževanje od vsakršnih posegov, motenj ali celo napadov na osebno sfero drugega, zasebno lastnino in bivanje drugih. Skratka, kar želiš, da drugi ne bi storil tebi, tega ne stori ti njemu!

Gornik ne sme biti zaverovan vase, ločen od drugih, zvezda v pravem pomenu. Negativno izražena gorniška osebnost nikakor ne sodi v zamišljeni in profilirani portret gornika v družbi.

Niti dolgoletni gornik nima upravičenosti na prednost, recimo rezervacije kjerkoli v gorah in v PD.

Gornik ima pravico do dostojanstva. Pobiranje smeti za drugimi v gorah ni služnost ali zadolžitev planinskih društev, temveč je splošna dolžnost vseh v gorah ne glede na članstvo v planinski organizaciji. Dolžnost gornika je pomagati slabotnim, starejšim, pomoči potrebnim na izpostavljenih mestih, ki jim je treba dajati prednost pri prenočišču, prostoru za mizo ali v zavetišču; dolžnost gornika je spraviti za seboj kjerkoli, ne povzročati vznemirjenja brez potrebe, ne povzročati hrupa in ne vsiljevati drugim svojega petja in duhovitosti. Gornik je tudi v gorah civilizirana osebnost med ljudmi.

Gornik kot odbornik odgovarja na pisma, vabila, prošnje za informacije, kot odbornik naj se prikazuje med ljudmi.

Gorništvu se uresničuje na akcijah in izletih v gore, zato so pravila za pot v gore gorniška etika v širšem pomenu besede, saj z njimi prihaja do aktivnega odnosa gornika do narave, družbe, do planinske organizacije, planinskega premoženja, do varstva okolja, naravne in kulturne dediščine in zaščitenežih živalskih in rastlinskih vrst, predvsem pa do sočloveka.

ODNOS DO PLANINSKE ORGANIZACIJE

Gornik naj bo ponosen, da je član množične organizacije s tako tradicijo, s podvigi, zgledi in uspehi v domačih in tujih gorah. Zato gornik ne bo povzročal izpadov, ki bi škodovali časti in ugledu planinske organizacije, ogrozili premoženje, zdravje ljudi, higieno in videz okolja. Gornik čuti pripadnost svoji organizaciji, zato redno plačuje članarino, je naročen na Planinski vestnik, se udeležuje občnih zborov svojega planinskega društva in drugih društvenih prireditev, zasleduje planinske novice v dnevnem tisku in kupuje gorniško literaturo in karte. Gornik ne čaka, da bo prišlo planinsko društvo k njemu, temveč sam najde pot do njega.

Sodelovati s planinsko organizacijo je častna dolžnost. Biti odbornik ni pridobitni posel, temveč je požrtvovalnost za javne namene. Zadoščenje naj ima, kdor v odborništvu najde zadovoljstvo zase. Redka in podeljena družbena priznanja za planinske zasluge so prigarna za ceno odpovedi na drugih področjih in prikrajšanij drugim, na primer družini.

Odborništvo ni za nikogar dolžnostno ravnanje, temveč je prostovoljni in samopožrtvovalni odnos v prostem času in zavest o prispevanju k vzajemnemu, kulturnemu in tovariškemu sodelovanju in delu.

Odnos do planinske organizacije se odlikuje po spoštovanju tradicije slovenskega gorništvu in SPD, po pripadnosti tej organizaciji, po spoštovanju častnega kodeksa slovenskih planincev in tistih členov iz statuta Planinske zveze Slovenije, ki obravnavajo namen in naloge planinske organizacije.

ODNOS DO GORNIŠTVA

Gorništvu je naravno stremljenje človeka k naravi, kaj se morajo pokazati tudi človekove moralne sposobnosti, od volje za premagovanje telesnih težav do terenskih ovir in višine, pa do uživanja estetskih, čustvenih in drugih blagodejnih vplivov. Nobene zahteve ni, da bi moral kdo osvajati najvišje gore, zato da bi postal

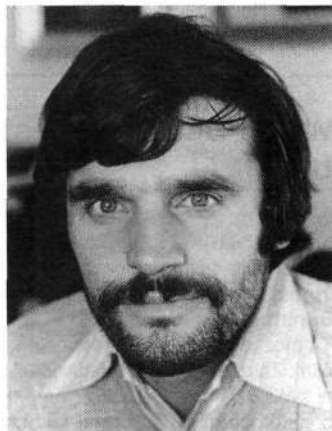
Tri tisoč Bencetovih vzponov

»Za svojo tritisočo plezalno smer sem se načrtno odločil za soliranje Severne triglavske stene z osrednjim, Čopovim stebrom. Dobro poznam to smer. Sedmič sem jo to pot preplezal sam, vsaj tolikokrat še z različnimi soplezalci. Če ne bi ponagajalo vreme, bi to storil že tisto soboto, ko je bila v Vratih proslava ob 50-letnici prvenstvene smeri Jeseničana, staroste Gorske reševalne službe in vrhunskega alpinista **Jože Čopa**.« je dejal 45-letni Tržičan **Filip Bence**, vsestranski vrhunski alpinist, ki živi v Dolini nad Tržičem.

Brž ko se je po tistem deževju, v katerem je bila tudi proslava v Vratih, vreme izboljšalo, je Bence zgodaj zjutraj sam šel čez Sodčke, nadaljeval po delu Skalaške smeri, po delu smeri Fajdiga-Pintar in po Čopovem stebri izplezal na rob stene. Nato je vzpon nadaljeval še do vrha Triglava.

»Osrednji del stebra postaja vse bolj krušljiv,« pravi Bence. »Mogoče ne bi bilo slabo za večjo varnost vseh, ki jih mika ta smer, da bi v njem pustili vsaj dva svedrovca.«

Bratje Rožič iz Tržiča so 17-letnega Filipa Benceta navdušili za alpinizem. Vsako leto se maja vrača v severno steno Storžiča, v Kramarjevo smer, ki ji je vzel nedolžnost. Leta 1975 je bil v odpravi na Kavkazu, dve leti pozneje pod Gašerbrumom, leta 1979 je stal na temenu 6974 metrov visokega Pika revolucije v Pamirju. S **Pavletom Podgornikom** sta bila leta 1981 v južni steni 8516 metrov visokega Lotseja. Leta 1983 sta s **Petrom Podgornikom** v steni Jalung Kanga preplezala najtežji del stene in odprla pot **Tomu Česnu** in **Borutu Bergantu**, ki sta potem priplezala na vrh gore, med sestopom z vrha pa je njegov prijatelj Borut omahnil v smrt. Pred

Filip Bence

šestimi leti mu je končno uspel prvi osemtisočak, ko je priplezal na vrh 8046 metrov visoke Šiše Pangme.

Bencetu, ki dela v tovarni Peko, alpinistu, inštruktorju in gorskemu reševalcu — letalcu v postaji GRS Tržič, mineva letos 27 let plezanj v tržiškem alpinističnem odseku, zato tako veliko število smeri in ponavljanj nekaterih od teh ni nobeno naključje.

Letos pred pomladjo je Bence v Dolini dobesedno pred domačim pragom očistil dobrih 30 metrov visoko kompaktno steno in v njej preplezal smer sedme težavnostne stopnje. Kot smo zvedeli, jo bo krstil za Predpražnik. Skala in smer sta vabljiva in seveda najbližja za treniranje. Tudi zato je Filip zlahka zmogel soliranje v Čopu, ko je v svoj alpinistični zvezek vpisal svojo tritisočo preplezano smer.

gornik. V praksi se vsi gorniki na svetu brez težav lahko uvrstimo med običajne nedeljske izletnike na okoliške griče, med planince, ki se podajajo do planinskih postojank in še malo dlje do vrhov, med gornike samohodce, ki so za lastno varnost navezani sami nase, med popotnike po evropskih pešpoteh, med udeležence trekingov, med alpiniste, med odpravarje in še koga. Vsakdo na svojo odgovornost »preskakuje« svojo sposobnost. Kdor hoče postati gornik, mora imeti zavest, da je prek gornišva v povezavi z naravo in družbo. Brez tega spoznanja ni pravičnega odnosa do gornišva.

GORNIŠTVO IN DRUŽBA

Gornišvo je oblika življenja v naravi, ki ljudi odvrča od odtujenosti od narave. Ker poteka gornišvo večinoma v družbi, prihaja do najpristnejših stikov med ljudmi v gorah in s tem do socializacije ljudi v najbolj tovariškem pomenu. Zato ima gornišvo dvojni namen: da preobrazi ljudi v odnosu do narave in do družbe. To je osnovna naloga gornišva.

Za človeka na pragu XXI. stoletja je gornišvo še najbolj naravna dejavnost, saj ne terja drugega kakor hojo in ustrezen odnos do narave in družbe. Gornišvo je slovenski narod bolj odprlo naravnemu okolju, saj vemo, da smo Slovenci sicer bolj zaprti sami vase, molčeči in potrpežljivi. Gornišvo je Slovenca napravilo bolj športnega, gibljivega, kakor je sicer priden za pisalno mizo, za strojem in še kje drugje.

Velik razmah gornišva pri Slovencih, ki še pridobiva na množičnosti, je reakcija na množično se obveznosti iz dela in po delu, pa tudi zaradi življenja, ki se gosti v mestih. Gornišvo je tako vsajeno v slovensko miselnost, da so ga Slovenci kar posvojili kot življenjski slog v prostem času. Če bi ljudje več in za dalj časa hodili v naravo, bi bili manj bolelni in agresivni in bi bilo tudi samomorov manj. Gornišvo je izhod iz težav za tiste, ki jih pestijo sestankarstvo, obveznosti, onesnaženo okolje in vse drugo, kar označuje potrošništvo naše dobe.

ZAKAJ IN KAKO V GORE

Narod, ki se zasedi v pisarnah, za stroji, v stanovanjih, ni zdrav. Hoja je življenje, kot je odkrivanje domovine patriotsko dejanje, dobesedno spoznavanje narave in družbe v prvinskem, ne šolskem pomenu.

Kam naj danes še hodimo, da nas ne bo oglušil hrup, ne bo prežgal prežepljeni zrak, da se v nas ne bo zaletel zaprt mestni človek, da nas ne bo podrl avto? Samo v naravo.

Kaj naj iščemo v gorah?

Gore niso neobljuden svet, to ni samo samota, saj si v njih ti. Torej je gornišvo človek v gorah! Če razumemo gornišvo kot kulturni pojav, moramo nekaj kulture prenesti v gore. Nihče ni od nikogar v gorah zahteval druge kulture kakor osebno kulturo. Nekateri je nimajo, te naj prevzgojijo drugi, da bodo dobili pravičen odnos ne samo do drugih ljudi in do narave, ampak tudi v korist njih samih — še nevzgojenih.

Walter Bonatti — častni član UIAA

Letošnjega 29. aprila je Mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA v Segantinijevem muzeju v St. Moritzu podelila častno članstvo enemu od najuspešnejših in najbolj znanih gornikov tega stoletja **Walterju Bonattiju**.

Ta mož je dosegel več kot večina alpinistov pred in za njim. Za generacije alpinistov je bil zgled, pa ne le zaradi svojih izjemnih dosežkov, ampak tudi zaradi svojega brezkompromisnega sloga, s katerim je bil daleč pred svojim časom. Walter Bonatti je alpinistične uspehe dosegel »by fair means« že davno pred tem, ko je bil ta pojem že kar prepogosto na ustih plezalcev. Visoko počaščen mož je takole razložil svoje izredne dosežke: »Imel sem srečo, da sem bil na teh poteh v tistem času, ko se je v Alpah ponujalo še ogromno pionirskih podvigov, ki jih je bilo treba opraviti. Dandanašnji je to mnogo težje.«

Italijanom pomeni alpinizem mnogo več kot samo šport ali prostocasovno aktivnost — toda kot malokdo drug je Walter Bonatti prav živel gornišvo. V svoji obrazložitvi, zakaj so se odločili podeliti častno članstvo, je dejal **Roberto de Martin**, predsednik Italijanskega alpskega kluba (CAI) v St. Moritzu: »Gore in življenje, to je bilo za Walterja Bonattija eno in isto — njegovo obnašanje v gorah se ni v ničemer razlikovalo od obnašanja v njegovem vsakdanjem življenju.«

Walter Bonatti

Walter Bonatti je bil vidno pretresen zaradi te počastitve, na kateri niso bili le predstavniki številnih planinskih zvez, ampak tudi številni njegovi prijatelji, med njimi legendarni **Riccardo Cassin**.

S podelitvijo častnega članstva v mednarodni planinski organizaciji UIAA je spet prišlo v javnost ime tistega alpinista, ki se je leta 1965 po solo vzponu prek zimsko zasnežene severne stene Matterhorna na vrhuncu svojih zmogljivosti umaknil iz aktivnega plezanja. Walter Bonatti se je takrat sicer poslovil od aktivnega alpinizma, goram pa je vendarle ostal zvest: »Gore mi pomenijo zelo veliko; dajejo mi več kot samo možnosti za ekstremne dosežke.«

Vsokršna pravila so kanček modrosti, rezultat izkušenj in dobrih navad med ljudmi. Tudi planinska pravila niso izjema.

Hoja v naravo, posebej v gore, je tako rekoč prirojena, srčna zadeva pretežno večine dalj od domačega praga zagledanih Slovencev. Gorništvu je tako slovenski narodni šport kot zasebna zadeva vsakogar, zabava in vedno bolj tudi življenjska potreba.

Ker je posebej visokogorski svet kljub varnostnim ukrepom izpostavljen objektivnim nevarnostim in ker se tudi naključne subjektivne slabosti v gori pokažejo večkrat kakor v dolini, kodeks etike tudi v divjini ni nič manj potreben kakor dobra oprema in previdnost v gorah.

Zakaj so pravila kulturnega obnašanja v naravi še potrebna?

Predvsem je narava s svojo odprtostjo, z zdravim okoljem in osvežujočim vplivom še danes edini prostor, kjer se lahko počutimo kot ljudje drug drugemu blizu, dovzetni za naravne in humane vrednote, in če je treba, kot tovariši v nesreči. Vsa narava zunaj mest, tovarn in cest naj bi bila rezervat, kjer naj onesnaževanje ne bi terjalo davka.

Naivni bi bili, če bi verjeli, da v gorah ni izpadov, se pravi slabega obnašanja, nesmotrnih posegov v naravo, ropanja naravnih bogastev. Zopet so potrebna pravila, da take posege zmanjšamo, če že ne odpravimo, da ljudi prevzgojimo, tako da bo njihova miselnost ustrezala naravi in človeku.

Planinska zveza Slovenije je pred desetletjem sprejela kodeks obnašanja slovenskih planincev. To je izbor dobrih običajev, to so pravila ponašanja na poteh, v koči, ob nesreči in ob drugačnih priložnostih. V njih je tako rekoč obsežena vsa tradicija v slovenskih gorah, od taktat, ko je vanje zahajalo še malo ljudi in so se osebno poznali. Danes, ko nas je porabniška in namnožena družba spremenila v tako rekoč anonimno množico, ki za konec tedna zasede najlepše in proste koticke zunaj naselij, so pravila civiliziranega sožitja nujna.

Zato si zapomnimo:

1. V naravi nisi sam, tu so rastje, živali, čisti zrak in voda, naravna in kulturna dediščina; vse to je namenjeno tudi drugim in naslednjim rodovom.
2. Karkoli delaš, delaj tako, da za seboj ne boš puščal sledov slabega ponašanja.
3. Zavedaj se, da na izletu nisi bil zadnji, da bo v istem prostoru bival morda hip za teboj drug človek.
4. Narave ne osvajaš z rekordi, z žigi in značkami, kaj šele s šopki ali celo z naravnimi redkostmi.
5. Vrhovi in stene niso za dokazovanje lastne vrednote in premoči nad drugimi. Za vsokršna zanimanja je v naravi dovolj prostora, če le ne motijo drugih ljudi.
6. Planinske kočje niso gostilne, zato v njih ne bodi zahteven, ne išči nemogočega in se primerno obnašaj.
7. Ne izzivaj nevarnosti v gorah, ker jo izzivaš tudi za tiste, ki te bodo iskali in reševali.
8. Če plezaš, vedi, da si pol metra pod robom stene bliže dnu kakor vrhu stene.
9. Vsako turo začneš v dolini in jo v dolini tudi končaš. Zato velja vseskozi ohraniti primerno vedenje in previdnost.
10. Hoja v gore naj bo uživanje, ne dirka s časom. Čim dalj časa boš hodil v gore, tem več boš doživel.

11. Včasih je veljalo pravilo, češ, vse potrebno nosim s seboj. Danes žal za mnoge velja, da vse odvečno takoj odvržejo. Ne delaj tako!

12. Za preveč vnete načrtovalce v gorah še vedno velja Kugyjev rek: Nikar preveč ne pleskajte in ne razbijajte po gorah!

13. Če si funkcionar, se zavedaj, da s papirji ne boš rešil problemov. Dobra in primerna beseda najde pravo mesto — tudi v planinstvu.

LJUDSKA POVED IZ ŠVICARSKIH GORÁ, S PILATUSA

ŠKRATI NA KASTELENALPU

Škrati, ki so prebivali na Pilatusu od njegovega vrha nizdol do Hergiswila in Eigentala, so se lahko na lepem prikazali iz svojih podzemeljskih rovov, pa tudi bliskovito izginili. Veliki so bili komaj dva čevlja, na sebi so imeli zelen suknjič in rdečo kapo, čudne gosje noge in dolge, snežno bele lase; srebrne brade so jim segale do tal. Varovali so gamse in ribe in pomagali planšarjem, vendar so se hitro maščevali, če jih je kdo prizadel s hudo besedo.

Planšarija Kastelenalp na Pilatusu je bila nekoč last bogatega kmeta Klause. Nekega dne se je k njemu zatekla Magdalena, hči njegove revne in bozne sestrične, ter ga poprosila, naj pomaga njeni materi. Klaus pa jo je z osornimi besedami odpravil, in deklica se je jokaje odpravila proti dolini. Na poti je srečala pastirja s sosednje planšarije Bründlenalp. Zasmilila se mu je in podaril ji je edini hlebec sira, ki ga je imel v koči.

Magdalena je odhitela naprej, toda kmalu se je razbesnelo neurje in je morala vedriti pod prvo streho, do katere je prišla. Ko se je zvedrilo in se je odpravila naprej, ji je na mokrih tleh zdrsnilo, hlebec sira se ji je izmuznil iz rok ter se v velikih skokih skotalil v globino.

Deklico so obile solze, ko je nemočno gledala niz breg. Tedajci pa je začutila, da jo je pocukalo za obleko. Prestrašeno se je ozrla in zagledala majhnega škratec z rdečo kapo, v zeleni obleki in z valovito brado. Na ozkih ramenih je imel kos sira in šopek dehtečih planinskih zelišč.

»Vem,« ji je dejal škratec s tenkim glasom, »kaj se ti je pripetilo. Vzemi tale zelišča in ta sir. Zelišča bodo materi pomagala, da se bo pozdravila, s sirom pa si bosta potešili glad. Tvoj trdosrčni sorodnik pa je že prejel zaslužen kaznen.«

Deklica se je vmila domov k materi. Iz zelišč je skuhalo čaj ter pozdravila svojo mater, ko pa je hotela za obe odrezati kos sira, se je spremenil v lesketajoče se zlato. Neurje, ki je zadržalo Magdaleno, se je razdivjalo tudi nad Kastelenalpom. Pečevje, ki se je bočilo nad planino, je zgrmelo navzdol ter prelepo planšarijo spremenilo v odurno skalnato grobljo. Bežečega Klause je zadel velik okrušek in mu zdrobil obe nogi. Še dolgo je žalostno krevsal okrog z berglami.

Magdalena pa se je omožila z dobrosrčnim pastirjem in z njim kupila Bründlenalp.

(prev. F. V.)

NA ZADNJI PELC IZ ZAPOTOKA

MARKO PODREKAR

Že dalj časa sem si želel ponovno obiskati gore nad Zadnjo Trento in po možnosti osvojiti še kakšen vrh. Večina planincev, ki obiskujejo to območje, se napoti do planine Zapotok in nato proti Bavškemu Grintavcu, na katerega vodi sicer zahtevna, a dobro označena in zavarovana pot. Redkejši se odločajo tudi za vzpon na Trentski Pelc oziroma Srebrnjak, medtem ko je Zapotoški vrh zanimiv predvsem za alpiniste.

DO ZAPOTOKA PO MARKACIJAH

Z ženo, ki me je na tej poti spremljala, sva si za cilj postavila Zadnji Pelc mogoče prav zaradi tega, ker se o tem vrhu ne govori in ne piše prav veliko.

Pelci so sicer štiri. Nad Škrbino za Gradom, pol ure od zavetišča pod Špičkom, se v ostrem grebenskem razu vzpenja najvišji izmed Pelcev — Pelc nad Klonicami (2442 m). Vzpon nanj je po mojih izkušnjah precej zahtevna zadeva in v planinskih vodnikih ni popisan. Nad dolino Bale proti jugu mu sledijo še Veliki Pelc (2388 m), Srednji Pelc (2336 m) in Zadnji Pelc (2315 m). Pristopi na te vrhove tehnično niso zahtevni, so pa precej dolgi in terjajo tudi nekaj čuta za orientacijo, saj označenih planinskih poti tu ni.

Na pot sva od izvira Soče na zadnjo avgustovsko soboto odšla že navsezgodaj. Do začetka planine Zapotok sva sledila markacijam, nato pa sva se obrnila desno po ne preveč strmi grapi. Po nekaj minutah sva na desni ujela slabo vidno stezo, ki naju je skozi gozd in grmičevje vzporedno ob grapi v slabe pol ure pripeljala na livado nad gozdno mejo. Po kratkem počitku sva se zagrizla v strmo travnato pečevo, ki naju je ločilo od obsežne krnice Velike Planine. Ta del poti sva prehodila bolj počasi, saj je bila potrebna velika previdnost zaradi kač, ki jih je tu vse polno. K dvigu morale je prispevalo predvsem ogromno sladkih borovnic, ki so nadomestile pomanjkanje hrane v nahrbtniku.

Ko sva prečila z obdelanimi markacijami označeno pot, ki povezuje sedlo Kanja pod Bavškim Grintavcem in pot do zavetišča pod Špičkom, sva se kmalu znašla v prostorni krnici Velika Planina. Z bližnjih vzpetin in melišč so naju z velikim zanimanjem opazovali gamsi, ki pa si niso preveč želeli družbe in so se kmalu porazgubili po le njim znanih poteh.

RAZOČARANJE MED SESTOPOM

Iz Velike Planine sva po desni strani krnice prisopihala na dobro vidno škrbino med Nizkim vrhom in Zadnjim Pelcem. Pot nanj je bila zdaj odprta. Po lepem grebenu

Varno prečkanje snežišč

Zdrs na strmem snežišču in s tem povezan nenadzorovan padec sta pogosto vzroka nesreč na gorskih poteh. Pravilno ovrednotenje in ocena snežne strmine ter pravilna tehnika hoje po taki strmini naj bi preprečila zdrs.

Peti mož v koloni kaže, kako ne bi smeli delati: premočno nagibanje proti strmini povečuje nevarnost zdrs. S takšno hojo lahko pride do zdrs tudi na mehkejšem snežišču.

Kadar prekriva mehak že od sonca omehečan sneg ne prestrma snežišča in so torej vse možnosti za zanesljiv in trden korak, je take strmine mogoče prečiti skorajda brez vsake nevarnosti, da bi na njih zdrsnili. Z večjo strmino se povečuje nevarnost. Pogosta napaka pri prečanju strmih snežišč je ta, da zgornji del telesa preveč nagnemo, »naslonimo« k strmini, s čimer se nevarnost zdrs dramatično poveča. Zato naj bi zasnežene strmine prečkali po možnosti s čimbolj pokončno hojo.

Upoštevati je treba, da je v zgodnjih jutranjih urah oziroma po nevihti ali snežnem neurju površina snega trda, lahko pa je celo poledenela. Da bi v takih pogojih čimbolj zmanjšali nevarnost zdrs, vzemimo v roke cepin ali palico s kovinsko konico, na čevlje pa si priprimo dereze ali vsaj »žabice«.

Če bi kljub temu prišlo do zdrs ali padca, pomaga takojšnja reakcija:

1. S prevalom preidemo s hrbtne lege v trebušno, tako da drsimo po pobočju po trebuhu.
2. Roke in noge razširimo, da tako preprečimo nadaljnje obračanje.

3. Ko tako ležimo, potiskamo roke in čevlje v sneg in s tem zaviramo hitrost, če pa imamo cepin, seveda zaviramo na enak način predvsem še z njim.

Brez dobrih gorskih čevljev so vsi ti nasveti popolnoma neuporabni. Pomembne so tudi močne rokavice, ki varujejo pred hudimi poškodbami prstov.

sva v 15 minutah dosegla kamnito piramido na južnem vrhu. Po krajšem počitku in razgledovanju sva se odločila, da obiščeva še severni, za nekaj metrov višji vrh. Malo bi bilo potrebno poplezati, sploh ne preveč zahtevno, toda krušljive skale bi lahko zagrenile povratek na edinem nekoliko izpostavljenem mestu nad strmo grapo, zato sva se temu vzponu solidarno odpovedala.

Vrnila sva se na škrbino in se odločila, da od tam splezava še na le nekaj metrov oddaljeni Nizki vrh. Našla sva ne preveč težaven obvoz po desni, malo poplezala in že sva bila na vrhu.

Za sestop sva se odločila po glavnem grebenu, ki vodi proti bližnji Špičici. Hoja po grebenu je zelo zanimiva. Pogledi izmenoma uhajajo na vzhodno stran proti Zadnji Trenti, pa desno globoko v dolino Bale in proti vrho-

vom Loške stene, v ozadju pa se kažejo vrhovi nad Rabljem, Montaž in Viševa skupina.

Po grebenu sva kmalu prispela do vrha grape pod Špičico, od koder naj bi bil star prehod oziroma možen sestop v slabih 100 metrov nižje ležečo knnico in nato na planino Zapotok. Sledilo je razočaranje. Ta pot je vsaj v spustu po moji oceni precej nevarna. Skoraj navpične travnate vesine brez zanesljivih skalnatih oprimkov, pri čemer optimalna smer sestopa z vrha ni v celoti razvidna. Ocenila sva, da je sestop brez varovanja z vrhovo pretvegan, zato sva se po grebenu povzpela nazaj na Nizki vrh, od tam na škrbino in nato po že enkrat prehojeni poti sestopila v dolino.

Opravljen tura me je prepričala, da Trentarske gore omogočajo izjemne možnosti doživljanja prvobitne narave v gorah, zato si je vredno še naprej prizadevati, da jih neokrnjene ohranimo tudi zanamcem.

HOJA, KAKRŠNAKOLI ŽE, ZA TELESNO IN DUŠEVNO ZDRAVJE

POT V SOŽITJE Z NARAVO

HELENA GIACOMELLI

V tistih časih, ko so bile gore še domena bogov, lovcev in pastirjev, so redki turisti začenjali svoja popotovanja v Kamniške Alpe že od Kamnika naprej peš. Ali z lojtrnikom, morda celo z zapravljiščkom do Bistrice. Danes pa nisi v koraku s časom, če se ne zapelješ z avtom do tovarne žičnice v Koncu ali do Jermance.

Pa saj je bilo tiste davne dni gorohodništvo čudaška izjema, zapravljanje časa mestne gospode. Lovci so že vedeli, kakšen plen jih čaka v skalah, pastirji so morali v cokolih čez prepadne globine po izgubljeni ovco. Učeni mestni gospodje pa hodijo in plezajo po gorah iz čistega veselja! Eni zbirajo redke in odkrivajo neznane rožice, drugi skušajo najti prehod na vrh gore. Toda na vrhu ni nič drugega kot skala: trda, bela, tu in tam rdečkasta, da se krešejo strele ob nevihti, skratka, kamen. Negiben, tih, le veter kdaj pa kdaj zapoje čez skalne razpoke.

Tudi danes so gore — kamen, skala. Le poti nanje so zaradi gozdnih cest krajše kot nekoč, steze uhojene, skale zlizane od mnogoterih podplato, na vrhu pa si samota in tišina podajata roki samo še v zgodnjem jutru. Tako veliko nas je gornikov, ki **moramo** tja gor! Predvsem ob koncih tedna. Iz navade? Kaj le iščemo na njih? Lepoto cvetja? Mir, ki ga je že okrušilo mesto? Pozabljenje? Zdravje?

Najbrž vsakega nekaj. Ko bi vedeli pravi odgovor, kdo ve, če bi še tako zvesto hodili v gore. Bolj je vznemirljivo, če stvari ali pojmov ne moreš določiti, jih razvrstiti v predalčke. V pričakovanju novega dišijo gorske poti vsakokrat drugače, pa čeprav se vračamo na iste vrhove in steze. Tudi na tiste, ki so samo uro, uro in pol hodá nad dolino. Kot Sveti Primož nad Stahovico.

Odkar je Velika planina za marsikoga na novo odkrit turistični raj, tudi na stezi k Sv. Primožu samo še med tednom lahko uživaš sadeže samote: ptičji spev, ki se

vpleta v nitke tišine; veverico, ki se skoraj zaplete v tvoje noge; srno, ki se je sam bolj ustrašil kot ona tebe. Tudi razgled od cerkvice je samo tvoj: dolino prepredajo koprenasti oblaki, tebi pa je sonce zavihalo rokave in speljalo poglede in spomine tja proti tihotnim planinam Košutni, Mokrici in Korenu.

Nekdaj je bila — za domačine je morda še danes — pot k Sv. Primožu sloveča božja, romarska pot. Planinci nevsiljivo ubiramo po njej svoje korake: jeseni, ko vse prosojnejše sence polegajo na šumečo listnato preprogo; pozimi, ko se veje dreves pod težo snega v loku upognejo čez stezo, kot bi se prijele za roke; spomladi, ko svetli mladi listi raztapljajo sivino ogolelega gozda; in poleti, ko se sonce razigra na barvnih registririh rož. Tudi v dežju ne ostajamo doma — pod luknjičavim dežnikom gozda uživamo razkošje odmaknjenosti, samote.

Na stezi se skoraj vedno srečujemo isti obrazi.

»Star sem že, počasen je moj korak. Če piše eno uro, hodim dve. Pa kaj zato! Samo da lahko grem, pa sem zdrav,« za hip zadržiš svoj korak ob starejšem gospodu.

Gospa zgodnjih jesenskih let ti zaupa: »V prometni nesreči sem si poškodovala hrbtenico. Zdravnik mi je svetoval ne preveč naporno hojo. Vedno najdem čas za pot sem gor, navadila sem se je, rada jo imam. Nikoli prej nisem občutila takega sožitja z naravo kot zdaj, na teh sprehodih.«

Skratka, Sv. Primož nad Stahovico zdravi: hrbtenico, slabo voljo, tudi z roko v mavcu se da porovati sem gor, pomlajuje starost, razsvetljuje dušo... Morda bi kdo rekel, da je to čudež božje poti. Drugi pa bi prisegal, da se ta čudež imenuje — hoja. Hoja k Sv. Primožu in tudi hoja k Sv. Jakobu nad Preddvorom in nad Medvodami, pa na Polhograjsko Grmado, na Kofce, na Kriško goro, Malo Poljano... hoja v naravo za telesno in duševno zdravje.

POTI OKOLI TRIGLAVA IN NANJ

CIRIL VELKOVRH

Prvič sem bil na Triglavu pri šestnajstih letih. Hodili smo po tedaj klasični poti. Prvo noč smo prespali v Aljaževem domu, po Tomiškovski poti smo potem prišli na Kredarico in kasneje na Triglav. Drugič smo prespali v Tržaški koči na Doliču, domov pa smo se vračali prek Doline Triglavskih jezer in Komarče v Bohinj. Ne spominjam se, da bi bile kakršneoli težave, le preveliki čevlji so me močno ožulili.

Kasneje sem bil na Triglavu še nekajkrat, vedno pa z drugih smeri, z Doliča ali s Planike. Iz različnih vzrokov se me je z leti lotevala nervoza, kadarkoli sem hodil nad prestnimi pobočji, čeprav so bila ta pota zavarovana. Tako sem se z Abrahamom odločil, da ne bom šel nikoli več na Triglav, ker ne želim delati sebi in drugim, planincem in reševalcem, kakršnihkoli težav. Obljubo sem vendarle vsaj enkrat prelomil. Nekoč smo prišli v Planiko že (ali pa šele) zgodaj zjutraj, zaradi prezasedenosti koč pa nismo dobili ležišča, čeprav smo ga bili nujno potrebni. V popolnoma jasnem vremenu in množici planincev, ob idealnem, pravem planinskem razpoloženju, bila je »štimumga«, kot se spodobi — in sam ne vem, kdaj sem se znašel na vrhu Triglava. Srečeval in prehitel sem druge planince, kot da bi bil tam doma. Po vrnitvi pa sem se še enkrat zaobljubil, da na Triglav ne grem več.

V naslednjih letih sem bil še večkrat na Kredarici, in to vedno pozimi. Od zime 1988/89, ko je bilo v gorah, pa tudi drugod izredno malo snega, sem bil tam gori po večkrat na leto. Skoraj vedno je bilo zares lepo vreme. Pot nas je vodila skozi Krmo — brez prepadnih sten, brez klinov in varovalnih vrvi. Lokalno gledano — sprehod, le pot je bila dolga več ur brez vmesnega postanaka v planinski koči. Vsakokrat sem držal obljubo in se nisem poskušal povzpeti na vrh. Družba in drugi planinci pa me niso ne silili, ne vabili, da bi šel z njimi. Morda je bilo tako narobe, morda pa je bilo prav.

ODLOČILNA »TA VELIKA« MARKACIJA

Letošnjih proslav ob 100-letnici Aljaževega stolpa sem se hotel udeležiti tudi sam. Zaradi obveznosti v dolini sem se za pot lahko odločil šele v zadnjem trenutku. Zato sem šel iz Ljubljane sam. Že na Rudnem polju pa sem med večjim številom pohodnikov spoznal kolega iz sosednje ustanove, ki je z družino načrtoval podobno pot. Pogovor je teklo o Triglavu, Aljažu, planinah in tudi o dogajanjih v dolini. Presenetil me je s pripovedovanjem o svojih pohodih po Polhograjskem hribovju in dejal, da bi bil vesel, če bi fotografi in poznavalci tega območja pripravili ustanove, ki je z družino načrtoval podobno pot. Pogovor je teklo o Triglavu, Aljažu, planinah in tudi o dogajanjih v dolini. Presenetil me je s pripovedovanjem o svojih pohodih po Polhograjskem hribovju in dejal, da bi bil vesel, če bi fotografi in poznavalci tega območja pripravili ustanove, ki je z družino načrtoval podobno pot. Pogovor je teklo o Triglavu, Aljažu, planinah in tudi o dogajanjih v dolini. Presenetil me je s pripovedovanjem o svojih pohodih po Polhograjskem hribovju in dejal, da bi bil vesel, če bi fotografi in poznavalci tega območja pripravili ustanove, ki je z družino načrtoval podobno pot.

Ker se je kolega z družino odločil za lažjo pot na Triglav mimo Planike, sem pot na Kredarico nadaljeval sam. Tu sem srečal marsikaterega znanca, ki sem ga pričakoval, spoznal pa sem tudi nove ljudi. Prva dva med njimi sta

bila sošolec, nekdanji alpinist, in njegov kolega, zgodovinar. Sedeli smo skupaj, skupaj jedli in pili in se pogovarjali v nedogled. Že naslednje jutro pa, komaj sem se zbudil in zavedel, so že skoraj vsi brez vprašanj in slovesa odšli na vrh Triglava. Sam sem kaj hitro ugotovil, da ta dan nisem najbolje razpoložen. Poskusil sem iti še sam na Triglav, pa sem se že pri »ta veliki« markaciji obrnil. Potem sem poskušal iti po najbližji poti pod steno Malega Trigava do Planike, pa sem se spomnil pripovedovanj drugih, da je ta pot nad melišči nevarna in se zopet obrnil. Nato sem šel proti Vodnikovski koči in po bližnji poti proti Planiki. Tam, kjer je ozka pot v skalah prek roba in razdrapano strmina proti Konjskemu sedlu prehuda, nisem bil več prepričan v svoj korak. Zato sem se odločil le še za sprehod, dolg, a ne predolg. Pod Kalvarijo sem jo ubral proti Krmi. Predno pa se pot prične spuščati proti lovski koči pod Kurico, sem zavil na desno, v dolinico proti Konjskemu sedlu. Na tej ravnici sem zaman pričakoval vsaj kakšen manjši studenec, ni pa me presenetilo jezerce, manjša luža pravzaprav, kjer se napajajo krave, ki se pasejo tod. Ne samo tod, pač pa povsod, kjer sem hodil tiste dni, je bilo veliko razcvetelega gorskega cvetja različnih barv in različnih velikosti.

Na Konjskem sedlu se križa več poti, tam so se tudi srečavali planinci, ki so prihajali in odhajali v različne smeri. Med njimi so bili Slovenci in tujci, ki so znali vsaj angleško, da smo se lahko o vsem sporazumeli. Med njimi sta bila tudi dva »prijateljca«, tiha in mirna. Oglasila sta se le tedaj, ko je kdo napačno ocenil dolžino katere od poti. Na poti proti Planiki sem se z njima nekajkrat izmenoma prehitel, saj se jima ni nikamor mudilo — kot da bi bila »v službi«. Izkazalo pa se je, da je v tem nekaj resnice. V prvi jedinici v Planiki sta postavilačasni poštni urad, prodajala razglednice in spominke ter na željo obiskovalcev na vsako pošiljko odtisnila spominski poštni žig z datumom 06. 08. 1995.

Za »šankom« so mi postregli z vsem, kar sem želel, le novega planinskega vodnika po Slovenski planinski poti niso imeli. Med pogovorom z upravnikom, ki je trdil, da me od nekdaj pozna, sam pa njega nisem še nikoli videl, sem mu omenil svoje razočaranje zaradi vodnika. Povedal mi je, da je ta dan nedelja in da imajo ženske »prsto«. Vstal je, rekoč, da mi ga bo prinesel kar sam, in odšel. Ko se je vrnil, je »na račun hiše« vsem prinesel kozarček zares dobrega žganja. O vodniku **Jožeta Dobnika** pa »ne duha in ne sluha«. Zvečer sem ugotovil, da tudi na Kredarici še vedno prodajajo star vodnik. Če bi o tem odločal sam, bi ga podeljeval mladim pri kakih akcijah ali tekmovanjih za nagrado ali pa za spodbudo, na prodajne police pa bi dal, predvsem še ob svečanih dneh, novega.

Popoldne smo si prijatelji pripovedovali, kaj smo počeli ta dan. Ker je bila družba razigrana, pa tudi oba kolega poznam kot velika veseljaka, sem pričakoval, da se mi bodo na glas smejali. Ob resnem in iskrenem vabilu, da naj naslednji dan grem z njima na vrh in da bosta na poti ves čas z menoj, sem se spomnil na naše korektno

odnose v gimnaziji, kjer smo bili sošolci dokaj različni po interesih, ampak kadar je »šlo komu za nohte«, smo mu vedno radi pomagali.

VREMENSKI OBRAT NA VRHU

Drugo jutro pa, kot rečeno, nismo vstali ob petih in nismo odšli brez zajtrka na vrh. Opravili smo vse, kar se za tak dan spodobi. Takoj nad »ta veliko markacijo« se je moralo odločiti, kar se je imelo potem zgoditi. Varovalne vrvi in klini so bili vpeti natančno tam, kjer sem jih potreboval. Prijatelj je hodil prvi in v nahrbtniku nosil vso odvečno opremo in hrano za vse tri. Zato jo je kaj kmalu popihal naprej, da na vrhu rezervira sedeže tudi za naju. Sošolec pa mi je sledil za petami. Bil je vljuden in nadvse nežen. Mislil je celo, da mi mora kazati stopinje in pomagati z nasveti. To pa je bilo kljub vsemu preveč. Zahvalil sem se mu za tolikšno pozornost in mu dejal, da je dovolj, če je le blizu za menoj. Sredi vzpenjanja na Mali Triglav sem večkrat preizkusil sam sebe in svoje trenutno razpoloženje. Pogledal sem levo v prepad in desno proti planinskemu domu na Kredarici. Če bi se mi zvrtele ali mi postalo slabo, bi sošolca prosil, da greva nazaj. Pa ni bilo nič od tega. Počutil sem se, kot da gledam iz tretjega nadstropja našega stanovanja na dvorišče.

Toda ko prideva na Mali Triglav, je bilo šole, vzgoje in varovanja konec. Sošolec jo je brez besed in brez slovesa popihal naprej in prišel na vrh veliko pred menoj. Med mojim prihajanjem po zadnji strmini me je glasno klical, spodbujal in vabil na cilj. Prešerno razpoloženje planincev sem skušal podkrepiti s tem, da sem zadnjih nekaj metrov tekel od Aljaževega stolpa.

Vreme je bilo dopadljivo, le tu in tam so se podile neznatne meglice. Obiskovalcev je bilo kar precej za tako majhen prostor, vsekakor pa veliko premalo za napovedano proslavo. Pred stolpom so se vrstili nenehni tepeži novo pečenih planincev, med katerimi je

bila velika skupina mladih planincev iz Novega Mesta. Predsednik njihovega planinskega društva je ob prihodu na vrh vsakemu posebej čestital, sam pa sem jim obljubil posnetek njihovega vzpenjanja pod vrhom. Obiskovalci so tu lahko kupili za spomin brošuro o Aljaževem stolpu, majico z njegovo sliko, razglednico z vsemi žigi z našega najvišjega vrha od leta 1895 do danes ter majhno pločevinko piva Union za odzejo.

Že po eni uri pa se je nenadoma zmeglilo, zapihal je dokaj močan veter in pričelo je deževati. Vrh Triglava je v nekaj sekundah ostal prazen. Sošolec, ki je že okusil nevihte v gorah, se je zbal za svoje življenje in jo jadrno popihal v dolino, mene pa je prepustil »na milost in nemilost bogovom«. Nisem pač vedel, da sta se s kolegom dogovorila, da me bo spremljal vsak v eno smer. Čeprav so bili klini mokri in spolzki, me tudi na poti navzdol ni obšla negotovost. Ker je pred nama hodila družina z otrokom, smo hodili počasi. Prehitevanje tu ni prišlo v poštev. Še danes pa mi je nekoliko nerodno, ker sem gospe odklonil pomoč pri nošnji nahrbtnika, češ da moram prvo poskrbeti za sebe. Problem sem rešil tako, da sem ga ponudil mlajšima dvema planincema, ki sta na moj predlog hodila zadnja v vrsti in sta se kasneje tudi zares izkazala, da sta »ta prava« alpinista.

Sošolec naju je slabo uro čakal na Kredarici in za vsakega naročil po šilce žganja. Ker naju ni bilo kmalu v kočjo, je vse naročeno na najino zdravje spil kar sam. Kako smo se potem zdravili vse do večera, si lahko predstavljate.

Proslava je bila potem kar pred planinskim domom. Vse korektno, vse slovesno, ves teden. Presenetili so me organizatorji, ki so pripeljali 2515 metrov visoko vsak dan drug pevski zbor. Pevci so peli čez dan v domu in pred njim, pri maši in še posebno na večernih kulturnih prireditvah, ki jih je povečini vodil kar sam g. France Urbanija, župnik z Dovjega.

Škoda, da me na naslednji stoletnici ne bo več zraven.

Kolesarska steza na gorski prelaz

Tirolsko in Vorarlberško, »avstrijsko Švico«, povezujejo tri ceste: stara čez prelaz Arlberg (1793 m), nova skozi 13,9 kilometra dolg arlberški predor in cesta Silvretta, ki vodi čez 2036 metrov visok preval Bielerhöhe. Ta odlična cesta, ki so jo zgradili po zadnji vojni, velja za eno od najbolj atraktivnih panoramskih cest v Evropi. Odprta je od začetka junija do konca oktobra.

Cesta povezuje dolini Paznaun na Tirolskem in Montafon na Vorarlberškem. Obe dolini sta postali prava turistična revirja, odkar je zgrajena ta cesta, in sta razvili zavidanja vreden turizem, tako poleti kot pozimi. Nekoč odročne vasice in planšarije so postale turistična središča, o katerih se govori: *Schruns* in *St. Gallenkirch* v Montafonu ter *Galtür* in *Ischgl* v Paznaunu.

Vrh te ceste, preval Bielerhöhe, je zalit z velikim umetnim jezerom, ki ga držita dva jezova.

Za Bielerhöhe se zanimajo tudi kolesarji, ki jih je na panoramski cesti vedno veliko, saj je lep izziv; višinska razlika je kar velika, cesta široka in asfaltirana, strmina

pa nikjer ne presega osmih odstotkov. Pred tremi leti so se lotili urejanja posebnih gorskih kolesarskih poti, po katerih načelno ni dovoljena hoja, kolesarji pa se ne smejo pojavljati na pohodniških, planinskih, pastirskih in gozdnih poteh in cestah. Mopedov in motoristov v teh gorah ne marajo.

Največ so za kolesarje naredili v Ischglu (1376 m) v dolini Paznaun, ki jo na obeh straneh, na severu in jugu, obdajajo mogočni tritisočaki. Ischgl je smučarsko središče, kjer žičnice pripeljejo na višine okrog 3000 metrov. Prav na smučarskem območju nad Ischglom so uredili že več kot 50 kilometrov poti za gorsko kolesarjenje, od sprehajalnih do ekstremno težkih. Na kabine žičnic so pritrtili držala za kolesa in omogočili kolesarske vzpone v vrtoglave višine, potem pa še bolj vrtoglave spuste v dolino.

Vse poti so označene, pa ne le smeri, ampak tudi težavnostne stopnje in še posebej nevarna mesta. Ni čudno, če je zanimanje za Ischgl zelo veliko in če prihajajo celo kolesarji iz Amerike in Japonske.

Letošnje pomladanske klimatske razmere na Kredarici (2515 m)

V meteorologiji so pomladanski meseci marec, april in maj. Letošnji pomladni temperaturni povpreček — 3,7° je bil za 0,2° nad dolgoletnim povprečkom obdobja 1961—1990. Skupna pomladanska količina padavin je znašala 337,2 mm in je bila za 108,3 mm pod dolgoletnim (normalnim) povprečkom pomladi. Glede na te vrednosti lahko smatramo, da je bila pomlad na Kredarici rahlo pretopla in premalo namočena. Podrobnosti po posameznih mesecih pa so naslednje:

Temperaturni povpreček meseca marca, ki je znašal — 8,4°, je bil za 1,3° prehladen, aprilski temperaturni povpreček — 3,3° je bil za 1,2° nad normalno vrednostjo. Prav tako je bil majski temperaturni povpreček 0,5° za 0,7° pretopel.

Mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih ekstremov temperature na Kredarici. Maksimi so bili naslednji: marca 1,5°, aprila 4,7° in maja 10,5°. Najnižje mesečne temperature pa so bile v marcu — 18,8°, v aprilu — 15,2° in v maju — 8,3°.

Mesečni povpreček oblačnosti je znašal v marcu 6,8 desetine pokritosti neba. Bil je nad dolgoletnim povprečkom, ki znaša 6,2 desetine pokritosti neba. Sonce je v tem mesecu 120 ur obsevalo Kredarico. V aprilu je znašala stopnja povprečne mesečne oblačnosti 6,7 desetine pokritosti neba. Bila je rahlo pod normalno vrednostjo (6,9). Heliograf je v tem mesecu registriral 167 ur sončnega sija. V maju je znašal povpreček mesečne oblačnosti 7,1 desetine pokritosti neba. Bil je le za 0,1 desetine pokritosti neba nad normalno vrednostjo (7,0). Sonce je obsevalo Kredarico 180 ur.

Padavine so padale izključno kot sneg. V marcu je skupno padlo 170 mm padavin, kar je bilo 137% normalne višine. V aprilu je znašala višina padavin samo 63 mm, kar je komaj 41 % normalne vrednosti. Maj s 104 mm padavin je imel le 62% normalne vrednosti. V marcu je snežilo 18 dni, v aprilu 15, v maju pa 14 dni. Snežna odeja je vso pomlad prekrivala Kredarico. Bila je razmeroma skromna; njena največja debelina je merila v marcu 380 cm, v aprilu 315 cm in v maju 265 cm.

Iz navedenih podatkov zaključimo, da so bile pomladanske vremenske razmere planincem razmeroma nenaklonjene.

F. Bernot

odmevi

S palicami ali brez

Neposreden povod za pisanje mi je dal gospod J. Z., ko med drugim pravi, ko piše o rabi palic (PV 7/8-95, str. 354): »Pri hoji jih glede na teren uporabljam na dva načina: odziv z obema rokama hkrati ali pa izmenično kot pri klasični tehniki teka na smučeh...«

Nekako na tem mestu se vključujem v razgovor. Predpostavljam, da ima g. J. Z. v mislih tisti edini klasični tekaški korak, ki je danes (pretežno) poznan in ga učijo: vsak nožni korak spremlja oziroma podpira en odziv s palico (recimo mu korak 1 : 1).

Z obžalovanjem opažam, kako malo smučarjev (in hodcev!) danes uporablja neki korak, ki je bil zelo uporabljan v letih pred drugo svetovno vojno in so ga k nam (menda) prinesli nordijci: en ročni odziv je prišel na dva nožna koraka (recimo mu korak 1 : 2).

Mislím, da so ta korak uporabljali zaradi pomanjkanja moči v rokah. Pri tem sistemu je ročno-ramenski del manj obremenjen, seveda pa to rezultira manjšo hitrost. Za današnje tekmovalne zahteve je ta tehnika zastarela, je pa idealna za šibkejšje ali/in starejše smučarje, ki

ne lovijo časov, torej vseh sort reaktivce, ki jim iz kakršnihkoli razlogov primanjkuje moči v rokah. Sem štejem tudi sebe. Je idealno uporaben na horizontalnih in položnih delih prog, kjer je še brez prevelikega naprezanja možno vzdrževati ustrezno gibalno ritmiko.

Izraz »ritmiko« uporabljam namereno. Ko namreč tehniko tega koraka osvojiš, je celotno gibanje kot v ravnico razpotegnjen ples, eleganten in estetsko simpatičen. Kot da bi bil malo v sorodu z angleškim valčkom, sanjam moje mladosti...

V smiselnih razmerjih vgrajen med tehniko 1 : 1 in obojeročni odziv predstavlja nekakšen počitek, saj takrat drsiš počasneje, ob manjši porabi energije, seveda. Če pa imaš dovolj moči v nogah, lahko s pojačanim odzivom nog delno ali v celoti nadomestiš izpad zaradi »počivanja« rok in ostane tempo vožnje skoraj nespremenjen.

Bojim pa se, da je za to tehniko treba imeti dovolj dober glasbeni posluš in bi imel plesalec, ki na ritem polke pleše valček (ali obratno), z njo kar nekaj težav, vsaj v začetku...

Ali ima ta tehnika (1 : 2) svoje ime, ne vem. Ker smo živeli v veri, da prihaja s severa, smo ji mulci v davnih letih 1935 in tam okoli rekli kar »norveška«. Spomnim pa se, da so ta korak uporabljali vsi takratni tekači,

med njimi tudi naš veliki bohinjski vzornik, legendarni **Tomaž Godec**.

Če mi »ta kratki« ne bodo zamerili, bom še dodal, da je ta tehnika (1 : 2) še prav posebej primerna za »ta dolge«, ker je pri njej ritem gibanja nekoliko počasnejši kot pri 1 : 1.

Vidite, ta »norveška« tehnika pa se da (velja za uporabnike palic, seveda) imenitno prenesti tudi na vse vrste peš hoje po dolinah in planinah. Povsod so pasaže, po ravnem več, po neravnem oziroma hribovitem pač manj, koder so vodoravni odseki poti ali takšni z blažjimi nagibi, ko sistem 1 : 1 in tisti z obojeročnim odzivom še nista potrebna, saj sta v bistvu nekakšno garanje, umestno le za strme vzpone. In z obžalovanjem ugotavljam, da je razmeroma malo planincev (oprostite: obiskovalcev planin!), ki obvladajo in uporabljajo to tehniko. Kar pogledjte malo okrog sebe: čim je strm vzpon končan in se pot položi, je naenkrat vse polno praznega, neaktivnega prestavljanja palic, ker so pač tu, kajne, in ni kam z njimi.

Tu prehajam na drugi del svojega prispevka. Trdim namreč, da postanejo palice polno in prijetno uporabne šele, ko so obute. Prav ste prebrali: obuti jih je treba! Običajno so pod krogci dolge še kakšnih 8 do 10 centimetrov, premer tega dela pa je 10 milimetrov. Če ne najdete

kaj boljšega, bom povedal, kako sem to rešil pri svojih.

Iz gumijaste plošče debeline 2 cm sem izrezal dva čepa 2 x 2 x 7 cm. V vzdolžno središčno tega sem zvirtal 6 cm dolgo luknjo s svedrom 10,5 mm. To je skoraj vse. Gumo ne natikati na suho! Če boste ob dnu luknje prečno zvirtali še luknjico 2 mm, si boste občutno olajšali delo ob natikanju in snemanju. Po robah lahko čepa še malo obrežete, da bosta manj grda za oči.

Razlika je resnično fantastična. Dotlej glasno ropotajoči in škrtajoči palici postaneta naenkrat tako tihi in redkobesedni spremljevalki, da se je treba na to prav privaditi. Nič ropotanja, nič motenja. Predvsem pa nič drsenja, to! Na asfaltu, makadamu, na kamnu, skali, v travi. O ja, pač: na mokri, strmi, trdi zemlji, pokriti z listjem, bo rada zdrsnila. In za v sneg tudi ni. A to dvojce rad vzamem v račun za pridobljeno, sicer pa lahko gumici tudi snamem in spet nataknem, kajne?

Kadar hodim v množici, mi je včasih kar mučno od spraševanja: kje se to kupi, kako, da vi imate, mi pa ne, oh, kako bi to mi tudi radi imeli — in še in še. Kaj, ko bi se kdo znašel? Komajda, saj od tega ne bo nikoli na hitro veliko denarja.

Za konec še nekaj osebnih mnenj in zapažanj:

- Nikoli več brez palic (seveda obutih!), razen na kakšno zelo kratko progo, recimo pod dvema urama hoje ali če roki nista prosti.

- Strinjam se z vsem, kar človek govori proti uporabi palic ob hoji navzdol, torej ob sestopih. Ko prideš na vrh, gredo palice v nahrbtnik! K doslej navedenim argumentom »proti« bom dodal še dva svoja, nestrokovna, pa zato prosim mile sodbe:

1. Če sestopaš brez palic, moraš tekoče vzdrževati nadzor nad pravilno izbiro dveh točk (stojišč), kar je normalno, za to si grajen. Če sestopaš s palicami (in to, prosim — neobutimil!), se število kontroliranih točk podvoji. Obremenitev živčevja se občutno poveča. Človek, ki je poprej stal na eni nogi, ko je imel drugo v zraku, mora sedaj obvladovati istočasno zanesljivost kar treh podpornih točk! Zato se giblje počasneje in nezanesljivo. Iz zdravega človeka ste naredili invalida, ki se ne zanese niti na lastni dve nogi!

2. V naravi planinske hoje je, da si ob vzponu večji del obrnjen v hrib ali v tla. Med hojo ni prave priložnosti za razgledovanja, razen ob počitkih. Ko se spuščaš, je priložnosti za duševno pašo (relativno) mnogo več. Ampak če uporabljaš palice, se sam prikrajšaš za doberšen del uživanja, saj moraš kar

naprej buljiti predse (in podse), kam boš postavil tisti dve presneti konjici, da ne bo kaj narobe!

Kakšnih 25 let hodim po dolinah in planinah, domača vse s palčkami. Imel sem srečo, da sem jih že od vsega začetka obul v gumo in se privadil tisti znameniti »norveški« tehniki hoje. Ob vsem drugem sem jo pri 65 letih trikrat mahnil tudi po znanem Logarskem maratonu (75 km). Vselej sem bil edini s palčkami. Vselej je šlo do konca brez težav. In sem užival zraven. To pa je že nekaj. To je to!

P. S.: Znano je, da je pokojni **Gregor Klančnik** že od nekdaj nosil po gorah s seboj smučarske palice. V tistih zgodnjih časih je bil pogosto tudi edini. In sem nekoč, še v rosnih letih svojega pohodništva, spravil skupaj dovolj korajže in sem ga pobaral, kako je pravzaprav s tem.

Na svoj enkratni, neponovljivi, doslej še nepreseženi način mi je mož takrat odgovoril: »Ej ga, ti, tokole t' bom reku: s palčkam hod, boš doug hodul!«

Pa naj bo tale Gregov moto izpred davnih let v času, ko mu žal ni dano, da bi se po triglavskih obronkih veselil Aljaževih in svojih lastnih prizadevanj, tudi njegovo sporočilo in odgovor na naslovno vprašanje.

Srečko Krajnc
Vrbe

60 let glocknerske ceste

Dne 3. avgusta 1935 so slovesno odprli grossglocknersko visokogorsko cesto, 60 let pozneje pa so ta dogodek znova proslavili z vsakršnimi visokogorskimi ljudskimi slavji, prireditvami, razstavami, pohodi po gori in ledeniku in z znižanjem cen za goste, ki so leta 1995 prav tako postali stari 60 let.

Zgodovino 3797 metrov visokega Grossglocknerja, najvišje gore Avstrije, je dokumentirala razstava v Heiligenblutu, kjer je tudi informacijsko središče tamkajšnjega narodnega parka. Najprej so šle tod proti severu rimske legije, ki so zgradile ceste prek prelazov v Visokih Turah ter na nadmorski višini 2505 metrov pustile kip Herkulesa, ki so ga našli šele leta 1933 med gradbenimi deli in ki od tedaj velja za simbol herkuleskega dela.

Dve stoletji dolgo, od leta 1400 do 1600, je grossglocknerski masiv doživljal neizmerno zlato mrzlico. Pustolovci in delavci so prihajali v tedaj še brezpoten gorski svet. Okoli leta 1560 so našli desetino vsega zlata iz takrat znanega sveta v tem predelu, ki so ga takrat imenovali Zlate gore, pozneje pa »mali Peru«. Zdaj pripravlja Turistična zveza Heiligenbluta vsako sredo »ekspedicije na izpiranje zlata«. Leta 1800 je knezoškof iz Gurka zbral odpravo, ki naj bi raziskala glocknersko območje. Pet alpinistov — legendarna

brata Klotz, župnik Horasch iz Döllacha, Hoysen-Sepp in neki tesar iz Heiligenbluta, čigar ime se ni ohranilo — je 28. avgusta doseglo najvišjo točko donavske monarhije. Župnik je v ledeniško špranjo zataknil križ. Še dandanašnji je mogoče priti na vrh po trudapolnem vzponu, ki traja iz Glocknerske planinske kočice sedem do osem ur.

Leta 1876 odprta Glocknerska koča, ki so jo od takrat večkrat predelali in prenovili in v kateri je 56 postelj in 30 skupnih ležišč, je do današnjih dni najpomembnejši glavni stan Avstrijske planinske zveze in jurišnikov na vrh. Marsikaj je bilo na gori in okoli nje takega, kar je bilo treba odkriti in raziskati. Nič manj kot 37 v sneg odetih tritisočakov in 19 ledeniških polj je v okolici. 30 kvadratnih kilometrov velik ledenik Pasterze s svojim mrzlo delujočim okrasjem je največji ledenik Vzhodnih Alp.

Od Franz-Josephs-Höhe — cesar je leta 1856 v štirih urah prišel na 2369 metrov visoko sedlo — pelje navzdol žičnica do roba Pasterze. Pozorni turisti lahko tam vidijo, kako se talijo ledene mase — vedno hitreje. Lani se je 97 odstotkov avstrijskih ledenikov (kot piše v najnovejših sporočilih Avstrijske planinske zveze) povprečno skrajšalo za enajst metrov in stanjšalo za 4,70 metra ledene debeline, kar je precej več kot leto dni prej.

Odporno pismo PD Gornji Grad

Tri leta že načrtno pohajam po hribih Zadrebca in Zgornje Savinjske doline. Pot me vodi tudi po stezah, za katere naj bi skrbelo PD Gornji Grad. Vedno znova ugotavljam, da je večji del teh poti slabo označen. Zato te poti za množično uporabo povprečnih pohodnikov, predvsem pa tistih, ki se prvič znajdejo na tem območju, niso primerne. Ti namreč želijo, da so v vsakem trenutku prepričani, da so na pravi poti. Celo tiste, ki imamo kdajpakdaj radi tudi brezpotje in uporabljamo sodobne orientacijske pripomočke, vaše poti spravljajo v slabo voljo, ker s takšno malomarnostjo pri načrtovanju ture pač nismo računali.

Naj bom konkreten: pot s Črničva na Menino planino (in naprej preko Bibe in Sv. Jošta ter Črete do konca Dobrovelj) je slabo označena. Prav tako pot s Črničva čez Kranjsko reber na Lepenatko. Pri sestopu s Kranjske rebri se kažejo kar tri možnosti za nadaljevanje proti Lepenatki in marsikdo zaide globoko v Podvolovjek ali pa manj globoko proti Mačkinemu kotu. Ali je res tako težko na gozdni cesti pod Kašno planino postaviti vidno oznako, ki bo pohodnike usmerila na Kašni vrh? Nič bolje ni označena pot na Lepenatko skozi Kanoliščico in mimo Sv. Lenarta. Vse našete poti (razen proti Dobrovljam) so »vaše«, spoštovani gornjegrajski planinci!

Dragi planinski prijatelji, oskrbovane in dobro označene planinske poti so del slovenske planinske kulture, s tem pa tudi neločljivi del celostne slovenske narodne kulture in identitete. Žal ugotavljam, da ta kultura v vašem okrožju ni na ravni, ki jo je začrta za vaše spoštovani nadučitelj **Fran Kocbek**. S takšnim malomarnim odnosom seveda tudi odganjate tiste pohodnike, ki so se Savinjskih in Julijskih Alp že naveličali in bi radi odkrili še kaj novega. Moram priznati, da marsikomu odsvetujem potepanje po obronkih Zadrebce doline.

Dovolite mi, da vam predlagam, da v čast 120-letnice slovenskega planinstva (da se razumemo: slovensko planinstvo štejemo od bohinjskih

Žanovih Triglavskih prijateljev naprej) ali pa v spomin na 65-letnico smrti zaslužnega gornika Frana Kocbeka (ki je odpiral poti po Savinjskih Alpah) na novo označite in popravite vse steze po hribih Zadrebce doline, ki so bile včasih dobro označene in jih navaja planinski vodnik Kamniške in Savinjske Alpe.

Potem bomo še bolj z veseljem hodili po vaših »hišnih« vzpetinah in pošiljali tja pohodnike, ki si žele lepote na odročnejših stezah.

Silvo Kristan

Pismo brez odgovora

Skupina reševalcev iz Zgornje Savinjske doline je konec lanskega marca poslala Gorski reševalni službi pri PZS vlogo za ustanovitev postaje GRS Solčava. Ker od naslovnika ni dobila nobenega odgovora, je to pismo šele zdaj poslala tudi Planinskemu vestniku. Vlogo so napisali takole:

»Gorski reševalci reševalne skupine Solčava-Luče smo zaradi problemov, ki jih v Postaji GRS Celje niso pripravljene reševati v dogovoru z nami, sklenili predlagati GRS Slovenije ustanovitev samostojne Postaje GRS Solčava. O vzrokih, ki so nas navedli na ta korak, ste bili že seznanjeni, vendar po našem mnenju preveč enostransko. Iz tega razloga vas v priloženem dopisu seznanjamo s članstvom reševalne skupine in utemeljitvijo našega dejanja.

Zavedamo se, da bo naša poteza sprejeta z deljenimi občutki v GRS, vendar svoje humanitarne dejavnosti ne moremo nadaljevati v postaji, ki povsem ignorira najbolj aktivne del svojih članov. Prav okrepitev Postaje GRS Celje z ljudmi, ki živijo pod hribi, je imela za posledico bistveno skrajšanje časa reševanja v zadnjih letih. Menimo, da ne bi smelo biti v interesu nikogar, gotovo pa ni v interesu ponesrečencev, da ostane celotna Zgornja Savinjska dolina brez reševalcev in upamo, da se boste vključili v razrešitev sedanjega stanja na način, kot ga predlagamo.

Za razumevanje se Vam lepo zahvaljujemo!«

Za ustanovitev postaje GRS Solčava so navedli naslednje razloge:

»Zaradi spremenjenega načina reševanja (helikopter) in nestrinjanja z načinom vodenja Postaje GRS Celje smo vodstvo postaje seznanili z našimi pogledi in postavili zahteve po organizacijski in drugi prilagoditvi delovanja.

Dejstvo je namreč, da za veliko večino reševalnih akcij v zadnjih letih ni bilo potrebno angažirati vseh aktivnih reševalcev in je akcije lahko uspešno izpeljala manjša reševalna skupina. Večina takšnih akcij je bila v času, ko so prispeli reševalci iz oddaljenih krajev, že zaključena. Takšen trend se bo zaradi vedno bolj množičnega obiska ljudi (nesreče na poteh) nadaljeval in bo akcij, kjer je potrebno klasično reševanje velikega števila reševalcev, sorazmerno vedno manj.

Izhajajoč iz teh ugotovitev smo vodstvu postaje GRS Celje posredovali naslednje najpomembnejše predloge:

- pri kadrovanju pripravnikov in dodatnem usposabljanju članov mora postati hitra dosegljivost reševalca eden od pomembnejših kriterijev;
- pri dodelitvi opreme morajo imeti prednost člani, ki dejansko največ sodelujejo pri reševanju ponesrečencev. Udeležba na rednih sestankih, delovne akcije, prodaja nalepk itd. so merila aktivnosti manjšega pomena;

- poraba denarja, ki ga država namenja GRS, bi morala biti nekako v naslednjem zaporedju: pokrivanje stroškov reševanja, usposabljanje reševalcev, nabava potrebne opreme, nabava in vzdrževanje osnovnih sredstev in investicije. Obratni vrstni red za nas ni več sprejemljiv, zato smo predlagali namensko porabo sredstev, kjer bodo prioritete očitne.

Vodstvo postaje smo takrat obvestili, da se ne nameravamo udeleževati sestankov in drugih aktivnosti, razen reševanja, dokler se ne uredijo ta vprašanja, ki so za nas pomembna. Po dveh sestankih z vodstvom in skupnem sestanku vseh članov postaje GRS Celje v Lučah je bilo pričakovati sporazumno rešitev načetih problemov. Kasnejši razvoj dogodkov (vztrajno iskanje neobstoječih napak pri reševanju v zadnji lanske akciji, zavrnitev priporočenega pisma Občnemu zboru postaje Celje, v katerem

smo navedli razloge naše neudeležbe, zavrnitev zadnjega pisma) nas je prepričal v nepripravljenost iskanja sporazumne rešitve.

Ker v Postaji GRS, ki povsem zastopavlja konstruktivne predloge svoje daleč najaktivnejše reševalne skupine, ne nameravamo več sodelovati, smo bili postavljeni pred dilemo: ustanovitev samostojne postaje GRS Solčava ali prekinitev organizirane aktivnosti v GRS.

Za ustanovitev Postaje GRS Solčava smo pripravljene pridobiti vsa potrebna soglasja in urediti ostale formalnosti, ki jih predvideva statut GRS. Za sedež postaje in skladišče opreme smo že pridobili ustrezen prostor v Logarski dolini. To mesto bo v prihodnje služilo tudi kot center vodniške službe za potrebe zelene ga turizma v dolini. Usposobljenosti za reševanje in vzdrževanju dobrih odnosov z drugimi postajami GRS bomo posvetili veliko pozornost.

Obstoječi sestav naše reševalne skupine, volja do nadaljnjega opravljanja humanitarne dejavnosti in objektivna prednost, da živimo in delamo v neposredni bližini gora, so razlogi, zaradi katerih pričakujemo vašo podporo in strokovno pomoč v začetnih korakih, dokler se naše članstvo ne dopolni in ustrezno formalno usposobi.

Temu so priložili dve soglasji. Sekretariat za obrambo občine Mozirje je dal takole mnenje, ki sta ga podpisala načelnik CZ **Stane Miklavžič** in sekretar **Niko Purnat**:

»Tukajšnji sekretariat vseskozi spremlja delo skupine gorskih reševalcev Solčave in Luč na našem področju, prav tako so mu delno znani problemi, s katerimi se srečujejo, zato v celoti podpiramo njihovo odločitev oz. obrazložitev, ki so nam jo dali v pogled.

Upamo, da bo naše sodelovanje na tem področju še boljše glede na določene ovire, ki so se delno porajale pri prejšnji organiziranosti.

Planinsko društvo Solčava pa je GRS poslalo takšno svoje mnenje:

»Planinsko društvo Solčava priporoča in se strinja, da se gorski reševalci, ki so v glavnem člani našega PD, vključijo tudi kot samostojna GRS Solčava v naše planinsko društvo.

Solčava je v vznožju Kamniško-Savinjskih Alp, reševalci so večinoma Solčavani, tako bodo njihova pota na reševanje krajša in hitrejša.

Molička peč, planina ali gora?

Miro Žolnir iz Velenja se v časopisnih Planinskih novicah sprašuje, al' prav se reče in piše Molička peč, Molička planina ali Molička gora.

Miro piše: »Novo ustanovljeno PD Janko Mlakar... je v Delu (6. 7. 1995) povabilo v soboto, 8. julija, na Moličko goro, kjer bo ob 13. uri tudi maša... Tudi PD Integral je vabil v istem časopisu, na isti strani in na isti dan na Veliki vrh in Deske...«

Miro že sam odgovarja:

»V vodniku Kamniške in Savinjske Alpe **Petra Ficka** je na zemljevidu III-a označeno: Molička peč je vrh nad Robanovim kotom (2031 m) v grebenu Veliki vrh — Poljske device, Molička planina pa leži med Poljskimi devicami, Moličko pečjo, Velikim vrhom in Dleskovecem. Deska (1972 m) je vrh nad Vodotočnim jezerom. Kapela je v bližini stare koče v Molički peči.

Tako v Vodniku. Kaj pa druga literatura, je kje zapisano Molička gora?

Krajevni leksikon Slovenije (DZS 1976) piše: Molička peč — 2029 m. — Mogoče je zastarel. Poglejmo v Turistični vodnik Slovenije (MK 1995)! Pri opisu dostopa h Kocbekovemu domu na Korošici najdemo: »Molička planina (kapelica sv. Cirila in Metoda 1990).

Savinjske novice iz Mozirja so 11. 2. 1995 objavile sestavek »Nova odkritja naravne dediščine — Ti-sočmetrsko brezno v Molički peči«. Pišejo o tem, da so jamarji Jinarskega kluba Siga iz Velenja prodrli 1050 metrov globoko v brezna, ki so jih imenovali Sistem Moličke peči.

Franc Kocbek v »Savinjskih Alpah« (1926) piše, da je bila 5. 9. 1898 blagoslovljena kapelica Sv. Cirila in Metoda pod Ojstrico. Koledar Družbe Sv. Mohorja za leto 1901 objavlja sestavek **Ivana Planinca** »Slovensko planinsko društvo«. V

sestavku avtor zapiše, da je mesec dni po otvoritvi Orožnove kočice Savinjska podružnica otvorila svojo prvo kočico na Molički planini (1770 m).

Prof. Janko Orožen v »Kratki zgodovini SP SPD«, piše, da je SP dobila od kmeta **Jurija Moličnika** v last košček Moličke planine. Tu je že leta 1894 zraslo na mestu prejšnje pastirske kočice lično zavetišče, ki se je na predlog **Antona Aškerca** imenovalo Kocbekova koča.

Prof. Orožen še piše, da je bila leta 1898 v bližini zgrajena kapelica Sv. Cirila in Metoda.

Planinci smo že leta 1982 dobili vodnik »Znamenja ob poti«, ki nas opozarja na sakralne objekte ob Slovenski planinski poti. V njem avtor opisuje svet na Molički planini, spominja se kapelice sv. Cirila in Metoda, poudarja pomen kočice in kapelice, ki je posvečena slovenskima apostoloma, da bi se ta svet odvrnil od germanizacije.

Vodnik »Zgornja Savinjska dolina« (Epsi d.o.o., 1990) pozna Moličko planino.

V knjigi »Zapiski o Solčavi« (Solčava, 1982) najdemo zapis o otvoritvi kočice na Molički planini. Mimogrede: zapisano je, da so bili na otvoritvi med drugimi prof. **Franc Orožen** — predsednik SPD, **Fran Kocbek**, **dr. J. Frischauf**, **Jakob Aljaž** itd.

Že ti dokumenti povedo, da imamo samo Moličko planino, na kateri je nekoč stala Kocbekova kočica, in Moličko peč, na kateri je nekoč stala kapelica sv. Cirila in Metoda, obnovljena leta 1990.

Škoda, da Miro v Planinskih novicah ne piše še o delu markacistov. Njegov je sestavek »Slovo od dolgoletne oskrbnice. Spominja se **Frane Zupančič**, dolgoletne oskrbnice v koči na Paškem Kozjaku. Piše o tem, kako mora izpolnjevati carinske deklaracije, če pošilja značko Šaleške planinske poti na Hrvaško in se sprašuje, če imamo Uršljo goro ali Plešivec.

Markacisti iz Velenja so v prvi izmeni delali na poti čez Križ na Jezersko. V prvi izmeni so urejali to pot **Rudi Vašl** (vodja akcije), **Tone Žižmond** (tehnični vodja), **Karel Štaleker** (vrtalec), **Ivan Petek** (monter vrvi), **Miha Miklavžin** (vrtalec) in **Martin Jezernik** (monter).

Markacisti prosijo PZS za komplet radijskih zvez, kakršne imajo gorski reševalci. Pravijo, da strele neusmiljeno treskajo, da sedaj ob nesreči lahko ukrepajo samo tako, da eden od njih ob nesreči (udar strele) odhiti v najbližjo planinsko kočjo po pomoč.

Zahvaljujejo se Premogovniku Velenje in Termoelektrarni Šoštanj, ki sta jim odobrila brezplačni dopust, PD Celje jim je nudilo brezplačno hrano in prenočišče, kot sponzorji so jim pomagali Premogovnik Velenje, Termoelektrarna Šoštanj, Ljubljanske mlekarne, Pivovarna Laško in nekateri posamezniki.

Naj ob zaključku zapišemo, da je PV leta 1951 objavil, da je znani markacist **prof. Ivan Šumiljak** iz Maribora prejel od PZS kot nagrado za svoje delo »1 kom. velveton hlače in nekaj suhe hrane«.

Franc Ježovnik

Ob stoletnici filma

Smo se ob stoletnici filma vprašali, kaj je film prinesel planinstvu? Smo se vprašali, kakšen pomen ima film v slovenskem planinstvu?

Spomnimo se leta 1931, ko je **Jan-ko Ravnik** zrežiral film V kraljestvu Zlatoroga. Spomnimo se železarja, študenta in kmeta, ki se odpravijo na Triglav, pri tem pa naj nas ne moti, da je film nem in da so odločili, da to ni prvi slovenski film; dejstvo je, da je prvi »dolgi« film. Spomnimo se **Jožeta Čopa** in **Miha Potočnika**, »zvezd« filma.

Producent filma, Turistovski klub Skala, je z izkupičkom od predvajanega filma pri nas in v tujini zgradil na Voglu svoj Skalaški dom in izdal prepotrebno delo s področja razvijajoče se alpinistike Naš alpinizem.

Leta 1932 je **Metod Badjura** zrežiral film Triglavske strmine. Tudi ta film je bil nem. Glavne vloge so igrali Miha Potočnik, **Anton Cerar Danilo** in **Pavla Marinko**. Parček si na vrhu Triglava priseže večno zvestobo in se poroči.

Spomnimo se Kekca iz l. 1951, filma Srečno, Kekec iz leta 1963 in Kričevih ukan iz leta 1968. Vsi trije filmi nas popeljejo v gore. V 450

prvem filmu je Bedanec strah in trepet otrok, v drugem nastopi Pehta, v tretjem Kekec, Rožle in Mojca rešijo Brenclja. Se še spominjate prečudovitih posnetkov naših gora?

Ustavimo se pri Morani iz leta 1963. V njem je stavek: »Triglav sploh nima treh vrhov«. Devet mladih se odpravi z džipom na Triglav, na poti pa srečajo Morano. To je film, v katerem ugotovijo, da samo vsak tretji Slovenec od tistih, ki so se odpravili na vrh, vrh dejansko doseže.

Ob stoletnici je prav, da se spomnimo začetkov in uspehov, saj več filmov opozarja in govori o naših gorah. Ob stoletnici filma ne moremo mimo teh filmov; tudi naš dolgoletni predsednik in častni predsednik PZS Miha Potočnik je bil »filmska zvezda« v prvih dveh slovenskih in prvih dveh planinskih filmih.

Franc Ježovnik

Previsoka cena prenočevanja

V petek, 4. avgusta 1995 popoldne, sva se z MV **Jankom Mihevom** (št. znaka 224) odpravila k Frischaufovemu domu na Okrešlju z namenom, da tam prespiva, nato pa naslednji dan odideva na turo, ki naj bi služila kot priprava na organiziran izlet domačega PD (»pregled terena«). Vse je potekalo normalno in bi verjetno tako tudi ostalo, če se ne bi zalomilo pri plačilu prenočevanja.

Naj kar naštejemo dejstva, ki govori-jo, da oskrbnik kočje ni ravnal, kot bi moral:

1. Oskrbnik kočje ni imel nikjer izobešenega cenika prenočevanja (cenik jedač in pijač je visel na steni), tako da je šele globok pogled na oskrbnikovo stran točilnega pulta razkril dejanske cene prenočevanja.

2. Oskrbnik nama je kljub temu, da sva oba predložila izkaznici mladinskega vodnika, zaračunal ceno, ki velja za vse ostale planince — člane PZS (prilagam fotokopijo računa).

Rad bi poudaril, da nobeden od naju ne išče privilegijev, ki izhajajo iz naziva mladinski vodnik. Pa vendarle mora obstajati red, da ne bo vsakdo računal vsakemu malo drugače ali pa kar malo po svoje. Menim, da se PZS predobro zaveda problema, zato tudi sklep UO PZS, da je treba planinska društva, ki so kršitelji sprejetih sklepov, sprotno opozarjati na napake (glej Obvestila PZS, št. 7/8, 1995, str. 6).

Toda: kako naj vem, da sem bil ogoljufan, če pa ni nikjer cenika? Tokrat sem morda izvedel bolj po naključju (pogled za točilni pult je dokaj jasno povedal, da je cena nočnine na skupnem ležišču za PLV, MV, alpiniste, GRS, mlade planince in markaciste enotna: 350 SIT, midva pa sva plačala 720 SIT po osebi). Vem, da ni vljučno škiliti oskrbniku za točilni pult, toda ker se oskrbnik tudi po vprašanju o popustih ni zganil, je bila to edina rešitev. Nesmiselno ali celo neumno pa bi se bilo pripraviti pred skoraj polno kočjo planincev.

Od PD Celje, ki upravlja Frischaufov dom na Okrešlju, pričakujem pojasnilo. Ne želim, da se mi vrne denar (če je seveda sploh šlo za napako), ampak želim samo čiste račune. Šele takrat bomo namreč lahko postali zares dobri prijatelji.

Jernej Pikalo
PD Radlje ob Dravi
MV — št. znaka 711

Cvetke iz Šempetra

Zbodla me je zopet ena od cvetk z zanemarjenega travnika **Boža Jordana** iz Šempetra, ki jo je napisal za PV 7-8 na strani 364 v prispevku Tečaj za markaciste. V tem prispevku kategorizira tečajnike v tiste, ki jih napiše z mastno pisavo (iz PD Vojnik in PD Blagovica), v tiste, ki jih omenja kot PD Zabukovica in PD Prebold, in tiste, ki jih ne omenja in ne omenja niti PD, gre pa za PD Polzela in njena udeleženca **Silva Plavčaka** in **Andreja Korberja**. Morda je namerno prezrl še koga.

Morda bi Boža ob priliki povprašali, zakaj tako.

Predsednik
VIII Vybhal

iz planinske literature

Zemljevidov ne bo zmanjkalo

V založbi Planinske zveze Slovenije sta pred vrhuncem letošnje poletne planinske sezone izšla dva prenovljena gorniška zemljevida najnatančnejšega merila 1 : 25 000. Pripravil ju je Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo iz Ljubljane. Oba imata koristno izrabljeni hrbtni strani in sta zglobana v žepni format s standardiziranimi naslovnicama.

Prvi, **Storžič in Košuta**, obsega območje gorskih predelov med državno mejo z Avstrijo, Tržičem, Preddvorom in sotesko Koritarice. Na hrbtni strani so s skicami in natančnimi opisi (dostopi, zmogljivosti, prehodi, časi obratovanja itd.) predstavljene vse planinske postojanke tega območja. Dodali so še dva zanimiva panoramska pogleda ter zemljevid širšega območja.

Drugi, **Trenta**, obsega območje med Vrščem, Bovcem, Lepeno in Triglavom. Na hrbtni strani so obširno opisali območje tega čedalje zanimivejšega, a težko dostopnega predela in besedilo prevedli v italijanščino, nemščino in angleščino. Dodali so nekaj črnobelih fotografij in seznam naravnih in kulturnih znamenitosti.

Merilo izdelovalcev dopušča zelo podrobne prikaze obravnavanih območij, zato so lahko vnesli vse poti, vključno s stezami, vodovje, posamezne zgradbe, nadmorske višine, izpisali vsa pomembnejša zemljepisna imena in podobno. Na obeh zemljevidih so dobro označene markirane planinske poti in planinske postojanke. Tudi drugi topografski znaki so dobro ločljivi. Zelo dobra je ločljivost med gozdom ter kmetijskimi in neporaščenimi površinami, kar je za pohodnike pomembna orientacija. Zelo dobro je obdelana tudi oblikovitost zemljišč (s senčenjem in plastnicami), veliko je izpisanih nadmorskih višin. Za pohodnike v te predele našega gorstva bosta zemljevida nepogrešljiva pripomočka.

V merilu 1 : 50 000 sta prav tako v založbi Planinske zveze pred glav-

no turistično sezono izšla dva zemljevida, **Triglavski narodni park in Julijske Alpe, zahodni del**. Oba je izdelal Geodetski zavod iz Ljubljane po enotni vsebinski in tehnološki zasnovi, ki jo je sprejela Planinska zveza Slovenije. Na obeh je poudarjena planinska vsebina, zlasti markirane poti in planinske postojanke. Oba imata koristno izrabljeni hrbtni strani in sta zglobana v žepni format z lepo oblikovanimi platnicami. Oba sicer že poznamo iz dosedanjih izdaj, vendar so nova zasnova, spremembe, ki so jih vnesli in marsikatero novosti in dopolnitve, predvsem pa opisi hrbtnih strani tisto, kar uporabnika vabi k nakupu novih izdaj. Na zemljevidu Triglavskega narodnega parka se bodo uporabniki podrobneje spoznali s cilji in nalogami te ustanove, se seznanili z zavarovanimi živalskimi in rastlinskimi vrstami na tem območju, s kulturnimi spomeniki in naravnimi znamenitostmi. Vsa besedila so prevedena v angleščino, italijanščino in nemščino. Na drugem pa so podrobneje predstavili vse planinske postojanke v tem predelu — domove, kočje in bivake: za vsako so pripravili nazorno skico, dostope, zmogljivosti itd.

V tem prispevku naj vsaj nekaj besed zapišemo še o pred kratkim izdani turistični **avtokarti Slovenije**. Ta je zasnovana povsem na novo. Novo je tudi merilo 1 : 270 000, ki je izdelovalcu, Inštitutu za geodezijo in fotogrametrijo iz Ljubljane, omogočilo bistveno podrobnejši prikaz kot na dosedanjih izdajah. Kot dosedanje je tudi to založila AMZS pod skrbnim vodstvom neutrudnega **Jožeta Jeršina**, zemljevid pa je kartografsko zasnoval **dr. Branko Rojc**.

V primerjavi z dosedanjim zemljevidom za voznike v merilu 1 : 370 000 ima nova izdaja več vsebinskih in tehnoloških izpopolnitev. Veliko večja je skladnost barv, odlično je izdelan relief, dodana je geografska mreža na 10 minut, več je topografskih znakov, sodobneje so obdelali cestno mrežo, zelo dobro so ločljiva vsa zemljepisna imena in podobno. Ob vseh dopolnitvah pa bo vendarle marsikoga motilo dejstvo, da niso ločeno prikazana brezprašna cestišča, mnoge morda tudi poudarjena

vijoličasta barva, neenakomerne širine cestišč in še kaj bodo našli. Vendar moramo zapisati, da je ta zemljevid visoko kakovosten dosežek z lahko odpravljenimi pomanjkljivostmi, neprimerno boljši, kot so bili dosedanj, skratka, na evropski ravni.

Hrbtna stran vsebuje kopico podatkov, ki bi si jih moral vsak voznik vsaj od časa do časa prebrati. Na njej najdemo nasvete o ukrepanju pri prometnih nesrečah, pojasnila vseh prometnih znakov, mednarodne označbe motornih vozil, razdalje med Ljubljano in večjimi evropskimi mesti, zavorne poti in še marsikaj koristnega.

To je zemljevid, ki bi moral biti v vsakem osebnem vozilu, imeti bi ga morala naša državna, turistična in gospodarska predstavništva v tujini, podariti bi ga morali vsaki tuji delegaciji in še bi lahko našteval, kje vse ne bi smel manjkati. Tudi obnavljati bi ga morali vsaj na vsaki dve leti, saj podatki hitro zastarevajo.

Peter Svetik

Mladi planinec

Glasilu PD Lisca Sevnica—Krško Mladi planinec sta uredili Jelka in Anja, 25. številka pa je izšla v 300 izvodih.

Glasilu uvaja predsednik PD **Jože Prah**, nagovoru sledi kratek sprehod skozi zgodovino društva pod vodstvom **Lojzeta Motoreta**. O gorništvu in življenju mladih s tabora na Pokljuki piše **Jelka Slukan**.

Meliti iz skupine Magic gojzarjev so se uresničile sanje, ko je ujela razgled s Triglava, vodniki in drugi društveni člani pa so poslušali utrip srca na Velikem Kleku (Jože Prah). Načelnik MO **Tomaž Hohkraut** popisuje prigode in nabiranje izkušenj po prostranstvih Kaninskih podov, **Vinko Šeško** pa je napisal poročilo o društvenem taboru v Chamonixu, ki se ga je udeležilo 51 udeležencev (vzpona na Grand Paradiso in Mont Blanc).

Posebno mesto v delu društva ima Klub za varstvo narave, ki ga vodi Vinko Šeško in deluje že 25 let. Klub je sodeloval pri varovanju encijana na Lovrencu (izdelava opozorilnih tabel in fizično nadzorova-

nje ob cvetenju) ter pri pogovorih s Hidrometeorološkim zavodom R Slovenije o postavitvi novih merilnih inštrumentov na Lisci. Vinko Šeško piše še o četrtkovih izletih, ki se jih je zvrstilo kar 40 po vsej Sloveniji, in o pridobitvi Planinskega zaveščača pod svetim Rokom. **Elka Grlic** prinaša vtise z izletov planinske skupine upokojencev.

Na koncu sledi še zavirljiv seznam opravljenih tur in vzponov v letu 1994, ki po besedah vodje Kluba vodnikov **Franca Gričarja** obsega več kot sto organiziranih in vodenih izletov, ki se jih je udeležilo več kot tisoč šeststo udeležencev. Mladi planinec se poslavlja od leta 1994 z urejenim finančnim poslovanjem in programom za leto 1995.

Borut Peršolja

Grif, št. 1/1995

V prvi številki Grifa, nove revije za alpinizem, športno plezanje in trekking, v uvodniku, ki ga je napisal glavni in odgovorni urednik **Tadej Golob**, beremo, da so si uredniki svoje glasilo zamislili kot dvomesečnik — torej po šest številki na leto. Letos, prvo leto izhajanja, naj bi izšle tri.

Že na prvi pogled je revija Grif sodobno zasnovana, s tretjino barvnih fotografij, namenjena pa je širokemu spektru uporabnikov: alpinistom, športnim plezalcem, rekreativnim plezalcem, planincem, trekerjem, pa alpinistom kajakašem, alpinistom raftarjem, alpinistom jamarjem, alpinistom jadralnim padalcem, zahtevnejšim planincem... skratka, kot piše Golob, gre za revijo, ki obravnava skorajda vse, kar je povezanega s hribi. Ker pri reviji ni nikogar zaposlenega (so pa tisti, ki Grif delajo, pišejo vanj, fotografirajo zanj, tudi v večini aktivni alpinisti in športni plezalci), je jasno, da ne gre za kakšno pridobitniško dejavnost, kakovost napisanega in posnetega pa je zagotovljena. Zastavlja pa se vprašanje, kako se bosta za bralce »spopadla« Grif in že uveljavljeni Alpinistični razgledi.

V prvi številki revije lahko preberemo nekaj nesporno aktualnih člankov, začeni s poročilom o letošnji uspešni Anapurni, predvsem o

smučanju **bratov Karničar** z vrha. Tu sta dva intervjuja: **Vanja Furlan** in **Marko Lukič**. Veliko zanimivega je namenjenega športnim plezalcem (freeclimberjem), še posebej Česnova reportaža s svetovnega prvenstva v športnem plezanju '95, zadnji dve reportaži pa bosta posebej pritegnili ljubitelje trekinga: gre za dva povsem različna opisa, za klasični trekking okrog Anapurn in trekking kajakarjenja po Savinji. Skratka, revijo, ki pravkar stopa v javno življenje, moramo vzeti v roke in pogledati vanjo. Okusi so resda različni, hvala bogu pa tudi interesi.

Mitja Košir

M. Deržaj: 100 let Aljaževega stolpa

Drobna knjižica, ki ima komaj 32 strani formata 11,5 krat 17 centimetrov, ki je brez vpadljive naslovne strani, knjiga »100 let Aljaževega stolpa«, je v celoti delo **Matjaža Deržaja**. Delo je avtor izdal v samozaložbi v samo 200 izvodih, ki so vsi bibliofilsko oštevilčeni, v vsakem izvodu je avtorjev lastnoročni podpis, večina teh knjig pa je dobila lastnika že med proslavo 100-letnice Aljaževega stolpa na Triglavu oziroma na Kredarici.

Matjaž Deržaj, ki je ljubezen do Triglava najverjetneje deloma podedoval že po materi, slavni alpinisti **Miri Marko Debelak**, in očetu, likovniku in alpinistu **Edu Deržaju**, je v knjižici zanimivo prikazal njegovo zgodovino, deloma s citati, pa tudi s povzetki in kratkimi opisi. Iz Planinskega vestnika je med drugim povzel: »Vsem Slovencem naznanjamo preveselo vest, da smo si v staro last spet priborili velikana slovenskih gora, veličastni Triglav. Postavili smo letos na njega vrhunec po vsej Evropi zasluli Aljažev stolp...« — V Deržajevem delu ne manjkajo niti podatki o »pleskarski vojni«, o tem, kako se je selila mejna črta vrh Triglava, o čemer so dokazi na razglednicah, predvsem pa ne reprodukcije razglednic, fotografij in žigov.

Druga posebnost iz (samo)založniške dejavnosti Matjaža Deržaja je jubilejna razglednica. Na njej so reprodukcije vseh oblikovno različnih

uradnih žigov Aljaževega stolpa, ki jim je dodal še odtis treh jubilejnih. Ker pa je razglednica takoj pošla, pripravljav avtor ponatis, in sicer v dveh izvedbah: eno na recikliranem papirju, kot je bil pri prvi izdaji, drugo pa na umetniškem, da bodo za zbiralce prišle bolj do izraza barve.

F. S. (Delo)

Alpinistični razgledi št. 50/1995

Alpinistične razglednice, ki jih zdaj podnaslavljajo kot revijo za alpinizem in športno plezanje, smo v Planinskem vestniku nekaj časa »zanemarjali« predvsem zaradi njihovega izhajanja na »dolge proge«, česar nista kriva ne urednik, ne uredništvo, ki pa sta zakrivila nespregledljivo dejstvo, da po petnajstih letih izhajanja zdaj dobivamo v roke jubilejno, 50. številko AR. Pravzaprav jubilej v tej številki z ničemer ni posebej obeležen, poudarjen, vsebina je zanimiva tako kot vseskozi doslej (sam kar pogrešam Mlačeve Pionirje alpinizma) in branja je dovolj za vsakogar. Zato se ob petdesetem zvezku nekoliko zaustavimo.

Alpinistični razgledi so nastali iz potrebe slovenskih alpinistov po specifičnih informacijah, ki jim jih Planinski vestnik zaradi svoje univerzalnosti (vseslovenska planinska in ne izključno alpinistična revija) ni mogel dati. Seveda AR ne pred petnajstimi leti in ves čas do danes nikoli niso konkurirali PV, sta se pa obe reviji predvsem za tiste, ki so obe tudi brali, dopolnjevali. Kot je PV ves svoj stoletni vek bil in ostaja predvsem k planinski literaturi, reportaži in splošnim, za vse uporabnim informacijam naravnana revija, tako so AR že od vsega začetka gojili predvsem strogo alpinistično informacijo, bogato dopolnjevano s sprehodi skozi zgodovino in aktualni alpinistični utrip, z esejmi in ekskluzivnimi alpinističnimi reportažami o najzahtevnejših podvigih doma in v svetovnih gorstvih, zdaj pa že nekaj časa tudi o pestrem dogajanju v športnih plezališčih.

V jubilejni številki je spet za vsakega nekaj. Tam, kjer smo doslej prebirali Pionirje, se pojavlja nova rubrika (?) iz minulih časov. Tokrat

nam argentinski rojak in odličen andinist **Vojko Arko** poroča o povojnem razvoju slovenskega andinizma v argentinski diaspori in posebej opozarja na pomemben prispevek Slovencev argentinskemu himalajizmu (**Dinko Bertonec**lj na Daulagiriju). Če gre res za novo rubriko, ki jo uvaja uredništvo, potem lahko pričakujemo še veliko tehtnega branja. Tokratni intervjuavec AR je **Vanja Furlan**, najboljši alpinist lanskega leta. Nekoliko literature tudi tokrat ne bo odveč, brali pa jo boste v rubriki Pišem, torej sem. Mislim, torej bom. Zabavno, vznemirljivo, napovedujoče nova peresa med sodelavci AR.

Rubrika Naše prizorišče je namenjena odmevom, ugovorom, pojasnilom, v tokratni številki pa je posebne pozornosti vreden članek Varovanje dediščine in izvajanje športnih in rekreacijskih dejavnosti na območju Kraškega roba, ki ga podpisuje **Robert Turk** v imenu Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran. Gre za varovanje naravnih kvalitet v Osapski jami, Mišji peči, črnokalskem ostenju in še kje, kjer so na delu športni plezalci.

Predstavljene so tudi tri uspešne alpinistične odprave: na Anapurno III, v Patagonijo (Paine) in v Cordillero Blanco (Yanamarey). Dva prispevka sta namenjena tehniki in tehnologiji plezanja: kako se pripravljajo tekmovalne smeri in kako se varuje z zatiči. Posebne priloge o gorskem vodništvu bodo veselili novo registrirani slovenski gorski vodniki, 54 jih je. Povsem na koncu pa v AR lahko preberemo še, kaj je za alpiniste in plezalce zanimivega moč dobiti na slovenskih knjižnih policah. AR nam sporočajo, da bomo dobili novo izdajo Alpinistične šole, **France Malešič** pa nadaljuje svojo koncizno kroniko smrtnih nesreč v gorah. Dragoceno je tudi tematsko kazalo AR od št. 1 do vključno št. 50.

Mitja Košir

Priročnik za nepalske vodnike

Za šolo nepalskih gorskih vodnikov (Manang Mountaineering School; PZS — NMA) so pri nas pripravili

priročnik Handbook for Guides of Nepal Mountaineering Association — le za njihovo uporabo. Namenjen je za osnovni tečaj vodništva. Za tisk ga je pripravil **Bojan Pollak** (1995). Priročnik je pisan v angleškem jeziku, velikost je A5, strani 248. To je druga dopolnjena in popravljena izdaja.

Uvod, poglavje o pripravi in organizaciji ture ali trekinga, orientaciji (navigaciji), vrveh in vozlih ter radijskih zvezah je napisal B. Pollak, pri poglavju o kampu in bivaku je sodeloval še **Klemen Volontar**, ki je napisal še poglavje o reševalni tehniki. Poglavje o zgodovini alpinizma, vremenu, farni in flori, vodniku in klientu je napisal **Vlado Schlamberger**, pri geologiji in geografiji gorstva je sodeloval še **Janez Benkovič**. Varovanje okolja so obdelali B. Pollak, **Sichendra Bista** in **Franc Tamše**, ki je napisal poglavja o opremi, opisu in evalvaciji plezalnih smeri ter nevarnostih v gorah. Planinarjenje in plezalno tehniko sta napisala **Janez Benkovič** in **Zvone Korenčan**. Terminologije sta se lotila K. Volontar in V. Schlamberger. O prehrani, človeku in higieni, vplivu višine in prvi pomoči je pisala **Anda Perdan**.

Priročnik bogatijo skice, ki pomagajo pri razumevanju snovi. Več o tej šoli je zapisano v PV 1994/337. Morda dobimo kdaj še priročnik za vodnike PZS (MPV, PLV) ali pa z novostmi dopolnjeno in smiselno razširjeno Hojo in plezanje.

B. J.

Lisca Sevnica-Krško (1905—1995)

Gorniki PD Lisca so ob 90-letnici ustanovitve društva izdali spominski bilten, ki ga je uredil društveni uredniški odbor — Jože, Anja, Marjeta in Jožica, izšel pa je na 16 straneh kvalitetnega papirja in odličnega videza (barvne fotografije — žal brez navedbe avtorjev) v 800 izvodih.

Za uvod se nam predstavi **Blaž Jurko**, človek, ki je leta 1902 postavil prvo kočo na Lisci, z dogodivščino o starih, dobrih časih, ko so v gore še zahajale dame, ki so čutile razliko med praženjakom, pripravljenim v nočni posodi, in tistim iz skleda.

Sledi slikovni sprehod skozi gradbeno dejavnost društva ter seznam upravnikov domov na Lisci. **Lojze Anzeljc** piše o tradiciji taborov v društvu, ki so se jim po ustanovitvi mladinskega odseka leta 1957 pridružili še tabori za mlade. Seveda pa so tabori samo uspešen zaključek celoletne gorniške dejavnosti mladih, ki jo podrobneje predstavlja **Jože Prah**.

Za obdobje od leta 1948 do 1995 so predstavljeni predsedniki PD **Tonček Čebular**, **Lojze Anzeljc**, **Lojze Motore**, **Tone Marolt**, **Vinko Šeško** in **Jože Prah**. Lojze Motore je predstavil delo markacijskega odseka, ki skrbi za 12 poti v skupni dolžini 138 km. Klub za varstvo narave se lahko pohvali s pomembnim uspehom, da je Občina Sevnica na njihovo pobudo sprejela Odlok o botaničnem naravnem spomeniku Lovrenc ter tako zaščitila rastišče encijana. Strnjen pregled zgodovine planinstva (do leta 1980) s posebnim poudarkom na razvoju vodništva je pripravil **Vinko Šeško**.

Borut Peršolja

Gorniška

Mladinska komisija je založila, Planinska založba pa kot 148. edicijo izdala pesmarico z naslovom Gorniška. Tako imamo že kar nekaj pesmaric na to temo, kot na primer Pesmi z gora (1970), ki jih je prav tako izdala MK, uredil **Danilo Škerbinek**, notni zapis pa pripravil **Borut Lesjak**, pa Le pojd' mo v gore za pevsko uporabo, ki jo je uredil **France Malešič** v izdaji AR in MK (1988), kjer je zapisanih kar precej virov iz naše organizacije, iz osebnih zbirk ali zunaj nje.

»Gorniška« je izšla ob 400. rojstnem dnevu MK v nakladi 1000 izvodov. Izbor pesmi so pripravili **Kristina Jerancič**, **Peter Pehani**, **Katja Šnuderl** in **Rok Medja** v sodelovanju s taborniki RSV. Naslovno karikaturo je prispeval **Miki Muster**. Zbranih je nad 400 pesmi, ki so jih tematsko opredelili takole: taborniške (11%), narodne (15%), borbene (5%), slovenske — ostalo (28%), jugo (17%) in tuje (23%). Koliko je samo gornjskih, niso zapisali.

V uvodu je zapisanih nekaj zanimivih misli o petju, tudi to, da je pesem doma v gorah. Mladi gorniki in gornice se tako pridružujemo evropski akciji proti neustrahovanosti, ki poteka pod geslom »Vsi drugačni, vsi enakopravni«. Prisluhljivo si in uživamo v tišini harmonije! Z izdajo gorniške pesmarice želimo člani MK PZS čestitati vsem, ki ste štirideset let spodbujali, negovali in uglaševali dejavnost mladih v planinski organizaciji. Iskrena hvala!

Ob stoletnici PZS je izšla zbirka pesmi slovenskih pesnikov in pesnic o gorah pod naslovom Človek — gora — poezija, ki jih je zbrala in uredila **Darinka Petkovšek**, izdala pa sta jo skupno Planinska založba in Založba Mihelač.

B. J.

Po sonce k tebi grem, moja planina!

Planinski krožek v OŠ Primoža Trubarja v Laškem je lani ob koncu šolskega leta (julij 1994) izdal prijazen bilten, ki ne glede na pretečeno vodo zasluži pregled.

Začelo se je s povabilom mladim na tabor na Loki pod Raduho, ki pa se ga lahko udeležijo le tisti, ki so opravili vsaj štiri izlete v šolskem letu, ki so sposobni priti na višino 2000 metrov in so prejeli naziv »dobrega prijatelja«. Ko so se prebili prek devetih ponujenih izletov (od Huma, Potočke zijaške, Kopitnika, Boča...), jih je prepričal še Steletov stavek iz Nalivov svetlobe: »Samo pojdi, kajti dovolj je bilo izgovorov in preveč pomladi je odzvonilo mimo tebe!«

Saj res, zakaj sploh na tabor? Neža pravi, da zato, ker rada hodi v hribe; da spoznam nove prijatelje, pravi Žiga; da se umaknem iz mesta — Vesna; da dobim kondicijo, da sem v naravi in lahko plezam, je odločen Marko.

V biltenu so našle svoje mesto tudi najljubše planinske popevke, risbe in dnevniški utrinki, pa izrezki iz časopisov Večer, Novi tednik in Krpan (prave medijske zvezde!!!). Za konec so pod pajkovo mrežo zapisali: »Končal sem. Lahko bi začel vse znova in delal bolje, toda nihče bi ne opazil razlike.« (**Jules Verne**) Bralci

PV jo bodo zagotovo opazili, zato naj bo to spodbuda za naprej! Besedilo in fotografije je izbrala ter uredila **Dragica Kumer**, oblikovala pa **Fanika Wiegela**.

Borut Peršolja

Laško — kam in kako

Učenci Osnovne šole Primoža Trubarja iz Laškega so ob zaključku lanskega šolskega leta izdali lično, lepo opremljeno knjižico s čudovitimi slikami »Laško — kam in kako«, ki nas na pregleden način usmeri v posamezne kraje v okolico Laškega in predstavi sam trg.

Priložen je pregleden zemljevid z označenimi markiranimi potmi. Knjižice smo lahko veseli tudi planinci. Popelje nas, na primer, na Šmohor, opozori na planinsko kočjo in na čudovite sprehode po planoti od planinskega doma do Maliča ali Gozdnika, opozori nas na vezne poti. Popelje nas na Govce in opozori na geološko učno pot. Pelje nas na Hum, ki je znan po bogati flori, zanimivi v vseh letnih časih. Z vrha se razprostira čudovit razgled, so zapisali v knjižici.

Lahko bi še naštevali, vendar je bolje, da vzamemo knjižico v roke, preberemo opis dostopa do posamezne točke in vzamemo pot pod noge. Spoznali bomo nov svet, ki nam je bil malo znan. Laško ni samo pivovarna, zdravilišče, grad Tabor, sam trg; Laško ima tudi čudovito okolico. Spoznajmo jo!

Franc Ježovnik

društvene novice

75 let Nacija Štebeta

29. julija je **Naci Štebe** iz Solčave praznoval 75 let. Rodil se je 29. 7. 1920 v Solčavi kot nezakonski sin. Mati je bila brez redne zaposlitve; med drugim je tvorila blago v kočjo na Kamniškem sedlu. Že štiriletni sin jo je spremljal in leta 1924 so ga prvič vpisali v vpisno knjigo kočje na Kamniškem sedlu. Tu so bili začetki ljubezni do Savinjskih Alp, ki ni usahnila do današnjih dni.

Kasneje je tudi sam enako kot njegova mama nesel prenekateri tovor visoko v gore. Spoznal je, kako težko je bilo nekoč vzdrževati planinske postojanke.

Življenjska pot mu ni bila naklonjena. Mati je kot dvinarka delala na kmetijah, v počitnicah ji je pomagal tudi sin. Z enajstimi leti je šel služiti sam; sprva je bil kozji pastir, s štirinajstimi leti je šel v službo — zaposlil se je na Klemenči žagi, kjer je čakal upokojitev. Za njim je bilo 40 let garaškega dela.

Član planinske organizacije je od leta 1949, ko je postal član PD Domžale. Leta 1950 je postal član PD Gornji Grad in leta 1953 je bil med ustanovitelji Planinskega društva Solčava.

Ponosen je na najvišja planinska odlikovanja.

Opravljal je delo gospodarja, tajnika, podpredsednika, blagajnika, vse skozi je bil markacist. Leta 1982 se je udeležil tečaja za markaciste. Med 28 udeleženci tečaja je bil najstarejši (58 let). V anketno listo je zapisal, da je markacist od leta 1970 — bil je drugi najstarejši markacist. Prepričani smo, da je Naci markiral tudi pred letom 1970. Po uspehu na tečaju je bil med najboljšimi: od 26 točk jih je dosegel 22.

Naci je imel na skrbi 18 solčavskih poti!

Veliko truda je vložil v gradnjo stare in nove kočje na Klemenči jami. Ob otvoritvi nove kočje ga je marsikdo od nas prvič srečal. Spominjamo se ga, kako ponosno je stal pred novo kočjo, ki je bila sad tudi njegovega dela. Spominjamo se pogovora pred kočjo. Marsikaj nam je odkril iz zgodovine planinstva, z žarom je govoril o gorah, ki so nas obdajale.

Prehobil je veliko slovenskega sveta, se povzpел na marsikateri vrh, vendar so njegova ljubezen ostale Savinjske ali Solčavske Alpe, kot je včasih zapisal **Kocbek**. Poleg težkega dela v planinskem svetu je Naci doživel v tem svetu tudi veliko lepega. Pridobil si je mnogo prijateljev in prav je, da mu v imenu prijateljev, v imenu vseh, ki po njegovi zaslugi varno hodimo po njegovih poteh, ki se prijetno počutimo v Klemenči jami, čestitamo za visoki jubilej.

Franc Ježovnik

Tečaj PLV v MDO Zasavje

V letu 1994 je Meddruštveni odbor Zasavja sklenil organizirati tečaj za planinske vodnike kategorije A. Na razpis, ki ga je opravil **Franci Gričar** po sklepu MDO, se je prijavilo 22 kandidatov iz šestih planinskih društev Zasavja in Posavja.

Za vodjo tečaja je MDO imenoval Francija Gričarja, člana PD Lisca Sevnica-Krško, ki je sicer alpinist in planinski inštruktor, za vodenje blagajniških poslov pa je pooblastil PD Lisca. Tečaj je verificiral odbor za PLV pri Komisiji za vzgojo in izobraževanje Planinske zveze Slovenije v decembru 1994, ki je za delegata v vodstvo tečaja imenoval **Marinko Koželj-Stepic**. Pomočnik vodje tečaja je bil **Alojz Hriberšek**, tajnik pa **Dragica Baloh**.

Spoznavni sestanek kandidatov z vodstvom tečaja je bil sredi novembra 1994 v Sevnici, spoznavna tura in začetek predavanj pa 26. in 27. novembra 1994 na Kumu. Praktične vaje po verificiranem programu, ture in predavanja so bile od novembra 1994 do 18. junija 1995, ko je bila zaključna tura na Storžič s končnimi izpiti. Tečaj je bil ob sobotah in nedeljah na Kopitniku, Gorah nad Hrastnikom, na Mrzlici, Lisci in na Velikem Rogatcu. Povsod so bili ustrezni tereni za praktične vaje in v planinskih domovih prostori za predavanja in izpite.

Na tečaju je predavalo 17 predavateljev, in sicer dva gorska vodnika, zdravnik, trije gorski reševalci, pedagog, planinski vodnik in devet planinskih inštruktorjev.

Kandidati so spoznali naslednje teme: PLV — njegov pomen in delo v društvu, pravilnik o delu PLV, prehrana v gorah, oprema, vpliv gora na človeka, prva pomoč, gorniško izrazoslovje, vremenoslovje, nevarnosti v gorah, elementi metodike dela PLV, sredstva za zvezo in spoznavanje, organizacija planinstva, GRS, psihologija vodenja, priprava in izvedba izleta, moralna in pravna odgovornost PLV, varstvo narave, zgodovina in kulturni pomen planinstva, spoznavanje gorstev, orientacija v gorah, planinska pota, bivak in taborjenje, tehnika gibanja v gorskem svetu. Večino predavanj so predavatelji povezali s praktičnimi vajami na terenu.

Tečajniki so opravili dve turi v visokogorje in pet tur v sredogorje. Udeležba na predavanjih in turah je bila 98-odstotna, kar dokazuje, da so kandidati resno sprejeli nalogo planinskega vodnika. Rezultat tega je, da je od 22 prijavljenih kandidatov uspešno opravilo izpite za A kategorijo PLV 21 kandidatov. To so iz PD Lisca Sevnica-Krško **Matjaž Gomišek**, **Boris Hrušovar**, **Simon Jazbec**, **Drago Kramar**, **Tomaž Knez** in **Robert Tiselj**, iz PD Brežice **Jože Patty** in **Martin Slovenec**, iz PD Kum Trbovlje **Ivan Ključevšek**, iz PD Zagorje **Alojz Barlič**, **Matej Dornik**, **Ferdinand Drnovšek**, **Alojz Grošelj**, **Marko Mal**, **Blanka Ocepek**, **Ani Rozman** in **Mitja Zakonšek**, iz PD Litija **Srečko Mohorko**, iz PD Videm iz Krškega pa **Bogomir Gasior**, **Milan Jevšnik** in **Janko Medvešek**.

Skupni stroški tečaja so znašali 451.500 tolarjev ali 21.500 tolarjev na kandidata. Planinska društva so delno založila pričakovani znesek 8000 tolarjev na kandidata, ki naj bi ga prispevala PZS za vzgojo vodnikov.

MDO Zasavje se zahvaljuje vodstvu tečaja in predavateljem za uspešno opravljeno nalogo. Novim vodnikom čestita k pridobitvi naslova PLV in jim želi veliko uspešnega dela pri vodenju izletov in delu v društvih, iz katerih prihajajo.

Lojze Motore

35 let planinskega doma v Gorah

V okviru številnih prireditev v počastitev krajevnega praznika KS Dol pri Hrastniku in občinskega praznika občine Hrastnik so tudi dolski planinci pripravili v nedeljo, 2. julija 1995, v Gorah večje planinsko slavlje. Praznovali so kar tri jubileje: 35 let planinskega doma v Gorah, 10. obletnico pohodov v akciji »100 družin po poti spominov NOB«, poleg tega pa so razvili še nov društveni prapor. Pokrovitelj planinskega slavlja je bila ZSS Steklarne Hrastnik, razvitje prapora pa so s svojimi prispevki omogočile številne delovne organizacije, ustanove in podjetja, PZ Slovenije, MDO zasavskih planinskih društev, zasavska planinska

društva in številni posamezni člani dolskega planinskega društva.

V kulturnem programu so sodelovali Steklarska godba Hrastnik, MPZ »Simon« Svobode Dol pri Hrastniku, učenca in harmonikaša Glasbene šole iz Hrastnika Tomaž in Marko ter zabavni ansambel »Trio Kiki«.

Nov planinski društveni prapor je razvil in ga izročil predsedniku PD Dol župan občine Hrastnik gospod **Grošelj**. Enajst prisotnih praporov zasavskih planinskih društev je na slavnosti nov prapor sprejelo v svojo družino.

Toplo poletno sonce in prijetna senca, dobra enolončnica in hladna pijača so mnoge planince zadržali v Gorah do poznih popoldanskih ur.

Božena Tušar

Prihodnost v okolju prijaznem turizmu

V okviru tradicionalnega, letos že 40. Koroškega turističnega tedna v Črni na Koroškem sta Slovensko ekološko gibanje — Odbor za Koroško in IC Smeri, d.o.o., pripravila pogovor z naslovom »Ekologija in turizem«. Nanj so še posebej povabili okrog dvesto udeležencev, prišlo pa jih je le okrog petdeset. Črna je že sedaj najlepši turistični kraj v Mežiški dolini (kot izhodišče za izlete na Peco, Raduho, Smrekovec, Olševo itd. jo poznajo mnogi planinci), ima pa še mnogo neizrabljenih možnosti za razvoj turizma, zato je bila tema pogovora še kako aktualna.

Dr. Tanja Mihalič z Ekonomske fakultete Ljubljana je predstavila splet pozitivnih in negativnih razmerij, ki se razvijajo med okoljem (naravnim, kulturnim in socialnim) ter turizmom. Socialno okolje (pod tem izrazom razumemo domačine v turističnem kraju) zazna od turizma nekaj ugodnih učinkov. Povečata se zaposlenost in dohodek, uredi se infrastruktura... So pa tudi negativni vplivi, ko ljudje opuščajo tradicionalen način življenja, začnejo posnemati življenjski slog bogatih turistov itd. Turizem vpliva tudi na običaje in navade domačinov, in sicer pozitivno (če jih — tudi zaradi njega —

ohranjajo) in negativno (če se, npr., domače obrti skomercializirajo in prazniki ohranjajo le zaradi turistov). Turizem pušča posledice tudi v naravnem okolju; negativne so povečano onesnaženje zraka, ogrožanje rastlinstva in živalstva, hrup, odpadki itd. Nasprotno lahko turizem tudi spodbuja zaščito naravnega okolja in celo sanacijo že degradiranih območij, oblikuje ekološko zavest itd. Dandanes so turisti zelo ekološko ozaveščeni, zato imajo tako imenovane ekološko neoporečne turistične točke v svetu pomembno prednost pred drugo konkurenčno ponudbo, ki je še brez ekoloških znakov — dokazov o ekološki kakovosti destinacije.

O ekološkem turizmu, ki v naravi povzroča manj škode, sta spregovorila tudi profesorja **Roger Evans** in **Mike Barr** z univerze v Glasgowu. Kakšne izkušnje imajo na Škotskem in v severni Angliji, predvsem v gorskem svetu?

V naravo — v gore, ob jezera in reke — se letno poda poltretji milijon obiskovalcev. Glavni problem je seveda, kako doseči, da se bodo ljudje držali le ene poti in ne bodo hodili kar vseprek, kar bi povzročalo erozijo. Zato pogosto celo lastniki zemljišč, čez katera tečejo sprehajalne oziroma planinske poti, le-te sami urejajo in popravljajo. Če je pot speljana prek vlažnega oziroma močvirnega terena, jo »tlakujejo« s kamenjem oziroma sprehajalcu v pomoč pri hoji v blato položijo debela. Na nevarnejših odsekih poti, ki bi se jim pohodniki raje izognili in poiskali drugo pot, postavijo ograje, ki omogočajo varnejši prehod itd. Za poti sicer skrbi neprofitna organizacija, ki jo financirajo različne ustanove. Na Škotskem in v Severni Angliji v naravnih parkih pri urejanju poti in za zaščito pred erozijo uporabljajo predvsem naravne materiale. O tem, kateri so najprimernejši, pa celo zasnujejo čisto resne raziskave. Ob poteh so vabila in prijazna opozorila, včasih obarvana tudi s humorjem, s katerimi želijo doseči, da bi se obiskovalci v naravi obnašali primerno. (Mimogrede, pri njih velja pravilo, da so psi v naravi na povodcu.) Ob informacijskih tablah najdejo turisti tudi anketne

vprašalnike. Poznajo tudi neke vrste oznako poti — logotip, ki ima isto vlogo kot naša markacija.

Sporočilo škotskih profesorjev, ki sodelujeta tudi v projektu EU za razvoj Zgornje Mežiške doline, je, da ima turizem več pozitivnih kot negativnih učinkov na okolje, saj je slednje mogoče z aktiviranjem lokalnega prebivalstva omejiti.

V Črni se bodo v prihodnje usmerili predvsem v ponudbo gorskega kolesarjenja, ki po mnenju najemnikov (delno) prenovljenega hotela Krnes ni ekološko škodljivo. Za turiste že pripravljajo vodič po 18 gozdnih cestah (v skupni dolžini 360 km) v okolici Črne. Osem od njih bodo označili z odtisi šap živali, po katerih jih bodo tudi poimenovali. Njihovo skupno ime je Sledi divjine. Snovalci nove turistične ponudbe predvidevajo, da se bodo kolesarji po poteh, ki so speljane krožno in se izogibajo gozdnih rezervatov, parkov, dvorišč kmetij in planinskih poti, vozili v skupinah od 8 do 18 ljudi, pozorni pa bodo tudi do živali na paši, zato bodo kolesarili le med 10. in 17. uro. V vodniku bodo objavili tudi kolesarski bonton.

Projekt »Gorsko kolesarjenje« v okviru še večjega projekta »Park kralja Matjaža« je mogoče prvo znamenje, da se Črna želi turistično razcveteti, čeprav krajanje še vedno sprašujejo, kako je mogoče preseči protislovje, ki se pojavlja v kraju: umazana industrija (v bližini so namreč obrati rudnika svinca in cinka) in turizem.

Na pogovoru se je pokazalo, da rešitev obstaja — urediti bi bilo treba tudi krajevno ogrevanje. Po mnenju poznavalcev bi Črna lahko postala tudi klimatsko zdravilišče, kot je Železna Kapla na oni strani meje.

A. Č.

MLADO PD VOJNIK

Planinsko društvo Vojnik je eno izmed najmlajših planinskih društev, saj je bil ustanovni občni zbor v soboto, 14. 1. 1995. Udeležba na zboru je bila nad pričakovanji — 300 ljubiteljev planin!

Danes šteje društvo preko 400 članov. Predsednik društva je **Ivan Trobiš**.

V društvo je vključen krožek vrtca Vojnik, kjer je vpisanih 47 otrok. Njihova mentorica je **Zvonka Grum**. Poleg vsebin planinstva združuje še elemente ekologije, etnologije, spoznavanja okolja in športne vzgoje. Pri izletih ji pomagajo vodniki društva.

Na osnovni šoli Vojnik vodita planinski krožek dve mentorici: **Brigita Dobrotinšek** na razredni, **Majda Jelen** na predmetni stopnji. V tem letu so že dvakrat realizirali petdnevno planinsko šolo v Ruški koči. Poleg mentoric sta v šoli predavala PLV **Ivan Trobiš** in **Beno Podergajs**. Planinsko šolo je uspešno končalo 79 učencev. Vsi so člani Planinskega društva Vojnik.

Društvo ima letni program izletov. Mesečno izpelje dva izleta. Povprečna udeležba na izletu je 50 do 60 planincev. Letos so obiskali Kum, Zasavsko goro, Porezen, Limbarsko goro, Snežnik, Boč, Uršljo goro in Krim. Člani se udeležujejo tradicionalnih pohodov; bili so tudi na srečanju treh dežel na Ostrem vrhu.

V programu ima društvo tradicionalni majski pohod Vojnik—Šentjungert. Pot, ki je na novo markirana, vodi po obronkih občin Vojnik, Žalec in Celje. Letos je bil ta pohod že drugič. Udeležilo se ga je 780 pohodnikov.

Pri izvajanju programa ima društvo težave, saj primanjkuje planinskih vodnikov. Izpit za PLV imata le dva člana. Zato je društvo v program vključilo izobraževanje kadrov, kot so planinski vodniki, mladinski planinski vodniki, mentorji planinskih skupin in markacisti.

Kljub finančnim težavam je društvu v mesecu maju uspelo v tečaj za markaciste vključiti štiri člane. Vsi so ga uspešno opravili.

V mesecu avgustu so v Bavšico odšle tri mentorice, ki so se pridružile izpopolnjevanju mentorjev planinskih skupin.

Poleg naštetih nalog ima društvo v programu izlet v tujino, in sicer na Slovaško, v Nizke in Visoke Tatire.

Ivan Trobiš

Planinsko slavje na Čemšeniški planini

V nedeljo, 3. septembra, smo zagorski in litijski planinci pred Planinskim domom dr. Francija Goloba slavili 90-letnico skupnega rojstva obeh društev. Obenem smo se spomnili tudi 150-letnice rojstva **Jakoba Aljaža** in 100-letnice Aljaževega stolpa na Triglavu.

Predsednik PD Zagorje **Aleš Maček** je v slavnostnem govoru opisal zgodovinsko pot današnjega društva. Med drugim je povedal: »Kljub takratnemu težkemu času so takratni zanesenjaki 5. avgusta 1905 ustanovili litijski podružnico SPD s sedežem v Litiji. Takratni upravni odbor je tvorila polovica članov iz Litije, druga polovica pa iz Zagorja. Za prvega načelnika je bil izbran **Ivan Jenko** iz Litije. Zaznaven razmah se začne po letu 1925, ko upravni odbor in njegov predsednik **Ferdo Tomazin**, lesni trgovec iz Litije, predvsem pa velik ljubitelj gora, začne misliti na prva zavetišča v naših planinah. Tako je v letu 1927 že zgrajeno planinsko zavetišče na Sveti planini (današnji Partizanski vrh). V tem času podružnica že šteje 130 članov, od tega 85 iz Litije in 45 iz Zagorja. Dejavnost se širi in tako so leta 1930 pričeli graditi novo planinsko kočo, katere slovesna otvoritev je bila 9. avgusta 1931. Koča je dobila ime po predsedniku Tomazinu, ki je bil najbolj zaslužen za njeno postavitve. Kmalu začnejo študentje postavljati smučarsko zavetišče na Čemšeniški planini, katerega otvoritev je bila 11. septembra 1932. Nekaj let kasneje so začeli mladi delavci-planinci graditi novo leseno kočo nedaleč od tu in so jo izročili namenu v letu 1938, ker pa je imel za gradnjo največ zaslug **Tine Čopar**, so jo imenovali po njem.

Članstvo se veča: tik pred 2. svetovno vojno šteje društvo že 534 članov. Na predlog podružnice sprejme Osrednji odbor SPD dne 22. oktobra 1932 sklep, da se v prihodnje imenuje Podružnica SPD Litija-Zagorje. Zadnji občni zbor podružnice je bil 13. aprila 1940, na katerem je bil izvoljen za predsednika inž. **Josip Mastnak**, tedanji

ravnatelj rudnika Zagorje. Na tem zboru je bil sprejet tudi sklep, da se sedež podružnice prenese iz Litije v Zagorje.

Najbolj požrtvovalni člani začnejo po koncu svetovne vojne, že v jeseni leta 1945 z obnovno posameznih objektov, saj so med vojno društvu pogoreli prav vsi njegovi objekti. Dne 15. maja 1946 je bil ustanovni občni zbor PD Zagorje, na katerem so za predsednika izvolili **dr. Francija Goloba**. S tem dnem je društvo postalo tudi član novo ustanovljene Planinske zveze Slovenije. V tem letu je na pogorišču Tomazinove koče na Zasavski Sveti gori že stalo leseno zavetišče, kmalu zatem pa se že začne gradnja novega planinskega doma na pogorišču prejšnje osnovne šole. Slavnostna otvoritev je bila 30. oktobra 1949. Člani začnejo z obnovno zavetišča na Čemšeniški planini. Slavnostna otvoritev nove lesene koče na tem mestu je bila 17. avgusta 1954. Društvena dejavnost je bila povsod opazna, saj so bili vsi odseki, gospodarski, mladinski, propagandni, markacijski, alpinistični in fotografski, zelo dejavni.

Upravni odbor uspešno nadaljuje gospodarsko dejavnost. Predsednik dá pobudo za gradnjo novega zidanega doma na Čemšeniški planini, toda 27. januarja 1971 ga prehiteli prezgodnja smrt. Na njegovo mesto je bil izvoljen **Ivan Fink**. Na občnem zboru je bil sprejet sklep, da takoj pričnejo graditi že začetni dom, ki naj za uspešno 25-letno predsednikovanje nosi ime Planinski dom dr. Francija Goloba. Sama izgradnja je bila zelo uspešna, tako da je bila otvoritev že 24. junija 1973. Glede na nadmorsko višino 1206 metrov in vremenske razmere je gradnja dejansko trajala 10 mesecev. Člani društva so opravili 6550 prostovoljnih delovnih ur. Nesreča pa ni počivala: zaradi strele je planinski dom na Zasavski Sveti gori v noči 2. novembra 1974 pogorel skoraj do tal. Toda delovna zagnanost planincev in krajanov je rodila nov uspeh: slovesna otvoritev novega popolnoma zidanega planinskega doma je bila že 7. avgusta 1976, vanj pa so člani vložili 11.500 prostovoljnih delovnih ur.

Čeprav je bila vremenska napoved neobetavna, smo slavje letošnjega 3. septembra izvedli v lepem vremenu v zadovoljstvo vseh navzočih. V kulturnem programu sta sodelovala rudarski pevski zbor Loški glas in vokalna skupina Kantate, recitatorka, harmonikar **Nande Golčnik** in nepogrešljiva zakonca **Dolar** na citrah. Na našem slavju je bilo kar zadovoljivo gostov, tudi iz Litije, Trbovelj, Hrastnika, Dola pri Hrastniku in Sevnice.

Do letošnjega društvenega praznika nam je uspelo zgraditi tudi ekološki WC poleg planinskega doma na Čemšeniški planini. Tako je to že četrto takšno stranišče v našem visokogorju. Ta naša planinska postojanka je vse do sedaj spadala v to kategorijo, zato smo že pred dvema letoma poslali prošnjo gospodarski komisiji PZS za sofinanciranje, vendar nismo dobili nobenega odgovora. Prav tako na naše vabilo na to slavje ni bilo nobenega odziva PZS. Vse to in še kaj slabí odnose posameznih PD do naše krovne organizacije.

Lojze Sajovic

Spominski pohod Ruše— Ruška koča (1249 m)

Med društva, ki vsepovsod po Sloveniji organizirajo različne pohode v različnih letnih časih, se je letos vpisalo tudi Planinsko društvo Ruše. Odslej bodo namreč vsako leto na dan državnosti organizirali pohod iz Ruš do Ruške koče. Mariborski Večer je ob tej priložnosti zapisal: »Letos se bodo ruški planinci ob dnevu državnosti — 25. juniju — s spominskim pohodom do Ruške koče spomnili začetka obnove Areha, ki so se je lotili pred 50 leti. Po vojni, leta 1945, so na pogorišču nekdanje Planinke pričeli postavljati Tinetov dom. Odprli so ga oktobra 1946, kasneje pa se je preimenoval v Ruško kočo.

V vseh teh letih so ob njej zrastle še Čandrova koča, Tinetova in Tijekova bajta ter Ledenica; to so pred dvema letoma tudi preuredili. Tako so prav ruški planinci s svojo zagnanostjo in prostovoljnimi delom

Prednja stran izkaznice pohodov

pomembno prispevali k sedanji podobi Areha. Ob podpori ruških podjetij so leta 1957 z napeljavo daljnovoda od Ruš do Areha pripeljali elektriko. Danes je Areh prijeten planinski kotichek na Pohorju z bogato zgodovino, tako planinsko kot smučarsko. Nekdanja Podravska podružnica Slovenskega planinskega društva, ustanovljena 1901. leta v Rušah (vrsto let jo je vodil **Davorin Lesjak**), je bila začetnica uveljavljanja zimskega športa na Pohorju. Že 1923. leta je bil na Arehu prvi smučarski tečaj, 1936. pa državno smučarsko tekmovanje Sokola. Leta 1931 so na tem delu Pohorja prvič organizirali 50-kilometrski tek s smučmi. Ruški planinci pa so že leta 1927 na Arehu odkupili 9 hektarjev zemlje z namenom, da uredijo smučišča. Do leta 1943 so bile ob areški cerkvi in kaplaniji tri planinske kočice: stara Ruška koča, postavljena 1907., Čandrova koča iz leta 1922 in Planinka, odprta 1912. Vse so bile med vojno požgane in povsem uničene.

Tako bogata zgodovina društva je bila razlog, da planinci iz Ruš v prihodnje s tradicionalnimi pohodi privabijo na ta del Ruškega Pohorja še več planincev in ljubiteljev pohodništva. S kontrolnimi žigi v lični izkaznici pohodov bodo udeleženci v določenem zaporedju pridobivali spominske značke, ki bodo

malce drugačne od drugih — modro, zeleno, zlato in za dvanajsti pohod spominsko plaketo. Res škoda, da je letošnji prvi pohod pokvarilo deževno in hladno vreme. Kljub temu je do cilja k Ruški koči odšlo 64 planincev, kamor so pripeli po slabih treh urah hoje. Vsi so bili pozneje na slavnostni seji društva v avli Čandrove kočice, kjer je med sproščenim razgovorom in obujanjem spominov s povabljenimi gosti bilo na koncu slišati tiho željo: »V tretjem tisočletju se vsi dobimo na 12. pohodu!«

Franček Hribernik

Kmalu Planinska koča na Jermancu (670 m)

Planinska koča na Jermancu (670 m) na Kokoški nad Lokvijo vse bolj dobiva svoj končni videz. Sežanskemu planinskemu društvu je opuščeno planinsko stavbo nekdanje mejne stražnice dodelila sežanska občina, ki tudi pomaga pri spreminjanju namembnosti stavbe. Groba zidarska dela so že opravljena, potrebna pa bodo še precejšnja sredstva za ureditev prostorov (kuhinje, večjega dnevnega prostora, sanitarij, skupnih ležišč, kleti) in za opremo. Sežanskim planincem ne manjka volje in so v pomožna dela in urejanje okolice vložili veliko prostovoljnega dela. 1. julija so se pridružili domačim gasilcem pri čiščenju skoraj tri kilometre zaraščene

dostopne gozdne poti, ki vodi od mejnega prehoda Lipica do kočice. Prav ta pot bo verjetno v prihodnje tudi sprejela največ izletnikov na Kokoško, saj vodi v blagem vzponu skozi senco bujnega kraškega drevja vse do novega planinskega cilja — Koče na Jermancu z zanimivim razgledom po sežanskem Krasu, lokavski dolini in proti Vremščici in Snežniku. Sežanskim planincem so ob tej akciji priskočili na pomoč tudi tržaški in ilirsko-bistriški planinci.

Vojko Čeligoj

Klub ljubiteljev Mrzlice

Mrzlica (1122 m), vrh med Revirji in Savinjsko dolino, je že dolga desetletja eden od najprijljubnejših planinskih vrhov. Prvo kočico so že leta 1899 odprli na tem vrhu Savinčani in jo imenovali po svojem zaslužnem narodnjaku in gospodarstveniku **Janezu Hausenbichlerju**. Sedanji planinski dom pa je zgradilo Planinsko društvo Trbovlje leta 1963. Obisk v tem domu je vsako leto precejšen in mnogi med obiskovalci se na ta vrh zelo pogosto podajajo z obeh strani, tako s savinjske kakor tudi z revirske.

Mnogi planinci se pogosto srečujejo na teh poteh in beseda med njimi je pogosto nanesla tudi na to, kolikokrat je bil že kdo na Mrzlici. Najvnetejši in najpogostejši obiskovalci so se v začetku letošnjega leta domenili, da bodo ustanovili Klub ljubiteljev ali prijateljev Mrzlice. PD Trbovlje je na svojem zadnjem občnem zboru marca letos podelilo vsem tistim planincem, ki so se lani povzpeli na Mrzlico več kot štiridesetkrat, pisna priznanja. To je bil znak, da Klub čimprej začne z delom. **Vinko Pfeifer** je pripravil pravilnik in vpisno knjigo in v posebno evidenčno knjigo napisal tudi uvodno pesem o Mrzlici.

Nekakšen rojstni datum tega Kluba je 1. maj 1995. Najpomembnejša določila, ki jih vsebuje pravilnik, so: spoštovanje planinske etike in zahtev častnega planinskega kodeksa, pravico vpisa v posebno vpisno knjigo ima vsak, ki je petindvajset-

krat v tekočem letu vpisan v običajni vpisni knjigi planinskih obiskov na Mrzlici.

V okviru Kluba ljubiteljev Mrzlice deluje še Klub petdesetih in Klub stotih, ki bodo v enem letu 50- ali 100-krat obiskali Mrzlico.

Klub ljubiteljev Mrzlice vodi starešina, to pa je tisti, ki je v preteklem letu največkrat obiskal Mrzlico. Ta funkcija je seveda častna in starešino morajo spoštovati vsi člani Kluba. Starešina občasno sklicuje posvete s člani Kluba. Ima tudi dolžnost, da je v stalnem stiku s predsednikom PD Trbovlje.

Vpisna knjiga članov Kluba ima tri dele. V prvem delu se vpisujejo člani Kluba, v drugem napišejo kakšne pesmi, verze, aforizme ali kaj podobnega o Mrzlici, v tretjem delu knjige pa je prostor za izražanje svojih mnenj, predlogov, želj in podobno.

Člani Kluba poudarjajo, da njihovo pogosto obiskovanje Mrzlice ni tekmovalnega, pač pa bolj povezujočega značaja z družabnim pridihom in poudarjanjem planinskega prijateljstva.

Tine Lenarčič

Znamenje na sedlu Davovec

Na enem od prvih obhodov poti na območju Kravca, ki jih je od PD Kranj prevzelo naše mlado društvo, smo na sedlu Davovec, na nadmorski višini 930 metrov, opazili na drevo naslonjeno in močno od časa poškodovano božje znamenje. Še večkrat pozneje smo opazili, da nekdo od njem pušča šopek gorskih rož, zeleno vejico in podobno. Sklenili smo, da ga bomo ob prvi priložnosti obnovili, saj je stalo prav na križišču poti iz Štefanje gore na Krvavec oziroma na poti, ki vodi čez sedlo iz doline Kokre v dolino reke Reke. To pa so poti, ki jih naše društvo oskrbuje in varuje.

Minilo je nekaj časa, člani markacijske sekcije smo hodili mimo znamenja, ki je vse bolj izgubljalo svojo sporočilnost in videz. Ponavadi smo hodili tam mimo, ko smo iz doline Reke markirali poti na Krvavec, včasih tudi iz ljubke vasice pod vzhodnjem Kravca, iz Štefanje

gore, kamor lahko prideš od spodnje postaje žičnice po dva kilometra dolgi asfaltni cesti, pred vasjo pa po kolovozu stopiš v breg in si čez dobre pol ure že na sedlu, v senci bukev in smrek, skozi njihove veje pa uzreš bele strmine Kočne. Naj opozorim tiste, ki boste hoteli po tej poti, da je dobro stopiti do vasice, kjer je na sredi ob pipi, kjer se lahko oddežete in natočite vodo za v goro, tudi opozorilna tabla, ki jo je postavilo društvo in ki vas opozarja, kam lahko greste in koliko bo to trajalo.

Na sedlo lahko pridete tudi iz Kokre. Od cerkvice in gostilne (dve tako na daleč vidni znamenji, ki ju ne morete zgrešiti) in mimo zgradbe, ki ji domačini pravijo »vila«, stopite proti južnim pobočjem Kokre. Nad kmetijo Tomažek zavijete v desno, na strmal Babe (768 m), in nato preko nje naprej proti sedlu Davovec. Med potjo boste srečali dve znamenji, eno že takoj na začetku (novo) in drugo, visoko pod sedlom; kip ima odlomljeno roko, postavljen pa je bil v spomin na nesrečo, ko je drevo ubilo nekega drvarja. V jeseni boste tik pod sedlom lahko opazovali in slikali celo kolonijo rdečih mušnic. Vzemite si fotoaparat in odstrelite ljubko družinico. — Do sedla boste potrebovali eno uro.

Sem gor pridete tudi od spodnje postaje žičnice na Krvavec. Smer poti vam pokaže tabla na ovinku ceste proti Štefanji gori. Pot se giblje po starem kolovozu, po katerem spomladi teče kar poreden potoček, vzpne se na strmo reber in po 35 minutah pridemo na čistino. Nad seboj bomo opazili tudi žičnico. Zložno navkreber pridemo do kmetije Davovec. Med vojno je bila požgana, danes pa je tam lep vikend. Malo višje je II. grupa odredov doživela hud spopad z Nemci. Spomenik padlim stoji malo višje ob poti na Krvavec.

Postavitev novega znamenja seveda ni preprosta stvar. Najprej je bilo potrebno izvedeti, kam znamenje spada. Obrnili smo se na **g. Gradiška**, župnika v Cerkljah. Ljubeznivo nam je pojasnil, da sodi znamenje pod njegovo jurisdikcijo in podprl našo idejo o postavitvi novega znamenja. Iskali smo naprej. Zanimalo nas je, kdo in zakaj ga je postavil. Štefanja gora in njeni

domačini so bili kot nalašč za to. Toda včasih se usoda poigra z nami in čeprav so vedeli za križ, ni bilo čisto jasno, kdaj in zakaj je bil postavljen. Iskali smo naprej in se spomnili Gorenjskega glasu, ki smo ga zaprosili za objavo kratke prošnje vsem, ki bi kaj vedeli o tem.

Ker so nas druge dolžnosti kar naprej vlekle stran od uresničitve naloge, smo šele v jeseni 1994 spet začeli resno misliti na znamenje. G. Gradišek je že organiziral izdelavo novega znamenja, pri tem pa sta mu vneto pomagala mizar **Žlebirjev Janez** in krovec-klepar **Stane Zevnik**. Izdelala sta res lep in masiven križ, ki ga je pet močnih fantov komaj vzdignilo.

Še smo spraševali in v vasi so nam rekli, da bo **Dolinškov ata** zagotovo kaj vedel o križu. Stopili smo do njega. Dejal je: »Spomin me je zapustil, krepko čez osemdeset let imam, toda vem, da so ljudje znamenja postavljali zato, da so se orientirali. Niso znali pisati, niti brati. Moj oče tudi ni znal. Jaz znam! Vem, da so se ljudje tako najlažje znašli,« je dejal. — Hoteli smo na obisk še k **Jeričevemu Miru**, pa ga ni bilo doma.

Objava naše prošnje v časopisu je rodila sad. Oglasil se nam je prav Žlebirjev ata, ki je izdelal križ. Šestnajstega decembra me je poklical po telefonu in se mi predstavil. Sedemdeset let ima in se dobro spomni, da je bilo znamenje postavljeno kot orientir. Včasih je bila pot iz doline Kokre v dolino reke Reke znana tovrna pot, po kateri so tvorili oglje v fužine, ki so stale ob Kokri. Pot, tovrna namreč, je danes seveda povsem pusta in delno jo ohranjamo prav planinci. Naj povem še to, da je pot na sedlu Davovec danes malo drugačna od tiste, po kateri so tvorili oglje. Markirana pot ubira malo svoja pota, originalna pa je šla po »Davovškem strmcu«, ki mi ga je pokazal Žlebirjev ata. Pazljivemu planincu se bo strmec pokazal, če bo le skrbno pogledal nenavadne jarke ob planinski poti. Škoda, ker tudi planinci zelo poredko hodijo tod.

Požrtvovalni planinci PD Onger Trzin in predvsem člani markacijske sekcije so pripravili vse potrebno za temelje znamenja, Štefanjegorčan **Davorin Delavec** je pripeljal pesek in vodo, pa

še cement, pozneje pa še križ in vse je bilo pripravljeno za postavitvev. Tri-najstega maja 1995 smo znamenje postavili, v nedeljo, 14. maja, pa se je zbralo kar 50 Štefanjgorčanov in članov PD Onger Trzin na svečanosti ob blagoslovitvi križa.

Lep dan nas je pričakal na sedlu, g. Gradišek in g. Krt, župnik iz Trzina, sta opravila obred, nato smo se zadovoljni razšli. Morda se motim, toda občutek imam, da smo naredili nekaj lepega in sedlu vrnili njegovo podobo. Radi bi, da bi nanj prišlo čimveč planincev in zato smo tudi napisali ta prispevek.

Rad bi se še enkrat zahvalil vsem, ki ste pomagali, da smo znamenje obnovili in ga postavili na kraj, kjer je že dolgo stalo.

Aleksander Čičerov

Slovenski planinci v Čičariji

Že 2. oktobra 1990 je bilo zapisano, da sta dva planinca iz Slovenije, iz Maribora, prehodila Istrsko planinsko pot (IPP). Od takrat pa do 6. avgusta letos ni bilo na tej poti nikogar iz Slovenije. Čeprav so bili ta čas na Hrvaško močni srbsko-črnogorski napadi, pa je to pot prehodilo več kot 200 planincev iz Hrvaške in ena planinka iz Francije.

Omenjenega letošnjega dne pa sta mlada planinca iz Kočevja prišla v Čičarijo. Iz Tumove kočje na Slavniku sta se napotila na Kojnik v Sloveniji in od tod na Žbevnico, v Gomilo, Račjo vas, na Orljak in Brajkov vrh, na Planik, Poklon in na vrh Učke. Pot sta opravila v treh dneh.

Kot pravita, so bili vtisi zelo lepi, prav tako vidiki, gostoljubnost domačinov pa je bila na zavidanja vredni višini. Nikjer nista imela nobenih težav, povsod je bila ena sama lepota Čičarije, povsod so bile rože in zelenje ter zdrava studenčnica.

S tem bi želel slovenske planince spomniti, da ima Čičarija poleg obalnega pasu svoje posebne čare in številne zanimivosti tudi v notranjosti, pri čemer naj omenim najmanjše mesto na svetu Hum ter druga mesteca po razglednih gričih in gorah Istre, posebno še v občini Buzet, ki mejí s Slovenijo.

Josip Sakoman

Zbor delegatov MO

V Ljubljani je bil 6. maja letos Zbor delegatov mladinskih odsekov pri planinskih društvih v Sloveniji.

V dopoldanskem delu je bilo predstavljeno gradivo Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji, ki sta ga pripravila **Borut Peršolja** in **Marko Pintarič**. V gradivu sva skušala strniti dosedanje izkušnje in dosežke ter opozoriti na možnosti prihodnjega razvoja gorništvu mladih. Gre tako za organizacijska vprašanja (postavitev vertikalne organiziranosti, upoštevanje regije kot pomembne vmesne enote — MK MDO) kot za vsebinska vprašanja (cilj delovanja, starostno prilagojeni programi, izobraževanje kadrov).

Predstavitvi in sproženi debati, ki se je usmerjala k mnenju o nujnosti takšnih razprav in postavitvi jasnih nalog in ciljev, je sledilo še predavanje **Nataše Erjavca** o pravnih vidikih vodenja. Gradivo, ki ga je Nataša skrbno pripravila in prinaša pregled dosedanje sodne prakse na področju nesreč v gorah in opozarja na novosti, ki izhajajo iz nove zakonodaje, bo natisnjeno v novih Tezah za tečaj MPV, ki jih pripravlja MK.

Poročilo o delu MK je podal vršilec dolžnosti predsednika MK **Roman Ponebšek**, v razpravi o poročilu pa so sodelovali **Bojan Rotovnik** (o prepozno dostavljenem poročilu), **Igor Sladič** (o zimskih vodniških tečajih) in **Irena Mučibabič** (o podcenjevanju mentorjev). Zbor je poročilo sprejel soglasno.

Zapletlo se je pri glasovanju o razrešnici dosedanje sestave MK. MK je namreč predlagala, naj Zbor sprejme razrešnico kljub temu, da lista nove MK ni bila predlagana. Kriza vodenja oziroma prazno mesto predsednika/ce MK se vleče že od leta 1993 in dosedanje rešitve so bile vsečasne. MK je predlagala ustanovitev Odbora za pripravo jesenskega zbora načelnikov, ki naj poskuša pognati v tek zamisli in program, o katerem se je razpravljalo dopoldne. Med prisotnimi je prevladalo mnenje Bojana Rotovnika, naj Zbor razreši dosedanje vodstvo in tako dá priznanje MK za njeno delo in vztrajanje kljub težkim pogojem dela.

Zbor je nato ustanovil predlagani Odbor in vanj izvolil Bojana Rotovnika (PD Šoštanj, Savinjski MDO),

Tomaža Hohkrauta (PD Lisca, Zasavski MDO), **Leona Vrhovška** (PD Fram, Podravske MDO), **Vladimirja Benso** (PD Nova Gorica, Posoški MDO), **Emila Pevca** (PD Onger Trzin), **Boruta Peršolja** (PD Domžale), **Romana Ponebška** (PD Litija) in **Katjo Krasko** (PD Novo mesto).

Na prvi seji Odbora so bili k delu povabljeni še za področje Dolenjskega MDO **Izidor Mervar** (PD Novo mesto), za Koroški MDO **Rudi Burjak** (PD Mežica), **Simon Babošek** za Pomurski MDO (PD Gornja Radgona) ter **Klemen Medja** iz PD Jesenice (dosedanj vodja Odbora za vzgojo in izobraževanje MK).

Za druge MDO v sodelovanju s predsedniki MDO iščemo predloge med načelniki zainteresiranih MO. Zbor je Odboru naložil izpeljavo naslednjih nalog:

1. Registracija mladinskih odsekov: — navezava stikov z načelniki MO, povprašati po PD; — oblikovanje baze podatkov.
2. Priprava gradiva za javno razpravo: — javna razprava o predlogu.
3. Priprava sklica zbora načelnikov: — priprava osnutka programa in finančnega načrta za leto 1996; — kadrovska zasedba MK PZS (razpis kandidacijskih postopkov).
4. Sklic zbora načelnikov: — sprejem splošne usmeritve in nove organizacijske sheme; — sprejem programa in finančnega načrta za leto 1996; — izvolitev vodstva.

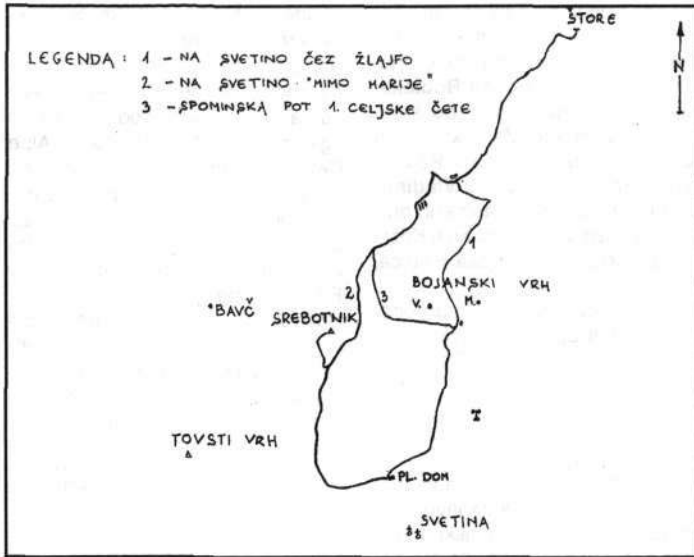
Odbor je za datum zbora načelnikov MO določil 20. in 21. oktober 1995.

Borut Peršolja

Planinska pot iz Štor na Svetino

Karmen Zupanc, Sladjana Mitrič, Mateja Zakelšek, Tanja Petelinšek, Andreja Kočar in Mojca Kovač so učenke 7. razreda OŠ Štore. V času od oktobra 1994 do marca 1995 so izdelale raziskovalno nalogo z naslovom Planinska pot iz Štor na Svetino. Naloga vsebuje raziskavo planinskih poti, ki iz Štor vodijo do Planinskega doma na Svetini.

Dekleta so delo zastavila v pričajanju, da vodi iz Štor do Planin-

skega doma na Svetini le ena pot. Med raziskavo smo ugotovile, da sta tja dve poti (pot čez Žlajfo in pot »mimo Marije«) oz. celo tri, ki se prepletajo med seboj. Zato smo se odločile vrisati vse poti na zemljevid in tako ponazoriti stanje na terenu.

Da bi izdelane opise poti lahko kasneje uporabila tudi Komisija za pota pri PZ Slovenije, smo upštevale njihovo navodilo, naj se opisi poti prično v dolini in vodijo do kočice ali vrha. Zato smo se odpovedale želji po opisu krožne poti.

Domača imena kmetij in vrhov, mimo katerih vodi pot, smo v opis poti vnesle v obliki, kot jo uporabljajo domačini. Opisu poti čez Žlajfo smo dodale nekaj podatkov o delovanju rudnika rjavega premoga v Laški vasi ter o arheološkem najdišču na Sitarjevem posestvu. Leto sicer ne leži neposredno ob poti, prav gotovo pa je zanimiva informacija o zgodovini kraja. V opis smo vključile tudi zanimivost — Fantovski jami, ki ležita v strmini Velikega Bojanskega vrha in sta precej oddaljeni od markirane poti. Nanju so nas opozorili domačini, do njiju pa nas je popeljal **Jože Kragelj** iz Laške vasi.

Planinska pot iz Štor na Svetino se prepleta s spominskimi in veznimi potmi, kot so pot XIV. divizije, pot 1. Celjske čete in Savinjska pot, zato smo tudi o teh poteh pripisale nekaj informacij.

Da smo po poteh hodile z odprtimi očmi, dokazujejo opisi treh zaščitnih rastlin (navadne bodike ali božjega drevca, tise in širokolistne lobodike), ki smo jih našle v bližini opisanih poti.

Dekleta so raziskala tudi povezavo med nastankom poti in zgodovino kraja. Ugotovila so, da to velja za pot čez Žlajfo, po kateri so se še posebno po osvoboditvi zgrinjale množice popotnikov, kajti cesta na Svetino je bila zgrajena šele v letih 1958-60. Vzrok za večji obisk te poti je bil tudi Počitniški dom Železarne Štore na Svetini, ki je bil odprtega tipa in zato tudi priljubljen popotniški cilj.

Prav tako smo se odločile raziskati, ali so poti označene tako, da bi po njih vsakdo brez težav prišel do želenega cilja. Dekleta so se vživela v vlogo popotnika, ki mu te poti niso znane. Ugotovile smo, da izhodišče na železniški postaji v Štorah sploh ni označeno, razpotja pa so za nepoznavalce poti problematična. Zato smo pripravile predloge za ureditev razpotij, jih predstavile na terenu ter jih fotografsko dokumentirale.

Izvod raziskovalne naloge smo odstopile Planinskemu društvu Železar Štore z najboljšim namenom, da po svojih močeh prispevamo k boljši označitvi izhodišča poti in razpotij.

Dekleta so raziskovalno nalogo uspešno predstavila na 17. sreča-

nju mladih raziskovalcev v Celju. Menim, da so z njeno izdelavo dodale svoj delček v mozaik ohranjanja dediščine domačega kraja.

Mentorica
Irena Zorko

Nagradni izlet na Raduho

V soboto, 22. julija 1995, smo se na avtobusni postaji v Štorah zbrale **Mojca Kovač, Sladjana Mitrić, Karmen Zupanc, Andreja Kočar**, naša mentorica **Irena Zorko** in jaz. **Tanja Petelinšek**, ki je tudi sodelovala pri izdelavi raziskovalne naloge z naslovom Planinska pot iz Štor na Svetino, je manjkala in žal nam je, ker je ni bilo zraven. Odhajale smo na nagradni izlet, ki so nam ga omogočili naši sponzorji **Friderik Žagar, Ferdo Ježovnik, Branko Čanžek** in **Vlado Čanžek**, ki je izlet tudi vodil.

Pred nami sta bila dva cilja. Prvi izmed njiju je bil spoznati skrivnosti Snežne jame. Kar verjeti nisem mogla, da se mi izpolnjuje davna želja. Toda bilo je res. Dolge hlače, topel pulover, bunda in rokavice, potem pa... juhu v jamo! Seveda nismo bili sami. Z nami je bilo še nekaj ljudi, a najbolj smo si zapomnili nekajmesečnega otroka, ki je kar naprej jokal. Ne vem, ali je bil lačen ali pa ga je zeblo. Ko je končno zaspal, smo lahko slišali jamarja, ki nam je pripovedoval zanimivosti o jami, na primer, kako so jamo odkrili, kako se združita stalaktit in stalagmit, koliko so stari posamezni kapniki... Po eni uri in pol smo se polne novih doživetij vrnile iz jame.

Toda tu je bil že nov izziv: vrh Raduhe. Ker verjamemo, da je dobra volja res najboljša, smo se med potjo pogovarjale in tudi prepevale. Vendar naša pesem ni odgnala oblakov, ki so nam na vrhu ukradli razgled. Pa nič hudega, bomo prišle še enkrat! Malce smo si odpočile, toda ne za dolgo, saj nas je čakal planinski krst. Ko smo zagledale, kako debelo vrv je v roki držal Vlado, smo utihnile in si želele, da bi bilo čimprej konec. In res... v petih minutah je bilo vse za nami. Še spominski posnetek, vpis v vpisno knjigo in začel se je spust v dolino.

Ko smo naslednji dan prispeli v Luče, smo se najprej ohladili v Savinji, Andreja se je celo (sicer neprostovoljno) okopala. Domov smo se vrnile polne novih vtisov in doživetij, zato se vsem sponzorjem, ki so v celoti pokrili stroške izleta, še enkrat najlepše zahvaljujemo. Morda bo naš naslednji cilj Triglav...

Mateja Zakešek

Slavje na Robleku

»Na Roblek bom odšel, bom ljub'co s sabo vzel!« je rekel moj mož. In sva šla!

V soboto, 8. julija 1995, je bilo namreč pri Roblekovem domu na Begunjsčici pravo planinsko slavje.

Zgodaj zjutraj sva se odpravila iz Drage. Hodila sva v prijetnem jutranjem hladu navzgor. Tam je tak zrak, da bi ga lahko rezal in mazal na kruh. Pa tudi brez kruha je teknil. Ptice so se oglašale v grmovju ob poti in sončni žarki so prodrli skozi visoke smreke in bukve. Pajčevina se je srebrno zasvetila v travi, rumenkaste zlatice so bile kot majhna sončeca.

Prehitela sva nekaj planincev, spet drugi so prehitevali naju. Na pobočjih Begunjsčice je bil ta dan kar gost promet. Po dveh urah in pol sva dosegla Roblekov dom, kjer je že vrvelo vse polno obiskovalcev.

Člani Planinskega društva Radovljica so tri leta obnavljali Roblekov dom. Popravili so streho, izolirali celotno fasado, obnovili vodovod, postavili sončne celice in zgradili suhe sanitarije. Prizadevni člani društva so opravili 3720 prostovoljnih delovnih ur. Najbolj zaslužen za uspešno obnovo pa je nedvomno gospodar doma **Jože Marolt**.

Radovljiški planinci so s tem na najlepši možen način proslavili 100-letnico, ki jo praznujejo letos.

Koliko planincev se je udeležilo slavja, je težko reči. Podatki v dnevnih časopisih so bili zelo različni in so navajali številke od 500 do 1500. Gotovo je, da jih toliko naenkrat na Robleku dotle še ni bilo.

Program se je začel ob 10. uri. Domačin **Anton Šlibar** iz Begunje je predstavil almanah, ki ga je izdalo PD Radovljica. V njem je opisana zgodovina Begunjsčice, gradnje

koč in botanične zanimivosti. Zatem je govoril predsednik društva **Tone Tomše**. Med drugim je opozoril na zasluge **Hugona Robleka**, lekarnarja iz Radovljice, po katerem ima dom ime. Za mikrofonom so se zvrstili še predstavniki PZ Slovenije, radovljiški župan **Vladimir Černe**, predstavniki planinskih društev Ravna gora iz Varaždina, Križe, Gozd Martuljek, Bohinjska Bistrica, Tržič in Gorje.

Slavnostni del programa sta popestrila kvartet Spev in cerkveni pevski zbor iz Breznice. Sledila je maša, ob koncu katere so župniki radovljiške dekanije blagoslovili obnovljeni dom in na novo postavljen lesen križ ob njem.

Okrog 12. ure je bil uradni del končan in začel se je zabavni program. Ansambel Gorenjski muzikantje je zažagal tako, da sta sosednji Stol in Vrtača kar ostrmela. Begunjsčica, ta široka, čez dva tisoč metrov visoka gora, je poslušala pesem, namenjeno prav njej: »Prelepa zelena Begunjsčica...« Na višini 1657 metrov je bila to verjetno najvišja veselica pri nas.

Planinci so organizirali srečelov, prodajo pijač, kartic (z novimi motivi), majic in brošur. Veliko dela jim je dala tudi izpeljava nadomestne poti. Od Poljske planine nekako do sredine pobočja je bila namreč stara pot popolnoma razmočena in razrinita zaradi vleke lesa.

Bil je krasen dan. Če odštejemo slabost, ki se je polotila oskrbnice doma, lahko rečemo, da se je vse srečno končalo. Še več — bilo je imenitno!

Roblekov dom in Begunjsčica pa čakata tudi vas!

Ivanka Korošec

Za nagrado v italijanskih Alpah

Na trankingu v Val d'Ossoli v Zahodnih Alpah v Italiji so bili letošnje poletje štirje učenci Osnovne šole Antona Šibelja-Stjenka iz Komna (**Andrej Bandelj**, **Andreja Bandelj**, **Helena Kosmina** in **Marija Brelih**), ki so si pod vodstvom mentorice **Sonje Savnig** priborili naslov državnega prvaka v tekmovalju Mladi in gore in si tako za nagrado prislužili bivanje v italijanskih Alpah.

Skupaj z ekipami iz Italije, Španije, Severne Tirolske, Avstrije in Južne Afrike so bili gostje Cluba alpino Italiano. V spremstvu nadzornikov parka in gorskih vodičev so si ogledali park Alpe Voglia in Alpe Devero, antično civilizacijo Walser. Tu so jih domačini sprejeli zelo gostoljubno. Od svojih sovrstnikov so se poslovili v turističnem centru Macugnaga pod najvišjo steno v Evropi Monte Rosa.

Učenci so prišli domov polni lepih vtisov, presenečeni nad gostoljubnostjo gostiteljev, bogatejši v znanju na naravoslovnem in kulturnem področju ter v sklepanju novih prijateljstev.

Ravnateljica
Nada Lozej

Tabor na Robleku pod Begunjsčico

Planinsko društvo Radovljica ima več odsekov in člani enega od teh smo mi mladi planinci. Redno hodimo na pohode in zato ni čudno, da smo obiskali že kopico lepih vrhov, kot so Stol, Golica, Križ, Raduha, Porezen... Dva uspešna tabora smo že doživeli, zato smo se letos odločili za tretjega, ki pa zagotovo ne bo zadnji — v Roblekovem domu pod Begunjsčico od 26. junija do 1. julija.

Iz gorske doline Drage smo se prek Poljske planine in strmega Macenovca povzpeli na Roblek. Že naslednji dan smo načrtovali vzpon na Vrtačo, a nam jo je zagodilo vreme. Že smo mislili, da bomo ves dan prebili v koči, ko se je vreme začelo izboljševati. Odločili smo se torej, da se bomo prek planine Preval povzpeli na 2063 metrov visok vrh Begunjsčice. Pot nas je vodila nekaj sto metrov pod Velikim vrhom. Od časa do časa smo se ozrli na strma pobočja. Do Prevala je še kar šlo, a naprej se je začel pravi vzpon po strmi, a lepi poti — in že smo stali na 2063 metrov visokem vrhu. Tega dne nas je čakal le še spust do naše postojanke.

Ko je vzšlo sonce naslednjega dne, smo že hiteli proti Vrtači. Pot nas je vodila pod prekrasnimi strmimi stenami Begunjsčice, prek melišč, skozi ruševje in čez poldrugo uro smo že

Fotografija za spomin na tabor pod Begunjščico

sedeli ob Domu na Zelenici. Skozi gozd, čez meli, nato skozi rušje in po grebenu smo od tod prišli do 2180 metrov visokega vrha Vrtače, ki s svojo mogočno postavo zapira dolino Zelenico. Razgled z vrha je nepopisen.

Predzadnji dan pa smo se prek Macesnovca skozi prelepe karavanške gozdove, mimo Tinčkove lovske kočje, čez Žirovniško in Zabraško planino podali k Valvasorju na planinski obisk.

Polne glave prelepih občutkov in doživetij s pobočij Karavank se kar niso mogle sprijazniti z mislijo, da bomo vse to zamenjali z vsakdanjikom v dolini. Tak planinski tabor te napolni z lepoto gorskega sveta, ki te vedno znova vabijo v svoj raj.

Kaj pa pravi mentorica tega tabora? »Na planinskem taboru skušamo mlade planince usmeriti k temu, da bi znali ceniti te lepote, ohranjati in skrbeti za ta košček prvobitnega gorskega sveta.

Na pohodih, kamor zahajamo, naj bi se seznanjali s planinsko floro in favno. Vsak izmed nas ve, da gorskega cvetja ne smemo trgati ne glede na to, ali je zaščiteno ali ne. V gorskem svetu nikoli ne povzročamo hrupa, da ne motimo živali, ki živijo tod, in nikjer ne opozarjamo nase. Hodimo v vrsti drug za drugim za vodnikom Robijem, vsak s svojim nahrbtnikom, kamor spravljamo lepote in doživetja s planinskih poti.

Vedno mislimo na to, da imajo tudi tisti, ki prihajajo za nami, pravico do pristnega, čistega okolja.

Na taboru v Roblekovem domu pod Begunjščico smo bili prav z vsem zadovoljni. Zdravnika nismo potrebovali, saj nam je oskrbnica Fani kuhala take zdravilne čaje, da so ozdravili vse nevšečnosti.

Radi se bomo vračali na Roblek!«

Meta Rojnik

Vipavski planinci na taboru

Vipavski planinci smo imeli letošnji planinski tabor od 23. do 30. julija pod Mihovim domom v Krnici. Udeležilo se ga je 55 osnovnošolcev in 15 srednješolcev ter osebje, ki je tabor vodilo in upravljalo.

Vse dni smo bili zelo delavni. Najprej smo imeli izlet na Malo Mojstrovko, spotoma pa smo si ogledali še Rusko kapelico in gorski prelaz Vršič. Naslednji dan smo šli k planinski koči v Krnici in do vznožja Kriške stene, od tod pa prek te stene do Pogačnikovega doma pri Kriških jezerih, kjer smo prenočevali ter se naslednji dan vzpeli najprej na vrh Razorja, potem pa še na vrh Prisojnika ter se od tod vrnili v tabor. Čeprav je bil naslednji dan namenjen počitku, smo se odpravili v dolino Pišnice, kjer smo imeli vzgojni program. Mlajšim smo pokazali alpinistične vozle, kurjenje ognja v naravi, orientacijo in jih poučili o nevarnostih v gorah. Najpo-

gumnejši so se ta dan šli kopat v jezero Jasna, popoldne pa je bila tradicionalna tekma med starimi in mladimi. Še dan pozneje smo bili na vrhu Špika (2472 m), kjer smo imeli lep dan in enako lepe razglede. Mlajši planinci so imeli ta dan izlet na Sleme. Zadnji dan smo ob tabornem ognju končali letošnji planinski tabor, najzaslužnejšim podelili nagrade, novo pečene planince pa po stari navadi krstili. Prihodnje leto bomo spet odšli na planinski tabor v eno od naših prelepih alpskih dolin.

Leon Kodre

Sežanci na Soriški planini

Planinsko društvo Sežana je od 20. do 26. julija letos organiziralo mladinski planinski tabor za učence osnovnih šol. Tabora se je udeležilo 40 učencev od 1. do 8. razreda. Taborili so na Soriški planini, od tu pa so vsak dan odhajali na planinske ture: na Črno prst, Ratitovec, Porezen, Koblo. Ogledali so si tudi sotesko Vintgar in se kopali v Blejskem jezeru. Mladi planinci so se lahko tudi spoznavali s tehniko reševanja v planinah, ki jim jo je prikazala Gorska reševalna služba iz Tolmina in Podbrda.

Mladi planinci so si z zanimanjem ogledali tudi video posnetke iz Peruja in diapozitive s Škofjeloškim pogorjem.

Zadnji dan so ob tabornem ognju vsi planinci, ki so prvič taborili, doživeli pravi planinski krst.

Planincem je omogočilo cenejše taborjenje mnogo sponzorjev, ki se jim vsi lepo zahvaljujemo.

Bogdan Rojč

Mladinski odsek PD Šoštanj

Dne 3. junija 1995 je 11 mladih članov Planinskega društva Šoštanj po dolgih letih mirovanja uradno začelo delati v mladinskem odseku.

Navduševanje otrok in mladine za planinstvo je ena od temeljnih nalog planinskega društva, posebno še mladinskega odseka. Mladinski odsek je vsa ta leta imel svoje

načelnike in vsak se je trudil na svoj način pritegniti mladino. Mnogi so poskušali in skoraj vsi so tudi obupali na začetku poti, saj je težko priti v stik z mladino, posebno z osnovnošolsko. Delo z otroki je zelo zahtevno, odgovorno in terja veliko časa, ki ga danes skoraj vsem primanjkuje. Tako s dostikrat otrokom samo starši po svojih močeh predstavljali lepoto gorā.

Da bi mladina vzljubila gore in planinstvo, smo ustanovili mladinski odsek, katerega člani so vsi mladinci, ki so plačali članarino za tekoče leto. Teh je bilo v letu 1994 v društvu točno 80, za to leto pa pričakujemo višjo številko. Prav zaradi tolikšnega števila naših mladih članov, ki planinarijo s starši ali prijatelji, smo sklenili, da jih bomo poskušali pritegniti v društvo, ki jim lahko nudi še več kot samo skupne planinske izlete.

Na prvi seji mladinskega odseka, ki so se je udeležili večinoma študentje in dijaki, smo govorili o možnostih dela in vsebini mladinskega odseka.

V tem letu bomo poskušali organizirati nekaj izletov, pridobiti skupino osnovnošolskih otrok in jim organizirati planinsko šolo, navdušiti mladino za vodniško izobraževanje, navezati stike z drugimi mladinskimi odseki in se pridružiti aktivnostim društva. Prevzeli smo tudi izdajanje društvenega glasila Planinski popotnik, v katerem bomo tudi objavljali naše aktivnosti in poročila o delu. To seveda zahteva vsaj nekaj finančnih sredstev in ker Planinsko društvo nima veliko denarja, bomo z različnimi akcijami poskušali priti do njega.

Zavedamo se, da bo potrebno veliko časa in truda za izpolnitev postavljenih ciljev, toda mladi smo in polni energije.

Načelnik Mladinskega odseka
Bojan Rotovnik

Planinska šola Peca '95

Nad šolskim dvoriščem, kjer je tisto jutro mrgolelo 23 mladih planincev, je v vsej veličini sijala gora, na katero smo bili namenjeni: Peca je bila oblita z jutranjimi žarkovi, vabila je v svoj objem. Vabilo smo sprejeli. Odšli smo v njeno naročje.

Udeleženci planinske šole Peca '95

Dolga pot preko Gmajne, Šteng, Rišperškega travnika in na koncu preko peklensko strmih ovinkov Male Pece nas je končno pripeljala na cilj. Pred Mladinskim domom smo utrujeni odložili nahrbtnike. Pred nami je bilo tri dni bivanja v krajstvu kralja Matjaža.

Spoznavanje goriških veščin nas je krepko zaposlilo, zato je ostalo le malo prostega časa, pa še tiste proste minute, ki so bile na voljo, smo preživeli v naravi pod prijaznim soncem.

Najlepši in tudi najzanimivejši je bil drugi dan, ko smo plezali na vrh Pece. Tako kot se za prave planince spodobi, smo se povzpeli na vrh po zavarovani poti, sestopili pa po »lažji«. Pri vzponu smo s pridom uporabljali znanje o vozlih in varovanju, ki smo ga pridobili prejšnji dan. Vsak je dobil svojo pomožno vrvico in vponko — za varnejši korak po grapah južnega pečevja. Na turi smo poslušali predavanje o nevarnostih in gibanju v gorah, opazovali oblake in alpske cvetlice, pa tudi brez fotografiranja na vrhu ni šlo. Noč se je začela ob mraku z družabnim večerom. Imeli smo ekipo deklet in fantov. Res je, da so fantje gladko zmagali pri glodanju jabolka, privezanega na vrvi, in goltanju marmelade, toda pri spoznavanju začimb in vleki vrvi dekletom niso bili kos. Kljub napovedanemu spanju ob desetih je bilo kasneje še pozno v noč slišati tiho šepetanje utrujenih planincev.

Nedelja je bila v znamenju testov. Niti zajtrk ni minil brez strahu pred »kontrolko«. Pa smo jo kasneje le vsi dobro rešili. Tudi vodniki.

Znanje, ki smo ga pridobili, bi nam lahko pošteno koristilo pri povratku v dolino. Na srečo nam je zavetje pred debelo točo pravi čas ponudila Gravfova domačija. Tako smo ostali suhi in srečni s še eno izkušnjo več.

Planinsko šolo, ki jo vsako drugo leto organizira Mladinski odsek PD Mežica, smo tudi letos uspešno zaključili. Udeležili so se je predvsem planinci severne Slovenije. Prišli so iz Mežice, Mute, Vuzenice, Slovenj Gradca in celo Krškega.

Ker pač vsega tudi mladinski vodniki ne vemo, so nam na pomoč priskočili **Franc Struga**, ki nam je razjasnil neznane stvari glede nastanka gorstev in zgodovine Mežiške doline, **Janez Kodela** je govoril o rastlinstvu in živalstvu zelene Slovenije, načelnik GRS Prevalje **Franc Telcer** pa o pomenu reševalne službe. Vodja in organizator PŠ **Rudi Burjak** je tudi letos povabil k sodelovanju člana GRS **Karilija Mostnarja**, ki že vrsto let prenaša svoje izkušnje na mlajši rod. Kot vodnika in predavatelja sta se planinske šole udeležila še **Stojan Krivec** in **Boštjan Lesjak**. V veliko pomoč pa so bili tudi vsi člani MO Mežica, ki so poskrbeli, da je akcija potekala brez večjih zapletov.

Uroš Podovšovnik

NIČ HVALA, PONOVI TE — TO BI LAHKO ZAHTEVALI OD PLANINCEV

PLANINSTVO JE SODOBNA POKORA

NADA KOSTANJEVIC

Pravijo: če vprašas Nemca za pot, ti bo lepo vse razložil, ko pa se mu zahvališ, ti bo zabundal: »Nič hvala, ponovite!« Hoče vedeti, ali si res razumel, kam moraš iti. Kar prav bi tudi naredil, da bi taisto zahteval od planinca, ki mu razloži pot.

Zadnjo julijsko nedeljo sem izvedela, da bo popoldne cesta med Colom in Črnim vrhom zaprta zaradi neke dirke in da bo obvoz čez Zadlog. To bo nekaj zame! Prištopala bom na konec Zadloga — saj je Zadlog dolg kot slabo leto! — in se skozi gozdove podala v Idrsko Belo namakati noge, od tam pa bom že dobila kakšen »štop« do Divjega jezera in domov.

Do Zadloga sem zamenjala kar štiri voznike: zdomca iz Švice sta me potegnili le do Vrhpolja, upokojeni šofer Danilo, nekoč večni spremljevalec naših izletov, pa do Cola (dejal je, da gre do Cenca gledat dirke), nato me je zdravnik, ki je z družinico šel vasovat na znameniti Sinji vrh, popeljal do križpotja poti, ki gre čez Malo goro v Zadlog, tam pa sem dobila četrtega voznika, ki me je pripeljal do zadnjih zadloških hiš.

Pot čez Malo goro je prijetna, gozdna; nekoč sem jo prehodila tudi peš, a je poleti le prevročna. Stopila sem do zadnjih zadloških hiš (nikar se ne ravnajte po številkah, te so v Zadlogu tako pomešane, kot bi jih metali iz letala) in tam sta me prehitela kolesarja na gorskih kolesih. Tudi onadva se gresta na Belco in Idrijo kopat, a poti ne poznata. Na hiši je velika spominska plošča: »Tu se je rodil 1859. leta **Frančišek Lampe**, ki je za naše ljudstvo napisal Zgodbe svetega pisma« — in da bi jih bolje predstavil, je s tem namenom potoval v Sveto deželo.

Ta znamenita hiša je bila kar lepo urejena; imela je na vratih celo električni zvonec, ki sem ga uporabila. Ven je stopila ženska mojih let, ki sem jo očitno zmotila bodisi pri spanju, bodisi pri gledanju TV. Vprašala sem jo za pot do Bele. Rekla mi je, da bom potrebovala kake pol urice, naj ne hodim ne levo ne desno, ampak naravnost in navzdol. Nekaj časa bo cesta, potem pot (zdelo se mi je, da je zamrmrala, da ni posebno dobra) in zdelo mi se je, da je rekla samo naravnost in navzdol. Rekla sem »hvala lepa« in nisem nič ponovila, čeprav se mi je zdelo, da je dejala nekaj o križpotju, ter jo pustila, da se je vrnila k svojem opraviilu, kakršnokoli je že bilo.

Cesta je bila kar lepa, videla sem, da sta tudi kolesarja šla po njej, a sem ju kmalu izgubila izpred oči.

Cesta je šla naravnost in strmo navzdol, po njej so semtertja tudi sledi traktorja in koles. Senčna je, po gozdu pelje. Toda ko se drevje malo razmakne, je čudovit razgled na ono stran, kjer so visoko v hrib vpete kmetije — take, da je treba fizič s pištolo saditi in kjer kuram privežejo vrečko pod rep, da se jajce ne skotali v dolino. Veselo sem stopicljala po tej cesti, obirala ma-

line in se kmalu znašla — no, ne prav kmalu, skoraj pol urice sem potrebovala — na koncu ceste. Desno dol je šla nekakšna bolj zložna in široka pot, široke poti pa peljejo v pekel, so rekli stari ljudje. Naprej in navzdol je peljala ozka, ne preveč dobra steza. Toda ali mi ni prav to rekla ona ženska?

Spomnila sem se, da mi je nekoč znanec duhovnik rekel, da je planinstvo sodobna pokora. Pa bodi za pokoro! Sem ter tja je bil kak poldrug meter, dva metra poti tako strm in brez oprimkov, da sem se raje popeljala dol po svojem »faktorju«, kot da bi postrani zgrmela med drevje na strmino. Kdo bi me tukaj našel?

Kake četrte ure, morda še več, sem tavalala po tej poti, dokler nisem prišla v povsem neprehodno strmino, polno gnilih dreves. Ker pametnejši odneha, sem se vrnila nazaj. Koder sem prej drsela po spodnjem delu hrba, sem se sedaj plazila po vseh štirih in se prijemala drevesc.

Srečno sem prišla do one široke poti in čez kake pol urice že zagledala dolino Belce in Idrije in prve hiše v njej.

Že sem bila na asfaltu. Ko sem že nekaj časa hodila po njem (saj se po dveh urah hoje po makadamu in brezpotju asfalt kar prileže), sem pred seboj zagledala travnik, poln avtomobilov, malo naprej pa dva jezova, urejeno kopalnišče, množico avtomobilov, še večjo množico kopalcev vseh velikosti...

Prišla sem do povsem prenovljene Fežnarjeve gostilne, kjer je most čez Idrijo. Po eni cesti se pride v Črni Vrh, po drugi pa mimo Divjega jezera v Idrijo. Pod mostom pa je bilo zopet kar precej kopalcev, saj je tu voda dober meter globoka in omogoča plavanje.

Tu me je naložila družina iz Ljubljane, ki se raje hodi kopat sem kot na morje. Mislija sem, da sta otroka njuna, a sta mi »potožila«, da sta to že vnuka; starši so šli v Francijo v turizem.

Cesta je bolj približna, a sem jima rekla, naj raje gresta naravnost v Zadlog kakor skozi Idrski Log in Koševnik. In res smo se kmalu znašli v Zadlogu.

Kolikokrat sem Zadlog premerila in prefiksala na dolgi, vroči in pusti cesti, ko me ni hotel nihče pobrati, če sem prišla dol čez Malo goro ali Bukovsko rovno! Danes sem imela prevoz do Črnega Vrha. Tam so me Ljubljancani zapustili. Dirka je že bilo konec in sem se lahko lotila »stopanja« proti Vipavi.

Ustavili sta mi dobri znanki — redovnici iz Šturij. Vračali sta se od duhovnih vaj iz Stične. Seveda sta me takoj pobrali in vprašali, če lahko zaključita molitev rožnega venca, ki sta ga ravno začeli moliti. Saj pravim, da je planinstvo sodobna pokora, pa sem jima rekla, da kar skupaj molimo naprej. Toda bila sem tako utrujena, da sem komaj še usta odpirala. Zato sta onidve molili naprej, jaz pa prav prisrčno za njima, da se je moja pustolovščina tako srečno iztekla.

NAHRBTNIK
PEUTEREY 40 AMS 1050g

SPALNA VREČA
THERMO DUAL 700
1650g

ŠOTOR
MICRA 2200g

VETROVKA
POWERTEX LITE
Volumen 200 cm³

VPONKA
NUMBER ONE 47g

ŃELADA
KÄPPI 260g

**LIGHT
WEIGHT
RESISTANCE**

DO.C. COPRIGLIATI COMMUNICATION (S)

Zastopa in prodaja

Pro Montana, Tržič
Tel. 064/53-200

**VAŠA OPREMA
DO 50% LAŽJA**

SALEWA

Alpine Technology

Posebna ponudba: vrv Special 10,5 mm
50m 14.000 SIT + prom. davek